

M LADIKKA

DRUŽINSKI LIST

++

XVII

5

1937

STV

ZISTIN

V S E B I N A M A J S K E Š T E V I L K E

LEPA POLJANA Živa plamenica (Mara Husova) // Otroško zavetišče (Marie René-Edvard Kocbek) // Umor v grajskem parku (Viktor Smolej) // Iz nižav in težav (Ivan Zorec) // Zvonova (Jože Dular) // Čez Cedron na Oljsko goro (dr. Andrej Snoj) ★ PESMI Rdeče slutnje (Alojzij Jezerski) // Zadnji dan kmeta Tonejca (Jože Dular) // Obraz v ogledalu (Ivan Čampa) // Poldetu v spomin (Leopold Stanek) ★ PISANA TRATA Moje življenje (spisal dr. Ivan Svetina // Iz zgodovine pisalnega stroja (Frančišek Pengov) // Slovensko narodno blago (Vinko Möderndorfer) // Naše slike // Nove knjige ★ DOM IN DRUŽINA Lepota in moda (Krista Hafner) // Otroci brez doma (dr. B. Dragaš) // Igrače za prvo leto (Jelica in Niko Kuret) // Ovoj in album (Eliza Skalický) // Kuharica (M. R.) ★ ZABAVA IN ŠALA Čarodejeva delavnica Anekdote // Uganke in mreže ★ SLIKE Martin Benka: Na splavu; Spomin // Janko Alexy: Dekle z Gornjega Grona // Ladislav Majerský: Apaš // Mikuláš Galanda: Ladjice // K članku Čez Cedron na Oljsko goro: Oljska gora iz Jeruzalema; Siloe; Absalomov grob v dolini Jozafat; Betfage; Kapelica na mestu Gospodovega vnebohoda; Židovska univerza na Oljski gori // Fotografije (Fr. Krašovec): Male mamice; Prve cvetke; Fantek // Dr. Svetina in gojenke nekdanje višje dekliške šole v Ljubljani // Nadškof Jeglič s prvimi gojenci šentviške gimnazije v Lurdu // Dvoje slik k povesti Živa plamenica // Ovoj in album KROJNA PRILOGA Troje skupin o letošnji spomladanski modi (slike); Pripombe o ročnem delu. Članki: Prvo obhajilo; O hrani starejšega otroka; Stena in slike; Noša in moda; Divja roža; Volnene stvari čez poletje spravimo; Dela v maju.

Ne prezrite!

Cenjene naročnice in naročnike vljudno opozarjamo, da je naročnina Mladike plačljiva vnaprej. Zato prosimo vse tiste, ki za drugo četrtletje še niso poravnali naročnine, naj storijo to čimprej. Kdor nam za lansko leto še ni poslal celotne naročnine, naj nemudoma nakaže dolžni znesek, da si s tem zagotovi nemoteno nadaljnje prejemanje lista.

Uprava „Mladika“ v Celju.

DOBILI SMO V OCENO

Obredni priročnik. Sestavil Anton Luskar, salezijanec. Izdala in založila Družba sv. Mohorja v Celju 1957. ★ Spomini ob tridesetletnici prihoda v Ameriko. Spisal Frank Javh-Kern. Samozaložba 1957. Natisnila tiskarna Merkur, Ljubljana. ★ Gradovi in graščine v narodnem izročilu. I. Gradovi in graščine ob Savinji, Sotli in Savi. Priredil Janko Orožen. Celje 1956. Tisk Zvezne tiskarne v Celju. ★ Srčni rubini svete male Terezije Deteta Jezusa. Odmevi njenih pesmi. Spisala m. Elizabeta, o. s. Urs. Drugi natis. Založil jugoslovanski uršulinski provincialat v Ljubljani 1957. Tiskala Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani. Nabožna razmišljanja v obliki meditacij. ★ Rusija v konclogoru (to je koncentracijskem taboru). Spisal Ivan Solonjevič. Prevedel Đuro Paša. Knjižnica dobrih romana. 19. kolo, 75. knjiga. Izdala in založila Jeronimska družba v Zagrebu 1957. ★ Salezijanski knjižici: Revolucija v Španiji, Papeževa okrožnica proti komunizmu.

MLADIKA se tiska v Celju in izhaja točno prvega dne vsakega meseca ★ NAROČNINA za Mladiko je letno din 84.—, s krojno prilogo vred din 100.—. Da uprava ustreže najširšim slojem, sprejema naročnino tudi polletno (din 42.—) in četrtletno (din 21.—). V INOZEMSTVU pa stane din 100.—, s krojno prilogo din 116.—; v Ameriki dol. 2.—, s krojno prilogo dol. 2:40 ★ ČEKOVNI RAČUN imamo za Jugoslavijo v Ljubljani št. 11.412 Družba sv. Mohorja, Celje, za Italijo v Trstu št. 11/1675, za Avstrijo na Dunaju D 160.150.

NAROČNINO IN REKLAMACIJE je pošiljati na naslov: UPRAVA MLADIKE V CELJU. Reklamirati se more vsakokrat le zadnja številka ★ ROKOPISI naj se pošiljajo na naslov: dr. Jože Pogačnik, tehnični urednik publikacij Družbe sv. Mohorja, Ljubljana, Kolezijska 1, telefon 31-91 ★ UGANKARSKO GRADIVO sprejema Janko Moder v Dolu pri Ljubljani. Na isti naslov je pošiljati tudi rešitve ugank ★ IZDAJA Družba sv. Mohorja (dr. Franc Kotnik) v Celju. Za uredništvo: Fran Milavec, Celje. Tiska Mohorjeva tiskarna, registrirana zadruga z omejeno zavezo, v Celju (Fran Milavec, Celje)

LEPA POLJANA

LETO 1937

MAJ

ŽIVA PLAMENICA

Mara Husova

8.

Zala je izstopila v Ljubljani. Prav nič se ji ni poznala neprespana noč. Njen obraz je bil veder, ves ožarjen od notranjega ognja. Vsako hišo, vsak vogel, vsakega kužka in vsako drevo so pozdravljale njene oči.

»Stanuje pri vas gospodična Slana?« je vprašala starikavo hišno.

»Da, kar za menoj pojdite!«

»Zala!«

»Jožica!«

Prijateljici sta se zavrteli po prostorni sobi.

»Utružena sem!« je sedla Zala na divan.

»Kaj hočeš? S čim naj ti postrežem?«

»Najprej se umijem; potem pa bova poklepetali! Dosti se je ta čas nabralo,« je vzkliknila Zala, ki se je šele zdaj spomnila, da je vsa sajasta od dolge železniške vožnje. Jožica se je ročno zasukala in hitro je bilo vse pripravljeno.

»Pridi, zajtrk je že na mizi!« je poklicala Jožica Zalo.

»Pripoveduj!« je povzela Jožica, ko je Zala pozajtrkovala. »Že težko čakam.«

»Kaj naj ti pripovedujem?« je Zali nehote ušlo.

»Kako živiš in kako je v tistih krajih?«

»Počakaj, deklič; najprej to: Tvoje pismo me je hudo pogrelo. Kaj toliko udrihaš čez vse na svetu? Lepo stanovanje imaš, dobro službo in še fanta po vrhu, kaj prav za prav hočeš? Kakor vidim, ni tako hudo, kakor si mi pisala.«

»Je in ni. V službi je Bog pomagaj! Težko je ženski, ki si sama služi kruh.«

»Res ni lahko, a ko ne gre drugače, se pač moramo privaditi. Jaz sem se že nekoliko.«

»Si se?« se je začudila Jožica.

»To se pravi, popolnoma se ne bom nikoli, ali to ni tako važno.«

»Kaj pa je važno?«

»Važno je to, da sem daleč od vsega, kar mi je pri srcu.«

»Kaj pa ti je toliko pri srcu?«

»Vse! A dovolj o tem; izprašuj me o čem drugem!«

»Imaš kaj družbe tam doli?«

»Še preveč je je. Če bi se človek z vsemi družil, bi mi ne ostalo nič časa za kaj drugega.«

»Za kaj drugega?«

»Da, za delo izven službe.«

»Oh, da, da, ti pišeš,« se je spomnila Jožica.

»Le tako, za tolažbo, da ne teče življenje prazno ko ajdova slama po hudi slani.«

»Čudim se, da nimaš nobenega fanta!«

»Saj nisem rekla, da ga nimam.«

»Tak vendar — —«

»Imam ga, samo jaz nisem tako zaljubljena kakor ti. Dober fant je in vse se mi zdi, da bo moj mož.«

»Ah — —?«

»Pravim, da se mi tako zdi. Seveda se človek prav lahko zmoti. Mar ne?«

»Po pravici rečeno, Zala, jaz te ne razumem.«

»Nikar se ne trudi. Tudi jaz sama sebe ne razumem.«

»Kakšen je tvoj bodoči?«

»Pameten fant je. Dosti je bral, manj je mislil in poskusil. Vojska mu je zrahljala živce. Ima smisel za glasbo in kar je glavno, rad me ima in tudi jaz njega. Potem ima lepe, sive oči, je plavo-

las, srednje postave ter ima zelo lepe roke. Ti pa veš, da so sive in plave oči moja slabost. No, ali sem ti ga dovolj predočila?»

»Oh, Zala, tako čudno govoriš. Jaz pa imam svojega Milka tako rada, tako rada, da — —«

»Je že prav, da ga imaš rada. Tebe je ljubezen vso izpolnila. Mene ne more. So še druge reči na svetu razen ljubezni med moškim in žensko. Razumi me prav!«

»Nič drugega ni na svetlu!« je rezko presekala Jožica. Zala se je tiho nasmehnila.

»Že večkrat sem slišala to misel.«

»Kaj ti ne sanjaš o toplem gnezdu, kjer bi bila le ti kraljica?«

Zala se je nemirno premaknila.

»Vse o tem sanjamo. Ali jaz ne pričakujem Bog ve kaj od življenja.«

»Bog s teboj, Zala. Tako si čudna, vsa si se spremenila, odkar se nisva več videli.«

»Eh, veš kaj, Jožica; jaz gledam življenje z drugačnimi očmi. Ne beli si glave zastran tega. Zase se ne bojim, naj bo kakor hoče. Tako ali drugače, jaz bom že nekako vlekla skozi življenje. Povej mi rajši kaj o sebi! In Milka pokličiči. Ali je še zmeraj tako plameneč puntar?«

»Zdi se mi, da se je unesel.«

»Saj sem ti vedno pravila, da se bo. Pa se je že zgodilo; le nekam prehitro se je ohladil; pazi, da se vnovič ne razgreje.«

»Se ne bo, jaz skrbim za to.«

»Ali še premleva Marxa?«

»Saj ga ni nikoli resno bral; tudi dojel ga ni, hvala Bogu. Njegov punt je bil le odpor zoper grdobje, ki jih srečuje v življenju.«

»Imaš prav. Vihravost, ki izvira iz krulečega želodca,« je izpolnila Zala Jožičino misel. »Svoboda, čudna beseda! Kaj vse si ne predstavljajo ljudje pod to začarano besedo. Meni se vse zdi, da je z njo tako kakor s tistim o strahu, ki je znotraj votel, od zunaj ga pa nič ni.«

»Skoraj da je tako. Zadnjič mi je Milko pravil o enakosti. Kaj misliš o tem?«

»Jaz — nič.«

»Kako to, nič?«

»Tako, lepo! Enakosti ni in je ne bo, ker je ne more biti, zato ker ni uzakonjena v naravi. Človek se bori le za eno svobodo, za eno enakost. To je enakost pred zakonom. Nič drugega ni, le tako svobodo si človek želi doseči.«

»Saj so vsi državljani enaki pred zakonom.«

»Kaj še, le na papirju so.«

»To bom Milku povedala; je zanimiva misel. A razdelitev materialnih dobrin?«

»Solit se pojdi, draga! Dotaknila sem se tega vprašanja le mimogrede. Mrzim take pogovore, že davno sem se jih preobjedla,« se je na lepem razburila Zala.

»Oh, jaz tudi. On me včasih s tem muči.«

»Seveda, ljubezen vse prenese!« se ji je zasmejala Zala.

»Ti se mi posmehuješ,« je bila užaljena Jožica.

»Nikakor, ljuba moja,« se je opravičila Zala že utrujena.

»Si zaspala?«

»Malo.«

»Ali naj grem, da nekoliko podremlješ?«

»Prosim!« Jožica je spustila zavese ter se po prstih odstranila.

Južinali so. Šele zdaj je Zala opazila, da se je Jožica čudno spremenila. Njena prej jedra lica so upadla, njene plave oči so se razširile in imele čuden blesk.

»Se ne počutiš dobro?« jo je skrbno vprašala.

»Ne vem, kaj mi je. Slabosti me včasih obhajajo. Ljubljanska megla mi ne prija.«

»Tudi meni se zdi, da nekam vene,« je potrdil Milko, ki je prišel pozdravit prijateljico. »Pa si kljub temu še lepša ko prej,« se ji je priklonil fant, ko je videl, da je šla senca čez njene oči.

»Manj se ženi! Poznam te in vem za tvojo boleltno natančnost v službi in povsod. Ne smeš tako, tudi nase malo pazi!«

»Zakaj pa sta me napadla? Saj mi nič ni. Minilo bo, še preden se poročim,« je odvrnila nejevoljna Jožica ter odšla iz sobe.

»Bog daj!« je pomislila Zala. Rekla pa je: »Seveda ni nič. Svetloba je bila kriva, da sem tako videla.« Tiha skrb se je zajedla v Zalo. — Jožica boleha. Služba je prenaporna, zraven pa jo še žge ogenj njene ljubezni. Preobčutljiva je, sam Bog vé, kako se bo vse to izteklo. —

»Če ti je prav, te spremiva do postaje,« se je ponudil Milko, krepak in ves rožast v obraz od zdravja in mladosti.

»Ej, tič viharnik! Hitro so ti pristrigli peruti. Še malo in boš pohlevno vodil svojo putko po ozkem domačem dvorišču. Prav je tako! Čim prej, bolje zate in zanjo.«

»Tak misliš, da sem se že popolnoma vdal? Kaj še — še zmeraj tli v meni.«

»Hm, tli, ker je slama zgorela.«

»Slišiš, modrijanka, nič nisi starejša in se tako povzdiguješ nad menoj!« se je namrdnil Milko.

»Ne zameri, če sem te zadela! To je le zato, ker ti zavidam.«

»Mama!« se je odtrgal krik...

»Zavidaš? Čemu neki?«

»Hitro si našel svojo pot; jaz pa še tipam za njo.« je priznala Zala. Pogledala sta se.

»Nisem vedel, da je tudi pri tebi taka zmeda. Mislil sem, da si trdna kot Jožica. Zanja je vse jasno, vse prav, vse dobro. Pri njej počivam. Tako dobro mi dé mir, ki ga rosi okoli sebe. Ljubka, dobra deklica, vsa nežna in tako občutljiva.«

»Da, ljubka in mila. Upam, da jo boš osrečil.«

»Če je in kolikor je v moji moči.« je hitro odgovoril Milko. Po teh besedah je Zala zaključila, da se Milko še ni unesel.

»Za popotnico, Zala!« ji je Jožica ponudila zavitek.

»O, pa hvala! Pojdimo, mudi se mi domov!«

Zala je stala ob oknu železniškega voza čisto sama. Poznani, tako ljubi kraji so bežali mimo. Izza temnih gozdov se je v mesečini belilo kamenje, med njim temne sence njiv in ograd. Vlak je naredil ovinek in pred njenimi široko razprtimi očmi se je vzel Nanos, ves srebrn, v temno modrino kraškega neba. Nad njim so gorele velike zvezde.

Zalo je presunilo tako silno, da so ji klecnila kolena ter se je vrh Nanosa zazibal pred njenimi očmi.

»Pozdravljen, najljubši, najlepši! Vse je ničevno in drobno proti tebi. Večno kraljuj nad kamnitno deželo mojih bolečih sanj!«

»Kaj vam je mraz, gospa? Že dolgo drhtite ob oknu«, je boječe ogovorila Zala stara ženica. Zala je v svojem nestrpnem pričakovanju ni opazila, tako jo je vse prevzelo.

»Ne zamerite, strina! Nisem vas videla, pa tudi mraz mi ni«, se je opravičila Zala stari sopotnici.

»Nič zato. Že precej dolgo se vozim z vami. V Divačo grem k hčeri na obisk.«

»Jaz pa domov. Kmalu bova obe na cilju.«

Po hodniku je prišel karabinier. »Potne liste, prosim!«

Pokazali sta jih. Z vljudnim poklonom jih je vrnil.

»Ti tujci so kar masleni z našimi ženskami. Zlodej jih vzemi!« se je jezila starka, ko je odšel. Zala ji je samo prikimala. Vlak se je ustavil, ženica je pobrala svoje reči.

»Pozdravite doma!« je po domače velela med vrati.

»Boglonaj! Pa tudi vaše pozdravite in zбоgom!«

Vlak se je premaknil in odrdral proti Trstu.

»Tu smo!« Zala je skočila na samotno postajo. Iz zadnjih voz je izstopilo še nekaj ljudi. Železniški uradnik je dremal v pisarni, po hodnikih so brlele zaspane luči. Zala je pograbila svoj kovčeg ter se zmuznila mimo redkih potnikov. »Pod Tabrom še gorijo luči. Morda naši še bedé? Slutijo, čakajo li?«

Ni šla razbijat na glavna dvoriščna vrata, ki so bila po njenem že davno zaprta. Poskusila je preplezati vrtni zid. Ni se še vzpela na vrh, ko se je z vrtni strani proti zidu z divjim lajanjem zaglal Turek, pes ovčar.

»Turek, Turče! Me nič več ne poznaš?« je z vso nežnostjo ogovorila starega čuvaja. Pes je obstal, po dolgih letih je spet spoznal njen glas. Divje lajanje se je spremenilo v veselo cviljenje in skakanje.

»Turko, pomagaj, nič več nisem tako ročna kot prej«, je tarnalo dekle na zidu. »Počakaj, zdaj moram dol; ne skakaj, ne zaletavaj se tako neumno. — Takole, Turče!« Pes se je vzel po njej, Zala ga je objela.

»O Turek, kaj delate doma? Je šekasta muca še živa? Kje je?« se je pogovarjala s psom Zala.

Stari Turek je ponorel od veselja. Skakal je do hiše in nazaj, praskal, rjul in cvilil. V Zali je silno plalo. Obstala je pred hišo in pogledala skozi priprta vrata. Na ognjišču sta sedela starčka. Sključeno postavo svojega očeta je ugledala prvo. Sivo glavo je podpiral z rokami. Nasproti mu je sedela mati. Črni molek je počasi drsel med njenimi žuljavimi prsti. Rožast plamenček je osvetljeval njuni, od življenja izmučeni, tako ljubi glavi.

»Mama!« se je odtrgal krik od hčerinega srca. Vse je bilo zlito v njem.

»Jezus, Marija!« je odgovoril materin krik in že je mladostno lahko skočila z ognjišča ter pohitela k vratom, ki jih je Turek v zaletu odprl in skočil na ognjišče.

Zala je stopila čez prag. »Dober večer želim!«

»Zala, Zala!«

»Naša ... naša!«

Po dolgih letih se je vrnila domov skoro že izgubljena hči. Na pol oblečeni so prišli bratje in sestre. Babica, ki je zaslutila, da se v njenem starem gnezdu dogaja nekaj izrednega, je pridrsala v hišo.

»Mati, Zala se nam je vrnila!« ji je zavpil v uho najmlajši vnuk. Debele solze so privrele

Male mamice. (Fot. Fr. Krašovec.)

starki iz oči. »Pridi, da te vidim!« Starka je po-božala vnuko po obrazu.

»Še si naša, ti nagajivka!«

Med njimi ni bilo objemanja in poljubovanja. Le krepki stiski rok, zamolkli glasovi, prepolni čustva, in zamegljene oči od prekipevajoče ljubezni so vse razodeli. Velik praznik je bil tisto noč v stari hiši pod Tabrom.

Prve dni se je Zala sončila v ljubezni svojih domačih in kakor ptica selivka, ki po dolgem času spet najde svoje rojstno gnezdo, je obletala polje in gmajno, prisluškovala mrmranju borovcev za hišo ter se pogovarjala z njimi. Spet je gledala kraje in stvari, ki so za vedno priklenili nase njeno najglobljo ljubezen.

Potem je obiskovala sorodnike in prijateljice križem po Krasu.

Povsod je bil velik dogodek, kjer se je prikazala. Vživela se je v njihove duše in življenje, kakor da jih nikoli ni zapustila. Zabrisana je bila doba šestih let, ki je ležala med njenim odhodom in vrnitvijo.

Čas je brzél, še malo ga je ostalo do odhoda, ko je neki večer poklicalo oblastvo Zala in njenega očeta predse. Ves njihov dom je zadela moreča skrb.

»Zala, prosim te, modro odgovarjaj, če te kaj vprašajo! Jaz bom molčal. Star sem in nisem dolžan znati njihovega jezika. Tako bo najbolje,« se je bal za hčer oče.

»Bodite brez skrbi! Hudo bi mi bilo, če bi zastran mene trpeli vi.«

»Za nas ne skrbi. Mi smo tega vajeni. Tone je bil leto dni v zaporu in nihče živ ni vedel zakaj. Sam Bog ve, kaj smo že prestali. Ali sin in drugi so moški, ti pa si dekle. Mati, kaj bo z materjo, če se ti kaj zgodi?«

»Očka, nič ne skrbite! Kaj se mi more zgoditi? Sicer pa, tu smo.«

Očeta so poklicali prvega. Zala je čakala pred vrati. Sto nasprotujočih si čustev in misli je vrelo v njej. »Pobijem jih, če se očetu kaj zgodi!« je besnel njen srd. Hotela je ven, da se ohladi.

»Gospodična, bodite mirni!« je zaslišala poleg sebe tuj moški glas. Dva orožnika sta stala poleg nje. Odkod hkrati dva? Saj je bil le eden, ki ju je privedel. — »Kaj pa hočete?« je vprašala ostro.

»Nič, gospodična. Ukazano nama je, da vas straživa.«

»A tako; in moj oče?« Orožnika nista odgovorila. V Zali je zavrelo. »Jaz moram vedeti, kaj je z očetom! Pustite me!«

»Potrpitate!« Sedaj se je vrnil tisti, ki ju je privedel.

Martin Benka: Na splavu.

»Gospodična, izvolite!« je odprl pisarniška vrata pred njo.

»Bedaki!« je sikala Zala skozi stisnjene zobe. Obvladala se je, ko se je spomnila očetove prošnje, in stopila za orožnikom.

Za veliko mizo je sedel častnik in nekaj prebiral med papirji pred seboj. Z druge strani je stal oče in nekaj dopovedoval uradnemu tolmaču.

Častnik je pogledal dekle, ki ga je merilo z odprtim, vse prej ko prijaznim pogledom.

»Gospodična Salla Tertina?« je vprašal tujec.

»Da,« je bil kratek odgovor.

»Ukazano nam je, da vas še nocoj odpravimo čez mejo. Vi niste naša državljanka?«

»Nisem. A moj oče?«

»On je prost.«

Velik kamen se je odvalil Zali od srca. Njen pogled je postal mehkejši.

»Oprostite, služba je!« se je z galantno kretnjo opravičil častnik.

»Razumem, gospod. Ali smem domov po prt-ljago?«

»Naj vam jo kar na postajo prinesejo!« Zala je prikimala.

»Oče, pojdite domov in vse lepo pozdravite.«

»Še uro časa imate«, se je vmešal častnik.

Hči in oče sta se molče poslovila. Segla sta si v drhteče roke, se pogledala s suhimi očmi in stisnjenimi ustnicami. Stari Trdina je odšel. Zali so še nekaj zapisali v potni list in jo v spremstvu dveh orožnikov odpravili na postajo. Še je bilo časa do prihoda vlaka. Mirno je čakala na pustem

hodniku. Oči so ji potemnele od gneva in bolečine. »Še nekaj trenutkov; saj mati ne more priti!...«

Po cesti so se bližali hitri koraki. Bili so Zalini bratje in sestre. Pred njimi je drobila korake smrtno zmučena mati.

»Hči moja!« je zahlepela in iztegnila svoje roke po hčeri.

Orožnik jo je zavrnil.

»Mati... močno stojte... saj vas lahko gledam!« se je z nadčloveško močjo obvladala hči. Potem so govorile le njih oči; srca so krvavela.

Zvonec je zapel, v daljavi se je slišalo hropenje prihajajočega vlaka. Orožnik je poklical Zalo za seboj. Še en pogled in ljubi obrazi so izginili v mraku. Skočila je v voz in se ugriznila v ustnico, da bi ne kriknila od bolečine. Še en žvižg. Vlak se je premaknil. »Zbogom, domačija!«

9.

Še tisto noč je prišla Zala v Ljubljano. Dva dni je še imela časa. Vrniti se ni hotela, a sama ni vedela, kam bi s svojo grenkostjo. »Jožica in Milko, čemu hoditi tja? Vsa sta zavzeta s seboj in svojo ljubeznijo.« V ljubljanskem predmestju je stanoval njen stric s svojo družino. »Ali naj nosim mednje svoj mračni obraz in oblačno dušo? Po kaj? Saj bi me ne razumeli.« Pa tudi Zali ni bilo do praznega vsakdanjega besedičenja. Predrobno, preneznatno ji je bilo vse skupaj proti neizrekljivemu trpljenju zaslužnjene domačije. Tako je Zala blodila po samotnih stezah ljubljanske okolice. Počasi ji je odleglo. Zadnji dan se je spomnila, da ima še opraviti pri nekaterih uredništvih.

»Kmalu bi pozabila nanje; tako popolnoma me je zajelo,« je mislila Zala, ko se je odpravljala na obisk k prijatelju uredniku. Malo sta se poznala in še to iz redkih poslovnih pisem. Vendar je bilo njej kar toplo pri srcu, ko se je namenila k njemu. Bila je to tista posebna privlačnost, ki vlada med duhovno sorodnimi ljudmi.

»Joj, pa šele zdaj prihajate in tako hitro pojedete nazaj!« je čutil urednik.

»Ali vam je res žal?« so vprašale njene oči.

»Tako redko naletim na dobro znanega prijatelja.« V njegovem glasu je bilo polno iskrenosti in mehkode, ki je našla pot do njenega srca.

»Doma sem bila; pa so me izgnali. Tako me boli vse skupaj, da...« je Zala drobila svoje živo srce pred svojim prijateljem.

»Nikar dalje! Vse vem, vse razumem! Zakaj me niste prej obiskali? Laže bi vam bilo.«

»Hudo mi je bilo tako, da bi se ne bila mogla vzdržati in morebiti bi se še razjokala pred vami.«

»Kar Bog ne daj!« Obe roki ji je ponudil v znak popolnega razumevanja. Njeno, v ognju bolečin očiščeno srce je sprejelo vase redek dar gorke iskrenosti.

Dolgo sta se pomenkovala. V njima je bila toplota čistega prijateljstva, izvirajoča iz medsebojnega spoštovanja in čustvovanja.

»Pa mi pošljite še kaj za moj list!«

»Bom, če bo moja pisarija našla milost pri vas.«

»Dosti moči je v vas. Kar delajte!«

»Moči čutim dovolj. Težko je le podati tako, kakor delo živi v naš samih.«

»Tudi to se sčasoma doseže. Vsa umetnost je borba in trud.«

»Da, sicer pa, kolikor je v kom, toliko tudi dá.«

»Čisto prav! Dajaj le to, kar je v tebi, sicer bo zlagano, neživljenjsko. Umetnost zahteva rodne in krvi; papir in črnilo sta poceni.«

»Razumem. Toda oblikovanje tega, kar je zaživelo v duši?«

»Oblikovanje je skrivnostni dar. Če je v tebi, se razraste; če ga ni, ga nihče ne prikljče v življenje. V tebi je, sem prepričan. Delaj!«

»Hvala ti in zbogom, prijatelj!«

»Zbogom hodi, prijateljica!«

Vsa poživljena je Zala odšla. Ponosna je bila na svojega prijatelja umetnika, ki ga je poznala po imenu in delu že davno. Tiho občudovanje, ki ga je prej gojila do njegovega dela, se je zdaj sprevrglo v strastno privrženost. On je bil redek človek, ko kremen trdnega značaja; pod trdo skorjo je bilo toplo srce, ki je grelo vse okoli sebe. S svojim delom je rasel sam iz sebe in za svoj narod. Zalina blodeča moč je našla v njem svoj vzor.

Hitela je k Jožici. »Posloviti sem se prišla; za vse ti lepa hvala!«

»Kaj tako naglo?«

»Dopust je potekel.«

»Kaj pa vaši doma?«

»Dobri so in zdravi. Pozdravljajo te; iz mojih pisem te poznajo. Pozdravi Milka!«

»Hvala, žal mi je, da ga ne morem poklicati. Z doma je šel.«

»Pa vso srečo ti privoščim! Piši, ko se boš možila!«

Jožica je prikimala, Zala je dobro opazila, da ji nekaj ni prav. »Sta se najbrž kaj sprla. Zaljubljene marnje!« si je mislila na poti v hotel.

Polna doživetij in novih vtisov se je vračala Zala nazaj na svoje službeno mesto.

Doma jo je veselo iznenadil šopek rož.

»Ta šopek je danes prinesel gospod sodnik«, je povedala gospodinja in skrivnostno poškilila na drobno pismo poleg vaze. Zala je spoznala pisavo.

»Miro, moj fant!« Obenem je občutila rahlo očitiranje: »Skoro nič nisem mislila nanj ves ta čas. Bom sedaj popravila krivico,« se je nagnila nad dehteče cvetove tako, da jih je vse hkrati poljubila s svojim obrazom.

»Komaj te čakam. Dovolj, da pridem!« je pisal Miro z nemirno roko.

»Pridi!« se je glasil njen kratki odgovor.

Postrežnica je kar odfrčala z odgovorom. Miro ji je obljubil nagrado, če takoj prinese odgovor.

Zala se je medtem umila in preoblekla. Domača obleka je skladno padala ob njeni vitki postavi. Na črnem polju njene halje so se svetili veliki rdeči cvetovi.

»Zdaj pa naj pride, nepočakani!«

Še ni dovršila svojih misli, ko prisope Miro ves vesel in nestrpen.

»O, kako si lepa v tej rožasti halji! Kakor kraljica noči«, mu je nehote ušlo že od vrat.

»Le zdi se ti, ker me prvič vidiš v domači obleki«, je veselo odbijala Zala.

»Hvala Bogu, da si spet nazaj. Strašno mi je bilo dolg čas po tebi. Si obiskala našo mamo?«

»Odpusti, ni bilo časa. Sedi, da ti vse od kraja povem!« Dolgo mu je pripovedovala o domu, o svojih, o svojem izgonu, o Jožici in Milku, o potovanju in vremenu, le svojega prijatelja se ni dotaknila niti z besedo.

Miro jo je raztreseno poslušal. Molčal je le zato, ker je tako nemoteno užival godbo njenega glasu in njeno bližino. Ko je končala, je odkrito priznal: »Veš kaj, ljuba; vesel sem tvoje vrnitve

bolj ko vsega na svetu. Mene zanimaš le ti in srečen sem, da si meni na čast oblekla to lepo rožasto obleko.«

Zalo je neprijetno dirnilo njegovo priznanje. »Kako to, da njega ne zanimajo dogajanja, ki mene vso prevzemajo? Ali sva morebiti dva tuja svetova?« je kljunila prva sumnja v Zalinem srcu.

»Rad te imam. Ne razumi me napak«, je popravljal Miro svojo nerodnost.

Prepozno. Zala je občutila, da v njem ni tega, kar je pričakovala. Skrbno je zapahnila vrata v svoje skrivne svetove. »Še bolje, to je in ostane samo moje. Bog ve, kako bi razumel, da mu vse pokažem. Kasneje morebiti.«

»Kaj si se zamislila?« jo je proseče pogledal.

»O domu sem mislila,« se je ognila odgovoru. Kaj pa si ti delal ves ta čas?«

»Opravljal sem službo in pričakoval tebe, prav vsak dan.«

»Samo to?«

»Da, pa bral sem in si včasih zaigral.«

»Jutri prinesi violino s seboj. Kadar igraš, si mi nekako ljubši in bliže. Veš, danes sem najbrž preutrujena, pa se me lotevajo žalostne misli.«

»Žalostne?«

»Po domu se mi toži.«

»Kadar bova imela svoj dom, te bo minilo vsako domotožje.«

»Misliš?«

»Gotovo!« jo je nežno božal.

»Bog daj!«

»Jaz bi rad, da bi bilo kar hitro.«

»Počakaj, da dosežem stalnost v službi!«

»Ali mi tako malo zaupaš?« se je razžalostil

Miro.

»Ne zato; precèj potrebujeva. Jaz pa bi rada, da bi bilo najino gnezdo udobno in lepo.«

»Če tako želiš, naj bo po tvojem, nočem ti kaliti veselja,« je popustil Miro ter jo ves srečen objel.

Tako je prišlo med njima do zaroke kar mimogrede. Drugi dan si Zala ni bila na jasnem, kako se je prav za prav zgodilo.

»Je li bila kriva utrujenost? Ali je bil kriv globlji vzrok, ki je ležal nekje v podzavesti in še ni prodril do spoznanja? Naj bo, kakor je. Dovolj ga imam rada za srečen zakon; če pridejo še otroci, se praznine še poznale ne bodo; če sploh so in če si jih jaz samo ne zamišljam«, je potolažila Zala svoje sumnje. Potem so krenile vse njene misli k sanjam v vas. »Imela bom svoj dom, svojega moža in otročiče. Samo veselje bo in lepota. Vse bom dala, da bo čim lepše, čim svetleje.« V takih sanjah so minili prvi dnevi in meseci. To je bil

čas, ko je obsipala ženina z bogastvom svoje ljubezni in miline.

Sumnja, ki je potrkala na njeno srce ob zaroki, je bila potlačena nekam globoko.

»Miro me ljubi in ne razume umetnosti tako kakor jaz. Kaj za to? Da je le dober. Sicer pa njegov ostri duh odtehta marsikaj. Zelo učen je«, si je prigovarjala in klicala v spomin vse njune visoke misli in razprave.

»Ko bova skupaj, ga naučim na red in dom. Upam, da mu ne bo pretežko opustiti svoja ponočevanja. Pravi, da jih je deloma že. Bomo videli, še je čas.«

Take in podobne so bile njene misli tisto jesen, ko se je pripravljala za izpit.

»Ti si nas popolnoma zanemarila«, je očitala Pavla Zali, ko jo je po dolgem času obiskala.

»Izpit imam pred vrati«, se je izgovarjala.

»In ženina za vrati«, je dodala Pavla. Zala se ni umaknila.

»Da, na pomlad se misliva vzeti.«

»Pa mi nisi nič pravila o tem? Vedela sem že od začetka, da je ljubezen med vama. Midva pa se vzameva ta mesec. Pridita kaj k nam!« je povabila Pavla prijateljico.

»Bova prišla. Pa vso srečo, Pavla!«

»Prosila sva za premeščenje. Upam, da nam ne bodo odbili prošnje. Potem pa jo mahneva nazaj v Slovenijo«, je čeblljala vsa srečna Pavla.

»Blagor tebi!« je vzdihnila Zala nehoté.

»Zakaj? Ali ti nisi srečna?«

»O, saj sem!«

Tako je prišlo med njima do zaroke kar mimogrede.

Janko Alexy: Dekle iz Gornjega Grona.

»Kaj te moti?«

»Je nekaj, kar sama sebi ne morem pojasniti.«

»Pusti to, Zala! Bo samo po sebi minilo. Boš videla. Samo nikar preveč ne zahtevaj od življenja! Kar ti nudi, vzemi.«

»To sem tudi storila, ko sem privolila v ta zakon.«

»Kdaj greš k izpitu?«

»Še ta teden.«

»Ali mi boš kupila spotoma nekaj malenkosti? Potrebne so mi.«

»Kar naštevaj, ljuba Pavla!« Zala je vzela svinčnik in začela zapisovati Pavline malenkosti, ki jih nikakor ni hotelo biti konec. Vse to so bile drobne stvarce, prepotrebne za vsako gospodinjstvo. Seveda. Pavli je obraz kar žarel, ko jih je naštevala.

»Še to in še to.« Na koncu je prišla še pisana kravata za gospoda Trčka.

»In pika!« se je uprla Zala.

»Res sem te preveč obremenila«, je Pavla povsila glavo.

»O, ne; ali denarja za tak semenj nimaš dovolj! Dovoli, da te spomnim na skromnost, nevestica.«

»Prav imaš! Poračunajva, koliko to znese.«

Računali sta in skupni znesek je daleč presegel Pavlino kupno moč.

»Zala, briši!«

Zala je črtala. »Tako, zdaj se ujema.«

»Ali greš popoldne v urad?«

»Da, zdajle se odpravim.«

»Spremila te bom kos poti.« Prijateljici sta odšli v veselem pomenku. Med potjo je Pavla pripovedovala Zali o opremi svoje kuhinje s takim navdušenjem, ko da je od njene kuhinje odvisno rešenje sveta. Zala jo je občudovala ter se veselila njene sreče. (V drugo naprej.)

OTROŠKO ZAVETIŠČE

Marie René / Prevedel Edvard Kocbek¹

»Ali ste vsi lepo snažni?« — Gledam ročice, zapestja, vratove. Redko vidim koga neumitega, toda tudi to se pripeti včasih. Večji si znajo že sami umiti roke. Če pa gospa Girard pri kakem malčku odkrije umazan gobček, lepo vzame brisačo in mu ga obriše.

»Najprej tisti, ki gredó v višji razred!«

Otročički se kar sami od sebe urejajo v vrsto. Gospa Girard pošlje nekatere nazaj. Večinoma so boječi, ne vračajo se radi, a le gredó in sedejo v klop. Zato pa je z najmanjšimi laže. Slišim imena in še ne morem razločiti njihovih lastnikov: Jojo, Ludovik, Paulette, Marie-Rose... Zbranih je okrog trideset otrok. Vse družine še ne vedó, da se je šola že začela, vpisanih je namreč več kot šestdeset.

Molčanje je malo popustilo, ko so zasedli svoja navadna mesta. V prvi vrsti sta dva majhna dečka, potem pa, mislim, dve majhni deklici. Prva je rjavolasa in ima črne oči, ni posebno lepega, pač pa pametnega obraza, njena sosedka ima kostanjaste lase in prijeten obraz, zelo je resna in pametna. Govorim ter ju opazujem. In glej, ali se mi ni zazdelo, da je zadnja kar hipoma deček? Da, po kratkih laseh sodeč bi skoraj dejala, toda radi tihega vedenja jo imam prej za deklico. Najbolje je, če vprašam:

»Ali si deček ali deklica?«

Nobenega odgovora. Otrok ima zaskrbljen obraz, kakor da mora mnogo premišljovati, saj vemo, kako je s petim letom. Zopet vprašam:

»Ali si deklica?«

¹ Z veseljem priobčujemo redek francoski dokument o slovenstvu v Franciji. Izšel je lani decembra v reviji *Esprit*, v prilogi *Cahiers de la littérature prolétarienne*. Žalostno je le to, da se oba Slovenca v izvorniku dosledno imenujeta »plavolasa Srba«.

Tedaj se njegov plavalasi sosed, ki ima prav tako resno obličje, nagne k njemu:

»Odgovori: ne.«

Tu je torej skrivnost zaskrbljenega obraza: ni razumel mojega vprašanja.

Plavolasec s črnimi očmi je Ludovik, mali Slovenec, njegov sosed, ki še ne zna francoski, pa je njegov rojak. V isti klopi kakor on sedi Pierrot, največji v razredu, Francoz. Kostanjasta Therese je Italijanka. Italijanov je mnogo, tudi malih Poljakov je precej. Ali ni ganljiva ta mala internacionala?

Potem sta še dva majhna in prijetna dečka. Ko se nekega dne učimo novo pesmico in se vrtimo okrog besed: 'cvetlice se blestijo kakor biser', vprašam: »Ali veste, kaj je to biser?«

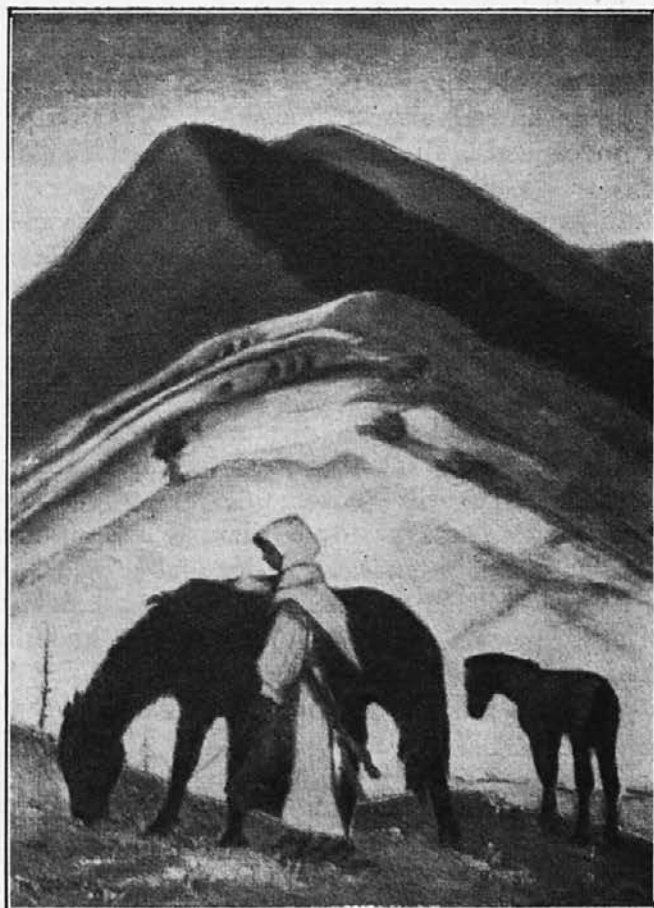
Eden od teh dveh fantičkov, Marcel Boudon, dvigne roko:

»Ti torej veš, kaj je to?«

»Vem, to je konj.«

Otrok je bil v resnici slišal, da so nekega konja tako klicali, kajti v naši pokrajini dajejo mnogim konjem to ime. Moram jim razložiti, da to še ni pravi biser. Toda Marcelova zmota je bila opravičljiva, nima še niti štirih let, medtem ko so že skoraj vsi njegovi tovariši dosegli peto leto. Poleg tega pa Marcel s svojimi velikimi očmi tako modro in pozorno gleda vame, ko zdaj razlagam, da mi bo prihodnjič vedel brez napake ponoviti, kadar ga bom vprašala. Marcel je dober učenček. Doma je blizu gospe Blancove. Zato ga je vzela k sebi, v višji oddelek, brž ko je začel hoditi v šolo, on pa je to naklonjenost uporabil in zdaj ve že mnogo za svoja leta.

Dvoriščna tla so trda, kamnitna, otroci si komaj in komaj nastrgajo malo zemlje za svoje igre. Imamo le majhen kup peska, komaj za samokolnico, in še tega gospa Girard skrbno pomete skupaj, tako nekako, da ga prisloni ob zid, tik pod okni razreda. Otroci se ga ne smejo dotakniti, to jim tudi jaz branim, kajti v tem peščenem kupu so se udomili neke vrste čmrlji, ki so podobni osam. Vidimo jih, kako izletavajo in vstopajo skozi odprtino svojega hodnika, skozi majhno luknjico v pesku. Kakor je vsem znano, otroci čmrlje zelo radi lové. Pri nas je to strogo prepovedano, prvič zato, ker človek ne sme mučiti živali, drugič pa zato, ker bi jih žuželke lahko opikale. Otrokom pravimo, da so to čebele, čebel pa se človek še prav posebej ne sme dotakniti. No, naš Jojo pa si vendarle ne more kaj, da se ne bi poskusil nad njimi. Ko sem ga našla, kako

Martin Benka: Spomin.

je oprezoval, sem ga posvarila. Rekla sem mu, da ne sme biti hudoben. S pogledom se mi je izognil, oči so se mu zapičile v tla. Nisem ga prepričala. Vseeno mu je, če ga pošljem kam dalje igrat se, ali če mu naložim celó kako kazeno, vseeno, pravim, kajti v prvem primernem trenutku bo zopet začel nečedno in prepovedano igro in kmalu ga bom sama videla ob peščenem kupu, če me ne bo Lino prehitel, se zagnal proti meni in z jeznim glasom kričal:

»Gospa, Jojo pa čebele lovi!«

Toda nikar ne mislite, da je Lino tožnik, da je »tožljivi groš«, kakor pravijo v šolah takemu. Jaz, ki ga dobro poznam, vam lahko rečem, da ni; pač pa ga je sama vest. Kadar je priden, ni to iz nebržnosti ali iz miroljubne nravi. Vedno določno ve, da je dobro dovoljeno, zlo pa vedno prepovedano; ker torej sam ne dela hudega, ga tudi pri drugih ne more prenesti.

Imamo tudi štiriletna dvojčka. Takrat, ko je bila še gospa Blancova tu, sta prihajala v veliko dvorano; odkar pa sem jaz prišla, ju za nobeno ceno ni več mogoče pripraviti do tega, kar nočeta se privaditi name. Naravnost neizmerno sta si

podobna: ista postavica, isti svetloplavi lasje, ista bledikasta polt, iste poteze, isti nežni glasek. To sta Pavel in Marcel, gospa Girard ju pokliče vsedkar le z rodbinskim imenom: »Morel, vzemi svojo čepico!«, ali pa: »Pridi sem, Morel!« Tako vsaj ve, da se ne more zmotiti, kajti nemogoče je, da bi ju razlikovali. Človek je v vedni nevarnosti, da okara nepravlega namesto pravega, kajti če na primer Pavel napravi kako hudobijo, potem se lahko zgodi, da jo pripišem Marcelu, ki je že prej nagajal. Prebrisančka sta že opazila, da ju zamenjujemo. Kadarkoli smo enemu od njiju očitali slabo dejanje, ki ga je bil storil, je vedno, tudi takrat, če smo ga zasačili pri dejanju samem, hudobno odgovoril: »Nisem bil jaz, ampak moj brat je bil.« Nekajkratov se jima je stvar posrečila, posebno če ju nadzorujejo oko ni moglo takoj iztakniti; a nobene prilike nista več opustila. Ko pa sem nekoč dobila krivca pri hudobiji sami, sem ga z mirno dušo pokarala: »Viš ga, prostaka, ki je hotel na brata zvaliti svojo kazen-«

»Na kak način pa ju vendar razlikujete,« vpraša gospa Girard njuno mater, »ko pa sta si tako podobna?«

»Oh, kako! Le dobro ju pogledjte! Pavel ima širši nos.«

Res je, če ju postavite skupaj in oba gledate, se vam zazdita za spoznanje različna; trenutek pozneje pa ste že spet v zmedi. Gotovo je le to, da sta to Morelova dvojčka, drugače ju je težko imenovati.

Oba mala Slovenca sta med najboljšimi učenčki, marljiva sta, pametna in skrbno oblečena. Oni drugi, ki skoraj nič francoski ne zna, je videti posebno odličen, nekam dostojanstven, najbrž zato, ker nič ne govori.

Vprašala sem ga: »Kako ti je ime?« Razumel je in mi odgovoril: »Rudolf.« Izgovoril je Rudolf in ne francoski Rodólf.

Zmanjševalnik je Rudi. Tako ga tudi kličem, mali Francozi pa izgovarjajo Ridí, čemur se zelo čudim pri otrocih, ki še nimajo nobenega pojma o pravopisu.

»Kako ga kličete, Ribí?«¹ me je celó gospa Girard prav resno vprašala.

Kadar rečem, naj prenehajo z delom, takrat Rudi kar naprej dela. Njemu moram vedno posebej razložiti, kar sem drugim ukazala.

Otroci imajo grdo razvado, celó veliki med njimi so taki, da se s svojimi pokrivali tako pokrивajo, da ušesa puščajo zunaj svojih baretov

¹ Od besede »rubis«, t. j. rubin.

ali čepic. Ušesa jim začno radi tega štrleti vstran, kar nenavadno v oči bode, povrh pa še daje vtis neumnega človeka. Svojim učenčkom priporočam:

»Skrijte svoja ušesa, sicer boste grdi!«

Vsi jih skrbno skrijejo; dobro vedó, da se morajo izogniti temu, kar ta beseda pomeni, zakaj gospa Girard pride z njo na dan vselej, kadar jih okrcra: »Oh, kako si grd! Joj, kako si grda!« Vsi so razumeli, le Rudi ni razumel priporočila.

Počasi pa Rudi vendar začenja govoriti. Kadar telovadimo na dvorišču in štejem čas, Rudi z drugimi vred zadovoljno ponavlja za menoj, toda v njegovih ustih dobivajo besede posebno barvo: Trois! Quatre! Tri! Štiri!

»Tale je najbolj priden«, pravi gospa Girard. Pred malo južino in po njej mirno sedi v svoji klopi. Tudi Ludovik je tak; kadar jesta, si nikdar ne zamažeta obraza.

Nekega dne pripoveduje eden od Morelovih dvojčkov Rudiju z drobcenim glasom dolgo storijo, ki njega očividno zelo zanima. Otrok govori živahno in dela kretnje, da bi z njimi poudaril svoj govor.

Rudi ne razume niti besedice, četudi je jasno, da je govor po veliki večini namenjen njemu. Pač pa po nekaj trenutkih dvigne komolec, da bi si zavaroval obraz, iz strahu, da se žlobudranje ne bi končalo z udarcem.

Te dni je pri nas žegnanje. Jojo je ves zmešan od cirkuških iger. Brž ko se zarana ali takoj popoldne nabere nekaj otrok, se začne z njimi igrati cirkus: najprej določi ograjen cirkuški prostor, potem nastopi sam kot pavliha. Najmanjši hodijo seveda iz klopi v klop; če pri tem stopijo v cirkuško prizorišče, jih Jojo hitro prime za roko in posadi v klop: »Ne prestopaj tega mesta! Pavliha je hud!« Njegovi soigralci, posebno najmlajši, kar nič ne razumejo zamotane igre, pavliha mora imeti pravo pravcato policijo, ki se trudi, da ostanejo vsi lepo na svojih mestih, kot gledalci kajpak. Jojo pa hodi sem ter tja po prizorišču in zdi se, da bi potreboval še nekoga, ki bi mu v igri pomagal.

Nekega dne predlaga Rudiju: »Ali se hočeš igrati z menoj cirkus?«

Rudi je odkimal z glavo. Ni razumel vprašanja. Pusti, česar ne razumeš, mu je svetovala stara modrost.

Nekega dne prijavka eden od otrok v naši majhni dvorani, kjer toliko preskačejo, k meni:

»Z nogo me je sunil.«

»Kdo?«

»Tale.«

Pokaže na Rudija. Ta kretnja me je tako presenetila, da sem vprašala:

»Kaj pa si ti njemu storil?«

»Nič«, je odgovoril; nepristranske priče pa so posegle vmes: »S pestjo ga je udaril.«

»Vidiš, ti si še bolj prostaški od njega, saj si ti začel.«

Oba sem malo okarala, kajti otroci se nikdar ne smejo pretepati. Rudija nisem vznemirila, še vedno ne zna našega jezika, in če bi mu ne vem kaj govorila, bi nič ne vedel odgovoriti; na udarec pa je vedel odgovoriti, to je namreč vesoljni jezik.

Ko gredó v odmoru ven, damo največjim obroče, toda z njimi se je težko igrati. Posebno Pierrot se muči in muči, toda brez uspeha, obroč se mu vedno zaobrne ali zakotali pod noge. Le mala Slovenca se znata spretno igrati; človek uživa, ko ju gleda: obroč teče pred njima v ravni črti, od enega konca dvorišča do drugega, potem se zaobrneto in tečeta nazaj, vedno tik za obročem, ki jima nikdar ne pade. Toda nekoč...

Denise, ki je zelo pametna deklica in zna celó peti, je napravila kolóbar in poje. Mimo pride Rudi in nese svoj obroč v roki. Ko vidi kolóbar, ki tako prijetno raja, se ga loti hudobna misel, nemara tale:

»Kaj bi bilo, če bi svoj obroč potočil mednje?« In obroč se zaleti in pade, kolóbar se takoj ustavi, Denise pobere obroč.

»Denise, prinesi ga sem.«

Da, sedaj moram nekaj storiti, četudi se ne smem znesti nad Rudijem, ki doslej še ni dal prilike, da bi ga karala.

Denise mi je dala obroč. O, kako strašno je to delovalo na Rudija. Niti besedice ni dejal, odšel je k zidu in se začel jokati. Čez nekaj časa se mu približam in mu poskušam povedati, da ni bil dober, da tega ne bi smel storiti, da je nesrečen samo tisti, ki se mu zgodi krivica, kdor pa prav sprejme svojo kazen, tudi ne trpi več, posebno če je kazen že pri koncu, kakor je njegova.

Rudi ne razume mojih besed, vrnem mu obroč in ga pobožam po licu — ubogega malega Rudija, čigar bolečine ne morem potolažiti. Nikakor ne more spet začeti z igro, živahnost je revežu, ki se je prej tako lepo zabaval, docela splahnela.

Nekega dne sem privlekla v šolo gosli — zjutraj prihajam namreč z avtom — spremljala sem petje pa tudi sama sem zaigrala nekaj stvari. Ne morem ravno trditi, da godba ugaja mojim učencem, so pa vsi lepo mirni, le Rudi, se zdi, je res nima rad. Zato pa je Lino ves navdušen; kadar

otroci vstanejo in odidejo, pride bliže, da bi videl gosli; gleda jih, z ljubeznijo se jih dotika: »Moj očka mi bo kupil takele.«

Neko jutro sem svojemu pazljivemu razredu pokazala lično škatlo iz kartona, okrašeno s cvetjem, otroci jih imajo zelo radi, pa sem dejala: »Dobil jo bo tisti, ki bo najbolj priden. Če bo to deklica, bo vanjo devala trakove in pokrivala svojih punčk; če bo deček, bo v njej shranjeval svoje kroglice.«

Ko gredó iz razreda, ostane Rudi zadnji. Ta, ki nikdar ne spregovori, si je sestavil cel celcat stavek v francoščini. Hotel je pustiti ostale pred seboj in ostati sam z menoj, da bi mi ga povedal:

»Jaz imam mnogo kroglic.«

Popoldne je prišla Rudijeva mati povedat, da ga ne bo več v šolo, ker se selijo. Zvečer mu bom morala vrniti torbico. Njegova mati ni več videti mlada — kakor jih je toliko, ki so šele dvajset let stare — gologlava hodi in nosi predpasnik. Oče je rudar, mislim. Rudi je vedno lepo oblečen, nosi majhno, modro mornarsko obleko, človek ne bi mislil, da je delavčev otrok. Presenetilo me je, da nisem niti utegnila povprašati, kam se selijo, toda najbrž ostanejo v Franciji in menjajo lekraj.

Po mali južini odpeljem Rudija v razred. Nekaj mu moram dati v spomin na zadnji dan, zato ga vprašam:

»Kaj bi rajši, škatlo ali podobo?«

»Škatlo.«

Potem se pripravljamo domov. Delim barete in jih natikam malčkom na glave, delim torbice in zatikam jermene tistim, ki jih nosijo na obramnicah. Nato gremo ven. Na stopnicah pazim, kako se spuščajo navzdol, zato komaj še vidim Rudija, ki se bliža glavnim vratom, pod eno pazduho nese torbico, pod drugo škatlo. Pokličem ga nazaj:

»Rudi, pa mi nisi rekel z Bogom!«

»Rekel je«, odgovarjajo navzoče matere.

Toda to ni dovolj. Hitim za njim in ga objamem. Potem razložim materam drugih otrok, da se ne bi čudile: »Ne bo se več vrnil, starši se selijo odtod.«

RDEČE SLUTNJE

Alojzij Jezerski

*D*eklica zaplakala: Vognju pljuska rdeča kri;
Rada bi umrla on odšel je v dalje črne.
ali pa še enkrat vsaj Jokaj, jokaj, deklica,
ljubega zazrla. v prste še srebrne...

Ladislav Majerský: Apaš.

ZADNJI DAN KMETA TONEJCA

Jože Dular

Po strugi narasla voda šumi.
Valovi čez breg drviyo.
Dan lahno se trga iz temne noči.
Na nebu že zvezde medlijo.

Tonéjc je nad šipo nagnil obraz.
»Čuj, žena, nebo se je zlilo!
Že teden dni sonca biló ni pri nas,
a zdaj se je vendar zjasnilo.

Odvezal bom čoln in čez zaveslal.
Po vino grem danes v gorice!
Kaj gledaš me čudno? — Čemu bi se bal
pred dnevi narasle vodice?«

»»Ne hodi, Tonéjc! Bolan si sedaj.
Ne slišiš, kak vode grmijo?
Nikar mi čez reko danès ne veslaj,
nad bregom še megle tiščijo.««

»Kaj misliš, da večno doma bom plesnel,
a v sodih bo čakalo vino?
Prinesi barilec! — Takoj bom odšel
v vinograd po lansko črnino!«

»»Ne hodi, saj zunaj je skoraj tema
in veslo je treba še zbiti...««
»Le molči zdaj, žena, saj tebi ne da
do konca nikoli se priti!

Sam vzamem barilec. Ti pa zaspi!
Kar skuhaš, v peč mi postavi.
Če danes bom kasen, naj te ne skrbi,
ker z vinom se brž ne opravi.«

S police ob oknu vzel je ključ
in duri cvileče odpahnil.
V veži upihnil je sajasto luč
in v mrzlo jutro jo mahnil.

*

»»Le sedi, Tonéjc, in klobaso odvij!
To bučo sem v kotu iztaknil.
Natočil sem vina — z njim svoje skrbi
boš hitro po grlu poplaknil.

Čemu bi se bal večernih mrakov?
Če treba je kaj postoriti,
opravi naj žena! A tebi domov
res zdajle ni treba še iti.««

»Prav praviš, Andrej! Besede so to!
Zalije naj tvoje jih vino!
Na zdravje obema — ker vrag vedi, kdo
bo prvi odšel pod krtino?

Kaj vendar od tega življenja imaš?
Težave, skrbi te tiščijo.
Danès se še truden za plugom pehaš,
a jutri ti zadnjič zvonijo.«

»»Razbistri si misli, Tonéjc, godrnjač,
budalosti vendar ne kvasi!
Živel boš, pa če bi bil zadnji berač,
zdaj niso najslabši še časi!

A kaj ti je sile? — Saj troje volov
doma ti v hlevu postava. —
Kam hočeš?«« — »Odšel bom počasi domov,
pod hribom temni se dobrava.«

»»Počakaj! Iz buče vsaj vino izpij!
Takole vsak dan ne sediva. —
Povej, če črnina ti več ne diši?
Po belega k sodu stopiva!««

Ostal je Tonéjc in zvezde nebo
so gosto medtem posejale.
In motne oči so skozi meglo
drug drugega topo iskale.

*

V čolnu na kljunu barilec leži.
Tonéjc je pograbil za veslo.
»Upreti se moram, sicer sred noči
lahkó bi še kam me zaneslo.«

»»Pa zbogom in srečno!«« dejal je Andrej
in naglo nazaj se napotil.
Tonéjc se oprostil je dračja in vej
ter hitro veslanja se lotil.

Zasadil krepko je veslo v vodó
in čoln od brega odrinil,
stoje je veslal in čoln v temó
je po reki deroči izginil.

»Kam vlečeš me, voda? Tam dom ni moj!
Preveč sem se vina nasekal!«
Tonéjc je govoril z vodó in s seboj,
z obema glasno se prerekal.

»Že dolgo vozim. Kje sem sedaj?«
je starec preplašeno dahnil.
V zaletu je čoln udaril ob kraj.
Tonéjc je iz njega omahnil.

Čolnar ni zakričal sredi noči.
Zaprla mu voda je grlo.
Le dvoje prestrašenih, kalnih oči
se v mokro temó je uprlo.

Po strugi narasla voda šumi.
Valovi čez breg drviyo.
Kot krsta po reki čoln tiho polzi.
Nad hribom tri zvezde gorijo.

OBRAZ V OGLEDALU

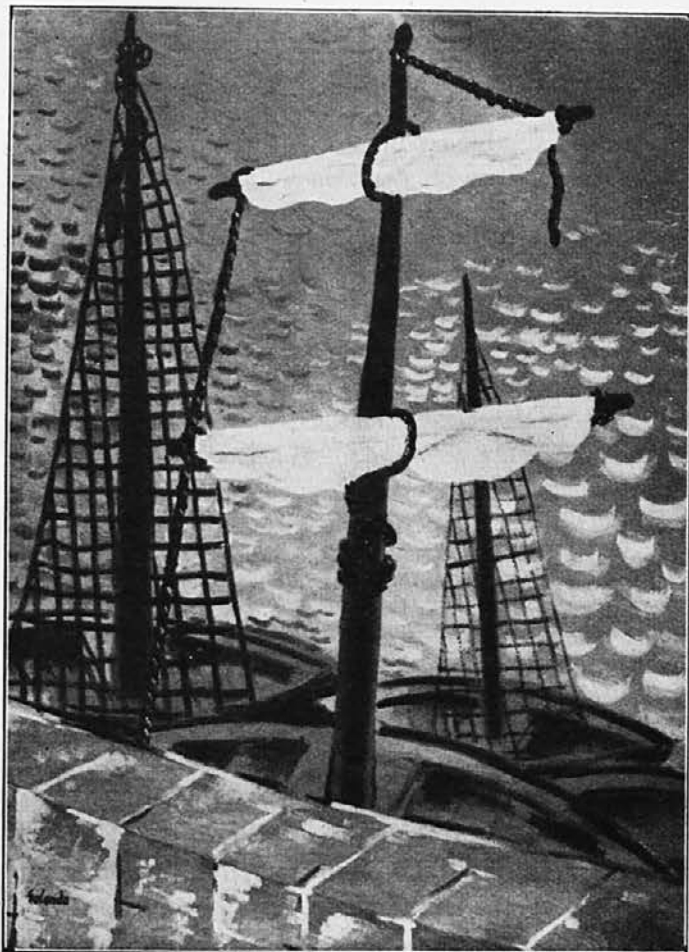
Ivan Čampa

V potezah teh prečudno svita se
odsev dveh duš, ki venomer lovita se
ko dva vohuna ljubosumna. Mlado lice
bledično je kot sij ugašajoče repatice;

oči nejasne, kakor da umirajo,
se za podplutimi oklepi vdirajo —
ti so noči v boléh prečute verne priče
in moj pogled se plaho jim izmiče:

Podoba ta, ki v medli se zrcali luči,
ko vsako jutro gledam vanjo, silno muči
z nejasnostjo me svojo, ker ne vem,

je mar samo izrodek mojih bolnih sanj
ali resničnosti odsev, ki se povračam vanj,
in vedno znova jo zapuščam mrk in nem.

Mikulaš Galanda: Ladjice.

POLDETU V SPOMIN

Leopold Stanek

Odšel si ... A nikar ne misli, dragi,
da v svetu se je mnogo spremenilo:
še sveti sonce, zdaj bo sneg stopilo
in luže kalne se blešče pred pragi.

Kostanji, ki brez vej v nebo štrlijo,
iz vejic, debla samega brsté.
Poldné zvoni, ljudje iz služb hité,
mežikajo v svetlobo in strmijo.

Prijatelji smo h grobu te spremili,
lep nekrolog in sliko v časnik dali,
zdaj pa — je dosti dela, kaj bi žalovali!
Kaj da je s službo? Komu so jo podelili?

Ah, znanec drag se zanjo ti zahvali.
Kako deklè? Vsak dan na grob tvoj hodi.
Da pa ni strah je, sama da ne blodi,
so možko spremstvo ji nasvetovali.

UMOR V GRAJSKEM PARKU

Viktor Smolej

Tak bi bil lahko naslov blestečega filma ameriškega formata, velike ljubezni in sovraštva, velike borbe in lepote. Kolosalen uspeh! V njem divne oči glavne junakinje Ale Dagmar in ponosni pogled njenega ljubimca, Kurta Tylerja, ki izzove na dvoboj starega, imovitega lorda, graščaka Pasquetona — kajpada imovitega, ko pa ima v posesti tudi divne oči božanske Ale Dagmar, čeprav ta mlada žena hrepeni iz zlate kletke po svobodi, ki jo v ljubezni ponuja mladi Kurt! In umor v grajskem parku! To ni umor, to je le zadnja posledica velike ljubezni, ki zmaga nad nasilnostjo — kaj, če je lord ubit in če ga je ubil mladi Kurt!

Ne, ne, ne! Zdaj ne bo nič iz vsega tega!

Mlad človek gleda slike filmskih prizorov, razstavljen v škatli na promenadni ulici. Zdaj bo drugače! Trgovec mu je dal štirimesečni brezplačni dopust. In naj se po štirih mesecih oglasi, da ga bo mogoče spet vzel v službo kakor doslej.

Pa kaj bi se človek vznemirjal! Da z dekletom ne bosta več mogla hoditi v kino? In da bosta ugibala vsebino filmu samo po teh slikah, razstavljenih na ulici, kakor si jo fant sestavlja sedaj? »Umor v grajskem parku... Kolosalen uspeh! Divne oči božanske Ale Dagmar!«

Potem gre ta mladi človek po ulicah. Kako je danes vse veselo! Električne tračnice včasih zapojó dva, tri takte: »Vas imam tako rad.« Ali pa bi šla danes, na ta svobodni večer, rajši poslušat »Deželo smehljaja«? Ko sta se vračala po tretji ali četrti predstavi, ki sta jo videla, je on že pel: »In vsako noč, preden pojdete spat, bi hotel vam zapet', da imam vas rad.« Ona temna ulica, kjer sta se vsak večer ločila, je bila tako svetla, blato ni bilo več blato, menda se njunih nog niti ni prijemalo, ulica je bila odprta na vse strani, hišice so se modro pogovarjale, a nizke bajte in predmestne krčme so se prepirale, da jih je bilo res vredno poslušati. Čemu bi človek govoril! Saj mu ni treba, niti toliko ne kot hišam v ulici ali kamnom v tlaku. Saj je človek bolj mrtev ko kamen, bolj teptan ko tlak. Stal je z Maro pred vrati njenega stanovanja, oblaki so se podili po jugu, vročina in hlad sta ga spreletala in ko se je sklonil k njej za slovo, se je zavrtel in zanihal okoli njega svet kakor čoln nihajoče gugalnice. Pomlad!

Danes je vesel večer, vsi ljudje se držé na smeh. Čemu? Ali pojdejo v opero, v kavarno, v kino? Vozovi nekoliko preveč hrupno ropotajo po tlaku, sicer pa je vse kot pesem: svetloba večerne elektrike nad ulico, otroški voziček na pločniku, škripajoče

zavore, barve razpetih tkanin v oknih. »Ninon, lach mir einmal zu, keine andre Frau lacht so süß wie du.« Drevesa v drevoredu pa molčé. Zakaj? Golobi so se že razleteli na strehe, v line in na police cerkvenih pročelij. Če bi bili še tu, bi jih razposlal povedat dekletu, naj pride takoj, takoj, takoj, saj je tako lep večer danes, a ta večer je šele prvi od dolge vrste večerov, ki se mu grozeče obljublja v nepretrgano dolgi vrsti štirih mesecev. Ali bodo vsi tako obupno lepi in prazni?

Kaj more gospod trgovec za to, da mlademu človeku noge ne služijo prav! Saj bi mu povedal, da je »štirimesečen dopust« predolg. Da noče takihle večerov. Da je polno raztrganih ljudi po svetu, ki jih zebe. Zakaj ne bi več stal za prodajalno mizo in rezal blago? V vseh časopisih pišejo, da je mnogo golih ljudi, in pred vsakim božičem pobirajo po mestu stare obleke. Zakaj jim ne kupijo novih, da bi on imel delo? »Nič ne morem zato«, zmigne z rameni gospod trgovec. »Jaz sem odvisen od državnega centra, ta določa cene in trg.« Greš v naš državni center pa vprašaj, kako in kaj. »Nič«, reče centrala. »Mi smo podružnica. Pojdite na srednjeevropsko centralo na Dunaj. Mi smo odvisni od nje.« Prideš na Dunaj pa ti pokažejo pot še dalje: »Mi tvorimo koncern, a središče za Evropo je Berlin.« — »Tako?« si reče človek in roma dalje do Berlina. Tu gospodom pove: »Službe bi rad. Rad bi tudi včasih vsaj v filmu videl Monte Carlo in obiskal Pariz. Kako mislite? Saj je toliko ljudi strganih in neoblečenih, zakaj bi jim ne prodajal tudi jaz?« — »Mi smo prisiljeni tako delati, kakor nam predpisuje naša svetovna centrala, središče trusta v New Yorku v USA. Ta daje smernice.« Gremo v Ameriko? No, če si mogel priti od gospoda trgovca do državne centrale in z Dunaja našel pot v Berlin, kaj ne bi v modernih časih gostega mednarodnega prometnega omrežja, v dobi zeppelinov, raketnih letal, ladij z modrim hitrostnim trakom... Ne, ne, kar spregovorimo, spregovorimo po radiu z Ameriko! Ozračje brni — naj še naš SOS zabrni v to svetovno disharmonijo.

»Tu Evropa! SOS!«

»Nič! Mi smo slepo orodje delničarjev. Svetovna centrala določa, kar ji ti ukažejo.«

Tako odgovarja New York.

»A kje imate delničarje? Bi lahko govoril z njimi?«

»Hm... Akcionarji... Mda... Kje so? Nekaj jih je tu, nekaj na Japonskem, v Braziliji, Franciji, v Berlinu... Tudi pri vas so. Na primer vaš gospod trgovec.«

SOS! SOS iz Evrope! SOS iz Amerike! Rešite naše duše! Potapljamo se.

Oljska gora iz Jeruzalema.

Ljudje vrve okoli mladega človeka, vsak ima svoj obraz in svoj tempo v koraku. Kam naj on usmeri svoj majavi korak? Po ulici? In na koncu ulice, kaj je? Ali je tam gostilna, ali se tam začne državna cesta, ali teče železnica? Ulica ga bo sprejela vase. A na njenem koncu je nič, je praznota, je ploska ravnina — mogoče tam pelje lokomotiva vrsto šklepetajočih tovornih voz. Mogoče pojde kdaj pozneje, kak večer v teh štirih mesecih čez železniški prehod prav v tistem trenutku, ko bo stroj s tovornimi vozovi klopotal iz mesta — mogoče, mogoče. Dvoje poti se bo križalo, pot mladega človeka in pot tovornega vlaka — a železo železniškega stroja bo trše od njegove glave in pesti.

To bo zvečer okoli sedmih, prihiteli bodo ljudje, pobrali dva in dvajsetletnega fanta, a na poti v bolnico bo umrl. To bo kakih sto petdeset korakov niže od čuvajnice tri in devetdeset... Ne, ne, to je blaznost!

Nesrečen slučaj?

Nameravana smrt?

Umor v predmestju?

Suhoparen dnevnik bo pisal, kako je že »ponovno opozarjal železniško direkcijo, naj na navedenem prelazu v predmestju napravi zapornice, a brez uspeha. Sedaj bo ta kričeči primer žalostne smrti vendarle zbudil pristojno oblastvo«.

»Ilustrirani tednik« bo bolj poetičen, še celo sliko bo prinesel, ki bo seveda »avtentična«. Najbrž je bil njihov fotograf pred samomorilcem na licu mesta in je sceno z brzozavnim drogom, žicami in vrabci že vnaprej pripravil. In časopis bo pod sliko napisal: »Pri njem so našli sliko mladega dekleta

in z vetrom, ki je brzozavne žice prebiral ko strune na harfi, so ptice zapele arijo iz »Dežele smehljaja«.

In še film bo tako pridobil izredno snov za dramo mladega trgovskega talenta.

Umor v grajskem parku?

Ne! Ne!

Umor v predmestju!

To bo nov film! Umor v predmestju! Popolnoma novo! Tragična, usodna zgodba dveh mladih src...

In nekje trdo življenje, ki ni ne ulica ne železo, ne trgovina ne predmestje, ampak vse skupaj. In nekje mlad človek, ki so mu pesti zdrobila kolesa železniškega stroja.

IZ NIŽAV IN TEŽAV

Ivan Zorec

PO STARIH PAPIRJIH KOTARJEVEGA NANETA

55. Domača slava.

Dolga, predolga mlačev me je kaj utrudila. Opomoči si kar nisem mogel in nisem mogel. V rokah in čez pas sem čezdalje bolj čutil spomin mlačve. Anti pomehkužil sem se in čisto odvadil hudega dela.

»Vsaj spoznaš, kako kmeta lomi težko delo in kako grenak mu je kruh«, se mi je mati smehljala. »Le glej, da se dokoplješ kam, kjer ti ne bo treba toliko trpeti.«

Tačas sem ji verjel, a čez leta sem spoznal, da je kmečko trpljenje prav za prav majhno v pri-

meri s križi in težavami, ki dostikrat tarejo šolanega človeka, gosposkega hlapca v tuji službi...

Neki dan sem se valjal za hišo in bral Staretovo Občno zgodovino. Tam me je poiskal ubog kmečki fant in me naprosil, da bi mu vbil v glavo nekoliko nemščine in ga utrdil tudi v osnovnem računstvu.

»Čemu ti bo nemščina?« sem se začudil in ga pogledal skoraj nejevoljno in pomilovalno. »Glej,« sem si mislil, »tudi tegale mami tuji svet!«

»Doslužil sem vojake, zdaj bi moral iti kam za hlapca,« se mi je zaupal; »pa nočem, veš, rajši pojdem za orožnika.«

»Za orožnika?« sem se spet začudil. Orožniška služba se mi je za takega fanta zdela kar imenitna.

»Aha«, je goreče pokimal. »In vzeli bi me, to sem že pozvedel, če bi le nemško znal vsaj nekoliko pisati in brati, po naše pa še kaj računati.«

Spomnil sem se profesorja Marinka, kako je podil domov mene in druge. Zdaj se mi je posvetilo. Gospod je nemara mislil in čutil, da je kmečko delo najlepše, za telo in dušo najbolj zdravo in za vse življenje najbolj pošteno delo na svetu in da v domačem kraju še nihče ni umrl od lakote in vsega hudega.

»Fant vendarle ni neumen, napreden je, nakvišku hoče, boljšega kruha bi rad«, sem po svoje pametno preudarjal. »O, prav misli, ko pravi, da noče biti hlapec doma in da rajši postane hla-

Siloe.

pec, birič v tujini. Saj ves svet ve, da gorje si ga tistemu, ki mu kruh reže domač človek...«

»Nane, kaj bi me izučil ali ne?« je pohlevno vprašal, ker sem molčal v lastnih modrijah.

»Seveda te bom, Francè,« sem se ovedel in mu prijazno pokimal; »če boš kaj priden, te v dobrem mesecu izučim, da te prav gotovo ne izvržejo.«

Glas o tem je šel po vsej soseski.

»Glejte ga, fanta prebitega!« so se čudili. »Kaj je tega, ko je še tekal za kravami? Zdaj ti pa gre in človeka že nemško uči za cesarsko službo!«

»Anti za gnojne vile ni bil in ni bil, preveč so ga zmerom mikale knjige, že od malega je vèn in vèn buljil vanje.«

Moja slava je šla materi v nos. Sicer ni govorila o njej, močno pa se ji je prikupil, kdor jo je sam vzel v misel. Reva je bila ponosna name, da bi me najrajši spet kar pestovala in razkazovala.

Slava le mene ni nič kaj razganjala, še skoraj sram me je je bilo, saj sem dolgo že čisto dobro vedel, kako ponižno majhna je moja učenost in kako tuje se še gledava prav z nemščino.

Fanta sem pa le res izučil, da so ga vzeli v orožniško službo.

56. Mladostni žar.

Tista leta je hodil v naše kraje na počitnice višji deželni sodni svetnik Ivan Vencajz, ki je sredi Šentvida imel čedno domačijo; z njim so prihajale gospa in štiri hčere, včasih tudi drugi sin, dijak, tehnik Ljudevit.

Njegov najstarejši sin Janko, bistri in idealni dijak pravnik, je štiri, pet let prej Šentvidcem z veliko ljudsko veselico ustanovil Čitalnico in ji, da bi jo imenoval bolj domače, po nerodnem s slovensko besedo dal čisto tuje ime »Bralno društvo«.

Ob veselici se je idealni Janko, v skrbi za vse skoraj sam, nekoliko preveč gnal in si nakopal hudo bolezen, ki ga je kmalu podrla in pokopala.

Potrti oče vsa leta ni in ni mogel preboleti te velike nesreče in žalosti.

Tudi Čitalnica je pogrešala svojega gorečega ustanovitelja: ni več kaj prida živela, slabotno je le še medlela.

Šentviški dijaki, bilo jih je četvero, petero, so se posmehovali ošabnim Šentvidcem, ki so, prazni kakor so bili, tako znemar puščali, kar jim je za ceno svojega zdravja in življenja podaril idealni Janko Vencajz. Svoj dolgi jezik sem ob zaspane šentviške prevzeti rad brusil tudi jaz, kadar sem se ob nedeljah pred mašo ali po maši repenčil med dijaki. Do besede sem med njimi prišel lahko, niso bili še tako besedični kakor jaz, čeprav sem bil po šolski učenosti močno za njimi.

»Tu so knjige, časniki, pa jih nihče še povoha ne!« sem se ujedal. »Sram jih je lahko, Šentvidce!«

»Šentvidec je lesen, ne upogneš ga zlepa«, mi je pritegoval rdečelični, od mene nekaj starejši tretješolec Nace.

»E, kaj bi se vtikali v reči, ki nam niso nič mar!« se je upiral petošolec Jože mojih let. »In za Čitalnico da bi se kaj gnali? Čemu neki? Ustanovili so jo za kmeta, tako so govorili na glas, lepo tiho pa so jo izročili jari gospodi, ki jo je zadušila, ker je ni prav nič potrebovala.«

»Tudi kmetu ni potrebna taka, kakršna je«, se je Nace trdo držal. Kakor je bil še mlad, je bil bister in spoznaven, s srcem in z občutjem ves med kmeti in za kmete. Gospodo je mrzil, češ, vsa je spridena in kmeta guli, kjer le more.

»Zakaj pa so ustanovili že toliko Čitalnic po vseh slovenskih krajih?« sem dražil, da bi slišal še katero tako.

»Kmetje jih niso ustanavljali«, se je tudi Jože upiral. »Kaj bi z njimi? Čitalnice so le oblizana mestna iznajdba, potrebna bolj gospodi ko kmetu. Kmet že ima Čitalnice, v knjigah Mohorjeve družbe jih ima. Pa ne rečem, da ne bi potreboval nič drugega več.«

»O, potreboval bi tudi drevesnic, da mu sadovnjaki ne bi bili tako zanemarjeni«, je Nace hlastnil.

»Pa zadrug, vsakovrstnih zadrug!« ga je Jože udaril po rami. »Posebno takih, ki bi nam pomagale do vodnjakov in nas naučile bolje gospodariti.«

Jaz, to še dobro pomnim, sem ju poslušal menda kar z vsemi ušesi in odprtimi usti.

»Tisto o sadovnjakih razumem«, sem poskočil, »a kar si rekel glede zadrug, mi ni šlo čisto v glavo; vem le to, da je nisi zinil napačne, ker sem tu, tam že kaj bral o tem.«

Jože je bil vesel, da sem jo tako précej ubral za njegovo brazdo. Po Tonetu in Lojzetu, svojima po poli bratoma bogoslovcema, tako je pravil, se je seznanil z dr. Janezom Evangelistom Krekom v Ljubljani in ob njem ujel nekaj misli o združništvu, pa tako malo, da se ne bi upal kaj široko govoriti o njih; toliko pa ve, da bi tako stvar znal prav prijeti le Krek sam.

Zdaj je vanj strmolel tudi Nace, mladi gorečnik kmečke samosvojnosti.

»O, zadruge, zadruge, dobre bi bile, če bi jih res Krek začel pestovati«, je kakor polajšan vzdihnil. »Jože, kaj več mi boš moral povedati, kako misli o njih on.«

»Vidite, tako bi bila Čitalnica vendarle potrebna«, sem poprijemal. »Ljudje bi prišli do časnikov, ki pišejo tudi o gospodarstvu.«

»Ne rečem, potrebna, če bi bila res naša, kmečka«, se je Jože podajal. »Pa kaj, ko take ni.«

»Ustanovimo jo mi!« me je pičila nenadna misel, da je vse zagorelo po meni.

Kakor bi bil ustrelil mednje! Ustrašili so se nenadne, nove besede in premolknili. Drzna misel je za trenutek zbegala tudi mene. Kodrava griva se mi je prebesila čez sklonjeno čelo, z razširjenimi prsti sem si jo počesal nazaj in trenil po umolklih dijakah.

»Ko jo je ustanavljal Vencajzov Janko, mu je vsa gospoda pomagala«, se je naposled posmehnil Jože. »Saj še pomnite, da so sodelovali pevci iz Ljubljane in drugih krajev, Sokoli z gosposkimi ženskami v narodnih nošah in pol zijalaste Ljubljane. No, kdo bi pomagal nam?«

»Mislim, da prav taka gospoda«, sem se držal.

»Jaz pa mislim, da še z mezinem ne bi ganila za kmečko Čitalnico, kakršno imamo v mislih mi!«

»Kaj pa, ko bi vprašali gospoda Vencajza?« se mi je spesnila že druga velika misel.

»Le, ampak kar popek se mu bo razvezal od samega smeha, ko bo slišal, kaj nas premika!« je Nace podiral, kar sem postavljaj. »O, gospoda zmerom misli, da je vse zanič, kar stori kdo drug.«

»E, taka je le jara gospoda«, sem branil svoj domislek; »prava gospoda te ne zasmehuje, pomaga ti, če le more, ali pa te vsaj posvetuje.«

Gospod Vencajz je v Šentvidu res imel tak glas, da so vsi spet premolknili; še Nace ni nobene kačjepične več zinil zoper gospodo.

Prve cvetke. (Fot. Fr. Krašovec.)

»No, kdo pojde do gospoda Vencajza?« sem poprijemal.

»Kaj res misliš, da je v takele neumne Čitalnice treba smrček vtikati prav nam?«

»Da, sramota je za ves naš kraj, če med nami shira že danes, kar so vsejali včeraj«, sem debelo govoril kakor sodnik, ko narekuje sodbo. »Če je dijak, res da že velik, Čitalnico ustanovil vprvič, anti jo moramo mi vdrugič. A kako se to napravi, nas že še posvetuje gospod Vencajz.«

»I, pa stopi tja ti, Jože, ki si že v višji gimnaziji,« se je Nace vdajal, »s seboj pa vzemi še Naneta, da bo vrelo požrl, kar je skuhal, in da bo, jezičen kakor je, govoril namesto tebe.«

Ha, kar vroče mi je postajalo. Da bi jaz sam parklje vtikal v žerjavico, nisem mislil. Kam bi jaz, ki sem šele pred pragom komaj druge šole in ki gospode nisem prav nič navajen? In še govoril naj bi jaz, ničè, ob meni pa molčal petošolec? Nak!

»Zakaj pa ne?« me je Nace še dalje pikal. »Saj se zmerom delaš, kakor da le ti vse veš in znaš, in jezik imaš, deset starih svetopetk vkup ga nima takega!«

Napuha me je zmerom bilo sram, kadar sem si bil toliko pravičen, da sem se ga zavedal; če mi ga je pod nos molil kdo drug, me je pa še peklo.

»Pa naj bo: pojdem«, sem z očmi naból Naceta, ker si to pot nisem bil svest nobene prevzeteje. »Kdo bo govoril, kaj in kako bo govoril, se domenimo že še posebej. Ali z nama pojdeš tudi ti. Potreben nama boš, bister fant si, z gospodo se znaš meniti.«

Nace je čutil, da sem mu vrnil, kar mi je bil pravkar posodil, in se je molče vdal, da ne bi pokazal, kako sem ga spodrecal.

»Gospod Vencajz bi utegnili vprašati, kako mislimo stvar pognati«, se je Jože domislil. »Kaj bi mu na to odgovorili, se vendar moramo nekoliko pomeniti.«

»Mislim, da bi odkod povabili pevcev in da bi kdo izmed nas sprožil navdušen govor«, sem od navdušenja že sam ves hripav vrgel mednje, da so jim kar oči zastale. »Po petju in govoru bi pa še igrali kratko enodejanko...« sem se hotel še dalje zaleteti, pa je urno vstal Nace in se mi s plosko roko dotaknil čela.

»Seveda, vročica ga kuha, reveža«, je resno pokimal vsem, meni pa sočutno rekel: »Nane, zdaj jo pa le kar brž ustrizi domov! V posteljo se spravi! In mati naj te precej povijejo v prav mrzle obkladke!«

Ali so se smejali! Na smeh — kaj pa sem hotel — sem se držal tudi sam, pa ne prav lahko.

»No, kdo bo imel govor, kje bi dobili dramolet — igrico?« se je Jože smehljajal.

»Govor imej ti, ker si petošolec, igrico pa napišimo vsi vkup«, sem vpil kakor zdrav Čič.

»Nisem govornik,« je Jože zmajeval, »o igri pa rajši molčim, ker vidim, da ne veš, kaj je to.«

»No, prav, že prav: govoril bom jaz, tudi igro napišem!« sem se napihnil.

»Kaj ne bi, saj vse ve in zna!« je dijak mignil vame in pokimal tovarišu.

»Da, da: ljubo zdravje...« me je Nace spet sočutno pogledal.

»In že kar vem, kaj bom govoril!« sem poskočil.

Posmehljivo so trenili vame, pa jaz sem se s skrčenimi prsti obeh rok že govorniško oprl ob mizo in zanosno zagrmel: »Slavna gospoda! Ljubi rojaki!« In sem jih dobre četrte ure gladko in brez spotike utrinjal o »milem narodu in domovini sveti«, se v puhlih rečenicah hripavo drl o koristnosti knjig in časnikov, o sreči in napredku in kaj vem, o čem še vse... V velike misli sem se vživel ves in lastne besede so me opojile do omotnosti, pa vse moči so se mi kar razklenile in spenile, da so me naposled sladkogrenke solze vroče oblike in zrušile na sedež...

Oh, bile so solze navdušenosti in čustvenosti.

Vsi so molče zijali in me občudovali, kakor sem mislil.

»Prekasno si prišel na svet«, se je Jože oglasil. »Med starimi Rimljani bi bil morda postal tribun — ljudski govornik kričač.«

Nisem ga razumel. »Ali se norčuje?« me je speklo.

»Le stoj, posodim ti slovenski prevod knjige, ki jo je o govornikih napisal rimljanski profesor in pisatelj Mark Fabij Kvintilian«, me je potešil.

»O, Nane naj govori, pa ne bo treba nobene druge igre več!« je nekdo brž poredno povedal, menda misel tudi vseh drugih.

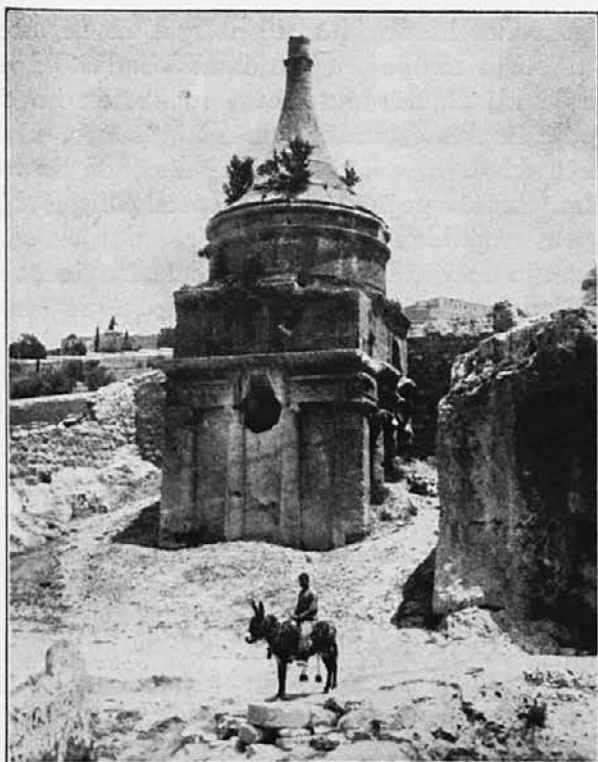
»Brez skrbi, precej jo napišem!« sem se napihoval.

»E, kaj bi si toliko prizadeval?« me je Nace dobrovoljno krotil. »Z govorom tačas le vse tako napravi kakor si prejle, pa boš videl, kako bodo babe od samega joka vse smrkave vrele domov!«

»Da, z igro pa jim lahko kar prizanesesh«, je še drug pikal.

»Napišem jo!« sem trmoglavil. »Napišem!«

»Kdor piše po naročilu ali le zato, da bi kaj napisal, mu izpod rok pride prazen in neroden krpež«, me je Jože pametno učil. »Človek naj piše le o tistem, kar je vse do drobnega v sebi že doživel in prebolel.«

Absalomov grob v dolini Jozafat.

Nisem ga poslušal, preveč me je napihnil govor.

»To skrb prepusti kar meni!« sem ga prevpil.
»Rajši se pomenimo, kdaj stopimo do gospoda Vencajza.«

Po dolgem da in ne smo se dogovorili, da kar jutri pojdemo Jože, Nace in jaz.

»No, kar stopimo«, se je Jože še zmerom kakor umikal. »Da nam gospod Vencajz vsaj poklesti previsoke vrhove...« (V drugo naprej.)

ZVONOVA

Jože Dular

Oba, Janez, velikega in srednjega, moramo oddati. Samo še danes bosta visela v zvoniku. Jutri ju ne bo več.«

Župnik Bertold se je vzravnal in stopil proti oknu. Pogledal je na vaško ulico, da bi pred cerkovnikom skrtil solzi, ki sta mu pripolzeli iz oči.

»Kaj, oba velika bodo vzeli? Da bo ostal samo še oni za zadnjo uro? Kako naj zvonim z enim? Božič bo in novo leto pa sveti Trije kralji. Gospod župnik, recite besedo na občini, saj nimamo slabega župana, in na glavarstvu morda. Potem ju bodo pustili. Vsi želimo tako, vsa fara, ne samo jaz, vsi, prav vsi. Recite besedo... ali pa pišite. Prosim, gospod!«

»Nič ne pomaga, Janez! Vojska je vojska. Vsaka beseda je zastoj. Jutri zjutraj ju bodo odpeljali.«

»Pa vendar, gospod župnik! Saj so jih že drugod pobrali. Materi božji na Vranjem selu so jih vzeli, sveti Vid in Tomaž imata samo po enega. In pred tednom so vse tri pobrali svetemu Petru nad Sedlom. Pa bi mogoče le pustili naše, vsaj dva, če že ne vse tri.«

Župnik je še vedno strmел skozi okno. Zunaj je piskala burja in mrak se je plazil v sobo. Na mizi so ležale odprte matične knjige, pole papirja, pisma, pečati in molitveniki; na steni je viselo razpelo, v kotih so bile omare, police in velika krušna peč. Širok lesteneč je visel s stropa in petrolejka, zasenčena z rdečim papirjem, je čepela v njem. Tako malo je bilo življenja v sobi in župnik Bertold je molčal. Mogoče je mislil na zvonove, na vojsko ali bogve kaj.

»Gospod...«

»Kaj še hočeš, Janez? Pusti me in pojdi! Saj sem ti rekel. Potrebujejo jih. Vse besede in vsa pisma so odveč.«

Janez je pograbil klobuk in se zamajal proti vratom. Naslonil se je na podboj, roke so mu padle ob životu, na čelo mu je stopal znoj.

»Da, pojdi, Janez, in fante zberi, pa jima zvonite v slovo«, je mehko dejal župnik. »Vso noč, do jutra. Si slišal, Janez? V slovo na fronto in mali zvon naj jima zvonijo vse do jutra, ko ju bodo vrgli iz zvonika. Si razumel, Janez? Naj se še enkrat razmajeta, sebi in nam v zadnji pozdrav.«

Nič ni dejal cerkovnik, samo prikimal je. Soba pa je postala še bolj pusta in temna, nič se ni ganilo, samo brezlistne veje so tolkle ob mrzle šipe.

★

Po avemariji je prišel Janez domov. Zunaj so potrkovali zvonovi, lepo so peli in tudi burja je že ponehala.

Brez pozdrava je stopil čez prag in sédel za mizo. Klobuk je vrgel na klop in odrinil večerjo, ki mu jo je prinesla žena.

»No, ali jih bodo pustili?« je vprašala nežno, ko je videla, da je razburjen.

»Ne vprašuj! Čemu bi potem zvonili, saj ni jutri praznik! Misliš, da je zastoj vojska? Vse bodo vzeli! Morda še najmanjšega. Oba velika bodo vrgli iz zvonika, da se bosta razbila kot počen lonček.«

Žena je zavonjala žganje. Zadnje upanje, da bi rešili zvonova, je izgubil. Pa se je napil, da bi pozabil žalost.

»He, vidiš, kot lonec se bosta razbila! Ju bodo pa na fronti spet zvezali, če bo treba. Jaz bom pa z enim samim zvonil. Z onim za zadnjo uro. Zdaj bo pa za vse, za mrtve in za žive, za bajtarje in za župana. Tam daleč za hribi je vojska. Možje in fantje so že šli. Zdaj gresta še zvonova. Mali bo pa ostal in mi tudi.«

Zamahnil je z roko in pri tem prevrnil jed. Žlico je pognal po mizi in vstal. Lasje so se mu prilepili na čelo in iz oči mu je sijal pohudelnost.

»Zdaj grem. Ti pa jej sama in otroci naj gredo spat!«

Prijela ga je za roko.

»Ostani, Janez. Tema je zunaj in mrzlo. Lahko se spotakneš na onih zavutih stopnicah. Sicer pa zvonijo fantje.«

»Molči, žena, ko pa ne veš, kaj je vojska! Pa župnik mi je naročil, da moramo zvoniti vso noč, vse do jutra. Za slovo, razumeš! Fantje pa bi zaspali, zato sem jim nesel žganja, da bo veselo, čeprav je slovo.«

Oprostil se je ženinih rok in zanihal proti izhodu. Na dvorišču je v temi padel, pa se je pobral in opotekel proti cerkvi. Njegovi škornji so ropotali po kamenju.

Zvonovi so peli neprenehoma in neutrudno, niti za trenutek se niso ustavili. Ljudje so stali na pragih in poslušali v noč. Burja je že zdavnaj utihnila, klopotci so umolknili in tudi na Vranjem vrhu nad vasjo drevje ni več šumelo. Glasovi zvonov so bili nežni, zdaj so vriskali, zdaj peli, nato jokali in se pomenkovali v vseh neštetih melodijah, ki jih je v dolgih letih naučil Janez.

Od hoste sem je še enkrat potegnila burja. Po zraku so zaplesale snežinke, sprva nalahko, nato vedno gosteje. Vse so pobelile. Pred pol ure je bila tema, da nisi ločil poti od drevesa, sedaj pa je hipoma postalo svetlo, čeprav ni bilo ne lune ne zvezd. Otroci so ugibali, odkod svetloba, in topili sneg v rokah, starejši pa so poslušali. Nikomur ni bilo do spanja. Saj ni vedno vojska in tudi zvonov ne mečejo iz zvonika vsak dan. Nekaj čudnega jim je leglo na duše. Ne morda bojazen, tudi ne prevelika žalost, saj če se žrtvujejo ljudje na fronti, zakaj se ne bi še zvonovi? Pa bo vendar odslej vse drugače. Tako povezani so bili z zvonovi. Tako skrbno, nežno in toplo so jim delili čas, da je bilo vse izvršeno v pravem času.

»Zvon je pol življenja«, je vzdihoval stari gostaç Jakob, ki je čepel na tnalu pred bajto. »Saj človek ne bi vedel, da je na svetu, če ne bi bilo zvonov. Takole zjutraj, ko zvonil dan, te zbudi

kot gospodar hlapca. Rad bi poležal, pa ne moreš, oči ti silijo skupaj, a jih imaš vendar odprte: zvon je klical, na delo moraš in kratek bo dan, če poležiš. Pa vstaneš, delaš, šteješ ure, ki jih tolčejo kladiva v stolpu, in čakaš, da zazvoni poldan. In ko pojužinaš, spet prisluškuješ bitju ure ves popoldan, vse do večera, dokler se ne potegnejo sence. In zazvoni avemarijo in se odkriješ, pokrižaš in moliš Materi božji na čast in Bogu v hvalo za srečen dan. In če boš ponoči za zmerom zaspal, ti bodo jutri zvonili v zadnje slovo. Zvonovi so pol, pol resničnega življenja.«

Jakob je umolknil. Klobuk je snel z glave in se nagnil naprej, da bi bolje slišal zvonove, svoje drage bronaste prijatelje. Poslušal je z odprtimi usti in snežinke so mu belile sive lase.

*

Proti jutru je sneg prenehal.

Za gozdovi in še dalje za hribi je vstajalo jutro. Vedno bolj so zginjale sence, prikazala sta se kostanja pred cerkvijo, župnišče, vas in reka, vinogradi pod Srobotnikom in Poljanske gore na zapadu. In polja in košenice nad vasjo, vse belo in mirno. Iznad streh se je trgal dim, ljudje so že vstali.

Zvonovi so še vedno peli. Od večera do jutra, vso noč, prav tako, kot je naročil župnik. Zvonik je bil poln ljudi, vsak je hotel še enkrat videti zvonove. Potem jih tako ne bo več. Fantje so zvonili, žice in vrvi so rezale v roke, mraz je silil skozi oknice. Burja je spet žvižgala v slepih linah in Janez je sedel z majoliko žganja na raglji ter s pesmijo skušal prekričati zvonove, z ono božično, o zvezdicah božjih. Vso noč je pel, pa je vedno nekje v sredi prenehal, ker mu je zmanjkalo glasu in so premočno zvonili. Kaj je hotel? Človek pri vsem tem le ne sme biti žalosten.

Betfage. Zadaj Judejska puščava.

Zjutraj je prišel v zvonik tudi župan. Da je treba zvonova spustiti z zvonika, ali še bolje, kar vržejo naj ju, da ne bo nepotrebne delo, je dejal. Sicer bodo zamudili transport, s katerim bodo odpeljali vse zvonove v Ljubljano in potem dalje. Da mu je sicer žal, da mora biti sam pri tem poslu, toda oblast je oblast in vojska je vojska. Vsakemu gre svoje in če zahteva, mu je treba dati. Tako je dejal in odšel po strmih stopnicah navzdol.

Zvonovi so obstali. Samo pri velikem je še narahlo nihal jezik. Cerkovnik Janez je stopil k njim, objel vsakega posebej in klecnil ob vsakem na kolena. Solze so mu zablestele v očeh in zaihtel je.

Zvonove so odvezali in vrgli z zvonika. Najprej srednjega, nato še velikega. Pri padcu se je srednji razletel na kose, veliki je počil od vrha do tal. V novo zapadlem snegu so ležali bronasti kosi dveh zvonov in v teh kosih je še trepetala njuna razbita pesem.

Ljudje so stali mirno in niso vedeli, kaj bi počeli. Kot bi se tudi v njihovih srcih nekaj preklalo od vrha do tal.

Potem so kose naložili na voz in odpeljali. Vaščani so sledili vozu z očmi, dokler ni utonil med belimi polji.

★

Cerkovnik Janez je ostal sam v zvoniku. Prazno majoliko je držal v rokah in strmel za vozom, ki je zginjal za gozdovi. Zameglilo se mu

Kapelica na mestu Gospodovega vnebohoda.

je pred očmi, zanihal je proti stopnicam in kriknil, da je votlo odmevalo po stolpu: »Zvonovi! Dajte mi moje zvonove!« Majolika je zaropotala v praznino in iz teme se je zaslišal zadnji nerazločni krik.

V stolpu je bila ura sedem. Kladiva so tolkla v prazno. Sosedov Matevž je šel zvonit angelsko češčenje, kakor je bil vajen, in mali zvon se je oglasil tiho in boječe. Prav kakor za smrtno uro.

Cerkovnik Janez pa je ležal nezavesten nad zvonico. Našli so ga nezavestnega. Ženske so zakričale, ko so ga pobitega prinesli domov. S čela mu je še kapljala kri.

Opoldne so že molili za dušo nesrečnega cerkovnika in za skorajšnji konec vojske. Mali zvon je jokal sam za svojim cerkovnikom.

ČEZ CEDRON NA OLJSKO GORO

Dr. Andrej Snój

Mesto Jeruzalem nima lepih sprehodov. Ceste, tako v mestu kakor v okolici, so prašne, po večini posute z debelim kamenjem in speljane po pustih, kamnitnih bregovih; nikjer v okolici ne najdeš prijetne, zelene ravnine ali košatega drevereda, v katerem bi bil zavarovan pred pekočimi žarki vzhodnega sonca.

Edina prikupna izletna točka je Oljska gora (815 m), ki je le dober četrt ure oddaljena od Jeruzalema. Sicer tudi na Oljsko goro ne vodijo gladke in senčne steze, vendar vabijo človeka tja gor lična svetišča, katerih ima Oljska gora posebno mnogo, in nepopisno lep razgled, ki se odpira z njenega vrha na vse strani.

Džebel et-Tur, kakor domačini kličejo Oljsko goro, je najjužnejši del gorskega grebena, ki se vzhodno od Jeruzalema vleče vzporedno s tempeljskim gričem in se vžtric Siona strmo spušča v dolino. Nekdaj je bila nedvomno lepo posajena s svetlozelenimi oljkami, po katerih je dobila ime; danes stoji pusta in skoro gola na robu judejske puščave; le ob njenem zapadnem vznožju, v Cedronski dolini, rastejo nekatere redke oljke, ki ohranjajo spomin na nekdanjo lepoto.

Iz Jeruzalema vodijo preko Cedronske doline na Oljsko goro tri poti, ki so vse izpeljane od Getzemanske bazilike po strmem kamnitnem pobočju. Najkrajša in najbolj štrma je srednja. Pelje mimo vrta Getzemani naravnost na najvišji vrh in od tam na drugo stran v Betfage in Betanijo. Nedvomno je po tej poti hodil Gospod preko Oljske gore v Betanijo in v Jeriho. Avtomobili

uporabljajo široko, asfaltirano cesto, ki vodi na Oljsko goro mimo Damaščanskih vrat in je v velikem loku speljana na grič Skopus (severno od Jeruzalema) ter od tam v mohamedansko selo Kafr et-Tur na vrhu Oljske gore.

Najbolj udobno pa pridemo na Oljsko goro od zadaj skozi Betfage. Po tej poti sva mnogokrat hodila s p. Adolfom Čadežem, slovenskim misijonarjem iz Poljanske doline, ki je dobršen del svojega življenja prebil na vzhodu in je sedaj predstojnik frančiškanskega zavoda »Flagellatio« (Bičanje) v Jeruzalemu. Teden za tednom je osebno nosil v Betfage staremu sobratu časopise iz Jeruzalema in mnogokrat me je povabil, naj ga spremljam. Kajpada sem mu rad ustregel. Med potjo mi je pripovedoval zanimive dogodke iz svojega razburkanega misijonarskega življenja in me na podlagi velikih življenjskihkušenj uvajal v skrivnosti krščanskega in nekrščanskega vzhoda. Pri tem nama je minil čas, da nisva zapazila, kdaj sva po cesti, ki vodi v velikem, nalahno napetem loku od Getzemanske bazilike po južnem pobočju Oljske gore v Betanijo in od tam v Jeriho, prispela Oljski gori za hrbet. Le dobrih pet minut se nama je bilo treba oddaljiti od glavne ceste in bila sva pred lično, novo cerkvico na vzhodnem pobočju Oljske gore. To je Betfage, na malem gorskem sedlu med vrhom Oljske gore in Betanije.

B e t f a g e.

V Kristusovem času je bilo Betfage malo selo. V to selo je poslal Gospod na cvetno nedeljo dva učenca, da bi mu priskrbela osla za slovesen vhod v Jeruzalem. »Ko so se približali Jeruzalemu in prišli do Betfage ob Oljski gori, je poslal Jezus dva učenca ter jima naročil: Pojdita v vas, ki je pred vama, in takoj bosta našla oslco privezано in žrebe pri njej. Odvežita ju in pripeljita k meni. In če vaju bo kdo kaj vprašal, recita: Gospod ju potrebuje; in takoj ju bo izpustil... Učenca sta šla in storila, kar jima je bil Jezus naročil« (Mt 21, 1. 2. 3. 6).

Danes vasice na tem mestu ni več, tudi ne več stare cerkve, ki je bila že v 4. stoletju postavljena v spomin na Jezusov razgovor z Marto in Marijo o priliki Lazarjeve smrti; na mestu stare cerkve (rotunde) so v novejšem času (leta 1898) zgradili frančiškani majhno novo cerkev, ki naj ohranja spomin na Jezusov slovesni vhod v Jeruzalem na cvetno nedeljo. Pobudo za gradbo te cerkve je dal velik, obdelan kamen, ki so ga leta 1874 tukaj odkopali. Na kamnu je več slik in star napis. Ena izmed slik predstavlja učenca, ki odvezujeta oslco, druga Jezusov razgovor z Marijo in Marto, tretja

Jezusov slovesni vhod v Jeruzalem. Slike in napis, v katerem se dobro razloči beseda »Betfage«, so iz križarske dobe; kamen se je najbrž uporabljal kot oltarna miza v cerkvi, ki so jo križarji na tem mestu zgradili, zato stoji še danes v cerkvi, nad njim pa je postavljen nov oltar.

Če se je res, kakor trdi staro izročilo, na tem mestu Jezus razgovarjal z Marto in Marijo, preden je obudil Lazarja, se ne da ugotoviti. Nobenega dvoma pa ni, da je tukaj Gospod zasedel osla in na cvetno nedeljo slovesno jahal v Jeruzalem. V spomin na to se že od davnih časov vsako leto na cvetno nedeljo zbere pri tej cerkvi vsa jeruzalemska svetna in redovna duhovščina s patriarhom in kustosom (vrhovnim predstojnikom frančiškana) na čelu ter z vsemi številnimi romarji, ki so iz vseh krajev za veliko noč prispeli v Jeruzalem. Ko dobi vsak dolgo palmovo vejo, se prične med glasnim prepevanjem psalmov dolgi spreved pomikati proti vrhu Oljske gore in od tam po pobočju v Cedronsko dolino ter zopet navzgor v Jeruzalem. Slikoviti spreved, ki nazorno obnavlja prizore prve cvetne nedelje, ostane romarju neizbrisno v spominu. Tudi mohamedani in Judje, ki stojé ob takih prilikah v gostem špalirju ob cesti, zrejo s spoštovanjem na nepregledne množice katoliških vernikov in poslušajo navdušene vzklike: »Hozana, hozana, hozana Sinu Davidovemu!«

Po istem potu, po katerem se pomika iz Betfage na cvetno nedeljo procesija na Oljsko goro, sva navadno krenila tudi midva s p. Adolfom na Oljsko goro in proti domu, spotoma pa obiskala zdaj to, zdaj ono svetišče na vrhu Oljske gore ali njenem razsežnem, proti Jeruzalemu obrnjenem pobočju.

C e r k e v » O č e n a š a «.

Prav tam, kjer pot iz Betfage v Jeruzalem križa na vrhu greben Oljske gore, stoji cerkev »Očenaša« (Pater noster). Sedanja cerkev je poznejšega datuma. Pred leti jo je zgradila francoska kneginja de la Tour d'Auvergne. Znana je po tem, ker je pred cerkvijo obširen križni hodnik, na katerem so v steno vzdane kamnitne plošče z očenašem v pet in tridesetih jezikih. Slovenski očenaš je v cerkvi sami, na zadnji steni, levo od glavnega vhoda. Poleg cerkve je samostan, v katerem so od leta 1876 nastanjene francoske karmeličanke.

Kraj, kjer stoji ta cerkev, je zgodovinsko znamenit. Tu so leta 1910 izkopali ostanke najstarejše cerkve na Oljski gori, ki se je imenovala »E l e o n a «, t. j. cerkev na Oljski gori. Sezidala jo je okrog leta 330 sv. Helena nad votlino, v kateri je po zelo starem izročilu Kristus na veliki torek učenecem govoril o razdejanju Jeruzalema in o koncu

Fantek. (Fot. Fr. Krašovec.)

sveta. Romarica Eterija (iz konca 4. stoletja) pripoveduje, da je bila vsako leto v torek pred veliko nočjo v cerkvi slovesna služba božja, pri kateri je škof prebral evangeljsko poročilo o tem dogodku. Cerkev so porušili Perzijci leta 614. Dobro je še ohranjena kripta, to je zgodovinska votlina; našli so jo pod vrhom Oljske gore poleg cerkve Očenaša. Nad njo so francoski katoličani pričeli pred leti graditi veliko baziliko Srca Jezusovega, a doslej so dograjeni šele temelji.

Votlina, v kateri je Kristus govoril apostolom o razdejanju Jeruzalema, so šele v 11. stoletju spravili v zvezo z očenašem; starejše izročilo ne ve za to, da bi Kristus na tem mestu učil apostole moliti očenaš.

Mesto Kristusovega vnebohoda.

Nekoliko vstran proti severu je mesto, kjer se je Kristus poslovil od učencev in odšel v nebesa.

Evangelist Luka piše: »Peljal pa jih je venkaj proti Betaniji, povzdignil roke in jih blagoslovil. In medtem ko jih je blagoslavljal, se je ločil od njih in šel v nebo. Ti so ga molili in se z velikim veseljem vrnili v Jeruzalem« (Lk 24, 50—52).

Kraj, kjer je Kristus šel v nebesa, označuje danes majhna kapela, ki je že od križarskih časov

spremenjena v mošejo. A že v 4. stoletju je stala tu cerkev Gospodovega vnebohoda, poleg Eleone najznamenitejša zgradba na Oljski gori. Sezidati jo je dala leta 370 rimska matrona Pojménija. Omenja jo že sv. Hieronim in pripoveduje, da je bila okrogla, z obsežnim, odprtim dvorom v sredi. Dvor so obdajale tri vrste stebrov, ki so tvorili dva veličastna, pokrita stebrenika. Na zapadni strani je bil mogočen portal, do katerega je vodilo pet in trideset stopnic. Nasproti portalu je stal na prostem oltar, zavarovan z dragocenim kiborijem. Sredi dvora je naraven skalnati tlak označeval mesto vnebohoda. Obdajala ga je železna ograja, visoka kakor odrasel človek. Že sv. Hieronim omenja, da je tu videl in počastil odtise Gospodovih nog. Eterija je proti koncu 4. stoletja obiskala cerkev in opisala obrede, ki so se tu obhajali okrog velike noči. Omenja tudi, da se je cerkev imenovala »I m b o m o n« (od grškega »en bomó, t. j. na višini).

Kakor Eleono, tako so tudi to cerkev leta 614 porušili Perzijci. Prav tako je postala žrtev mohamedanskega fanatizma rotunda opata Modesta iz 7. stoletja. Križarji so to rotundo nadomestili z romansko osmerokotno cerkvijo, ki je imela na sredi velik, odprt dvor. Sredi dvora je stala mala, osmerokotna kapela, ki je imela v stropu odprtino; pod to odprtino je bila sveta skala.

Ko je bila leta 1187 tudi ta cerkev porušena, so mohamedani na istem mestu in s prvotnim materialom zgradili v spomin na vnebohoda »pre-roka« Kristusa malo mošejo. Sredi obsežnega dvorišča stoji osmerokotna stavba, pokrita s kupolo. V steni se še vidijo zazidane arkade iz križarske dobe. Notranjščina je prazna in zapuščena. Le na sredi je v tleh vdelan četverokoten okvir okrog naravne skale. V skali je videti odtis leve človeške noge.

Enkrat na leto, na praznik Kristusovega vnebohoda, dovolijo mohamedani kristjanom prost dostop do tega svetega kraja. Na večer pred praznikom pridejo frančiškani z jeruzalemskimi verniki in romarji na goro, kjer slovesno odpojó prve večernice in jutrnjice, ostali del noči pa prebijejo pod šotori. Od polnoči do poldneva se vrste svete maše v kapeli in zunaj na dvorišču. Tudi razkolni Grki, Kopti in Armenci imajo na dvorišču svoje oltarje.

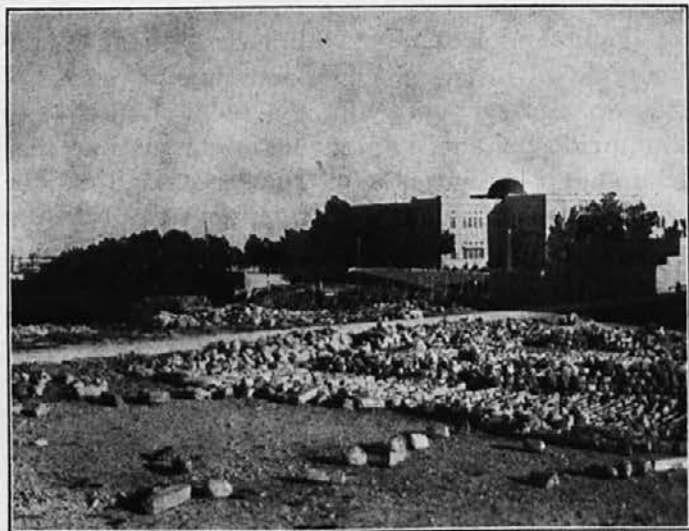
Tik mesta Gospodovega vnebohoda, na vzhodnem obronku Oljske gore, imajo pravoslavni Rusi svojo cerkev, posvečeno Kristusovemu vnebohodu. Poleg cerkve je samostan ruskih redovnic. Pretresljivo je gledati, kako pobožne starke, večinoma vdove po visokih ruskih uradnikih in vojaških

dostojanstvenikih, večji del dneva prebijejo v cerkvi ter z molitvijo in spokornim življenjem zadostujejo za svojo nesrečno domovino. Z visokega stolpa, ki stoji sredi velikega senčnega vrta, je mogoče pregledati ne samo Jeruzalem in okolico, ampak skoraj vso Judejo. Posebno lep je razgled proti vzhodu na Judejsko puščavo ter na Mrtvo morje in Moabitske gore. Tisoče svetih spominov ti vstane v duši, ko stojiš visoko na razglednem hodniku in motriš Palestino od juga in vzhoda, od severa in zahoda.

Prot i »Skopu«.

Iz vasi Kafr et-Tur, ki je raztresena na gričku okoli mošeje Kristusovega vnebohoda, se vije po vrhu Oljske gore v smeri proti severu lepa cesta, ki jo obdajajo nekatere monumentalne zgradbe. Poleg ceste, na severnem vrhu Oljske gore, je velik, ograjen prostor, ki se je v prvih krščanskih časih imenoval »Galileja«, od 15. stoletja pa nosi ime »Viri Galilaei« (Galilejci). Ime je povzeto po besedah angelov, ki sta po Kristusovem vnebohodu nagovorila apostole: »Galilejci, kaj stojite in gledate v nebo?« (Apd 1, 11). Sredi pristave, ki je last grškega škofa iz Jerihe, stoji precej zapuščena grška cerkev. Na tem kraju in v vsej bližnji okolici so starinoslovci izkopali več znamenitih mozaikov, bizantinskih stebrov ter judovskih in krščanskih grobov.

Nekoliko dalje stoji ob cesti mogočna zgradba »Ustanova cesarice Avguste Viktorije«. Sezidana je bila šele nekaj let pred svetovno vojsko in namenjena kot hospic in bolnišnica za nemške protestantske romarje. Med vojsko je bil v zavodu glavni stan turškega armadnega poveljstva, po vojski pa nekaj časa sedež angleškega višjega

Židovska univerza na Oljski gori.

komisarja za Palestino in Transjordanijo. Hud potres leta 1927 je mogočno zgradbo, ki je bolj podobna utrjenemu gradiču kot hospicu, močno poškodoval.

Tu se konča Oljska gora in prične se »Skopus«, višina, ki s severa obvladuje Jeruzalem in Cedronsko dolino. Ime znači, da je s tega mesta najlepši razgled na Jeruzalem. Leta 70 je imel cesar Tit tukaj zbrano glavno moč svoje vojske in od tu je polagoma prodiral proti mestu.

Na Skopu stojita danes dve moderni zgradbi hebrejska univerza in vseučiliška knjižnica. Univerza je stara šele deset let, ustanovljena je bila leta 1926, a se je iz skromnih začetkov razvila v mogočno napravo, na katero gleda s ponosom ves židovski svet. Za zdaj šteje šele dve popolni fakulteti, filozofsko in biološko, a poleg njih še celo vrsto institutov, na katerih deluje nad devetdeset učnih moči. Najbolj zanimiv je biološki institut in oddelek za biblično floro, ki je najpopolnejši te vrste. Profesorje imenuje poseben kuratorij; vzdržujejo se iz prispevkov, ki jih zbere posebni judovski svet za hebrejsko univerzo. Slušatelji, ki jih je bilo v študijskem letu 1935/36 okoli 450, vmes mnogo slušateljic, plačujejo po 8 palestinskih funtov (okrog 2000 din) kolegnine. Predavanja se vrše izključno v hebrejskem jeziku. Profesorji so mi zatrjevali, da ga slušatelji izborno obvladujejo.

Knjižnica, ki je nameščena v posebnem splotju, šteje nad 300.000 zvezkov. Obilno je zastopana ruska literatura, medicina, kemija, filozofija, a tudi teologija. Naročenih je mnogo katoliških, posebno bibličnih revij. Poleg knjižnice je velika bralnica za dijake.

Univerza se hitro razvija in je dokaz velike žilavosti in vztrajnosti, s katero se bori svetovno judovstvo za svojo premoč v vseh panogah znanosti. Znanstveno delo po institutih in v knjižnici tudi v počitnicah, ko je najhujša vročina, ne počiva. O tem sem se prepričal, ko sem si lani meseca julija univerzo in knjižnico natančneje ogledal.

Ne daleč od židovske univerze se dviga še ena stavba, ki je sicer na prvi pogled skromna, a zato tembolj pomenljiva. To je Ciril-Methodijska pravna kapela, ki so jo leta 1935 postavili češkoslovaški katoličani. S kapelo je združen majhen samostan. »Palestinsko društvo« v Brnu, ki je zgradilo to lično češkoslovaško svetišče, je oskrbo kapele izročilo mladi slovanski kongregaciji »Tolažnikov božjega Srca«. Za zdaj je v hiši en redovni duhovnik s tremi brati laiki. Kapela sicer ni velika, a je okusno opremljena z umetninami priznanih čeških strokovnjakov. Čehoslovaki so

ponudili svoje prostore tudi Poljakom, Slovencem in Hrvatom. Hrvatje so prispevali stranski oltar, posvečen bl. Nikolaju Taveliću, hrvatskemu frančiškanku, ki je leta 1391 umrl v Jeruzalemu mučeniške smrti. Krasni relief mučenca nad oltarjem je izdelal hrvatski kipar Kerdić. Slovenci in Poljaki imamo po eno okno nad glavnim oltarjem. Slovensko okno, dar ljubljanske in lavantinske škofije, je posvečeno sv. Cirilu in Metodu in nosi napis: »Slovenci svojima apostoloma. Ljubljana — Maribor.«

Ciril-Metodijska spravna kapela v Jeruzalemu je lep dokaz vernosti češkoslovaških katoličanov in izraz pravilnega pojmovanja ciril-metodijske ideje. Upamo, da se bo požrtvovalnosti češkoslovaškega »Palestinskega društva« posrečilo, hišo kmalu povečati, da bodo imeli dostop do nje tudi drugi katoliški Slovani.

»Dominus flevit«.

Najprikladnejša pot z Oljske gore v dolino je tista, po kateri je cvetno nedeljo jahal proti mestu naš Odrešenik in ki pelje od cerkve Očenaša po ostrem kamenju strmo navzdol proti vrtu Getzemani. Nekoliko pod vrhom, kjer je posebno lep razgled na mesto in na nasproti ležeči tempeljski trg, se je, kakor trdi izročilo, Gospod zjokal nad zaslepljenim Jeruzalemom, ki ni spoznal časa svojega obiskanja. Zato se kraj še danes imenuje »Dominus flevit« (Gospod se je zjokal). V 12. stoletju je bilo v spomin na to poleg poti zgrajeno majhno svetišče, ki so ga Turki pozneje spremenili v mošejo. Od stavbe so danes ohranjene samo še razvaline. Da se ne bi spomin na svetopisemski dogodek popolnoma zabrisal, so frančiškani leta 1891 sezidali na nasprotni strani ceste skromno kapelo, ki nosi staro ime »Dominus flevit«.

Pod to kapelo je lep vrt, zasajen s cipresami. Sredi cipres kipi visoko proti nebu sedem pozlacenih kupol ruske cerkve sv. Marije Magdalene. Zgradil jo je leta 1888 car Aleksander III. Mlada ruska redovnica nam uslužno odpre cerkev ter nas opozori na Vereščaginovo sliko: Sv. žene pri grobu.

Utrujeni smo, ko dospemo do Getzemanske bazilike. Samo kratek obisk v cerkvi, nato še zadnji klanec, proti štefanskim vratom, in v mestu smo. Ko stopamo skozi široka štefanska vrata, se nehote ozremo nazaj. Cedronska dolina se že zavija v mrak, medtem ko zlatijo vrh Oljske gore še poslednji žarki zahajajočega sonca. Težek nam je korak, a pri tem pogledu se naš duh sprosti vsega zemeljskega, misli pa nam radostno splavajo v sinje višave nad Oljsko goro, kjer je nekoč izginil Gospod izpred oči strmečih apostolov.

MOJE ŽIVLJENJE

Spisal dr. Ivan Svetina leta 1919. (Konec.)

Katehet in profesor na gimnaziji.

Ko sem promoviral za doktorja filozofije, sem imel precej prostega časa, ker sem bil v šolskem letu 1881/82 samo aložzijeviški prefekt; na gimnaziji še nisem poučeval. Ta čas sem porabil za to, da sem se pripravljaj na izpit za gimnazijskega kateheta. Izpit sem napravil pismeno julija 1882 pri škofijski izpraševalni komisiji v Ljubljani. Dr. Gogala je postal stolni kanonik in je zato na koncu šolskega leta 1881/82 pustil profesuro na gimnaziji. V začetku šolskega leta 1882/83 sem postal njegov naslednik, in sicer sem bil prvo leto suplent za verouk na višji gimnaziji, a sem učil v drugem tečaju tudi fiziko v dveh razredih namesto obolega profesorja Wurmerja. Pravi gimnazijski učitelj sem postal 1883 ter dobil kmalu tudi oficialni naslov profesorja.

Moj glavni predmet je bil verouk na višji gimnaziji. Katehet na višji gimnaziji ima silno važno, pa tudi težavno nalogo. Da ohrani učence dobre, se mora s primernimi sredstvi boriti zoper slabo nagnjenje, ki se z vsilo vzbuja v njih prav takrat, ko prestopajo iz deške v mladeniško dobo, potem pa tudi proti škodljivim zunanjim vplivom. Koliko sem v tem pogledu dosegel, ne smem sam soditi. Lahko pa iz skušnje navedem nekatere splošne opazke o delovanju kateheta. Zelo važna je katehetova osebnost. Če učenci kateheta spoštujejo, ljubijo in mu zaupajo, ga tudi radi poslušajo; če ga pa iz kateregakoli vzroka osovražijo, tudi najbistroumnejših njegovih dokazov ne bodo uvaževali. Skušnja me je prepričala, da katehet veliko več doseže z dobroto in krotkostjo kakor s preveliko strogostjo ali odurnostjo. Največja podpora katehetu so dobri spovedniki. Tisti dijaki višjih razredov, ki dobro opravljajo vsakokratno šolsko spoved in redno prihajajo k skupnemu sv. obhajilu, ostanejo dobri in najlaže jih dober spovednik pridobi, da prostovoljno tudi bolj pogosto prejemajo svete zakramente. Takih spovednikov je bilo v Ljubljani več; naj omenim le tri, katerim sem posebno hvaležnost dolžan: pater Salezij, pater Placid in gospod kanonik Sušnik. Ker je vzgojna naloga katehetova tako važna, ni dobro, ako so šolske knjige za verouk pretežke, brez dolge katehetove razlage učencem neumljive. Katehetu ostaja tedaj premalo časa za vplivanje na srce.

Poleg verouka na višji gimnaziji sem učil tudi matematiko v enem ali dveh razredih, nekaj let tudi filozofsko propedeutiko. Odvisno je bilo od števila vzporednic na višji gimnaziji, koliko drugih ur sem mogel k verouku privzeti. V onem razredu, kjer sem imel verouk in matematiko ali pa še propedeutiko, sem bil navadno tudi razrednik. Ta posel, dasi nalaga zlasti

pri maturi precej dela, sem rad prevzemal, ker sem kot razrednik z večjim številom ur laže vzgojno vplival na učence ter dosegal v nravnem pogledu boljše uspehe kot v drugih razredih.

Matematika je bila tisti čas in menda že tudi prej predmet, ki je veljal za najtežjega in ki je marsikateremu sicer dobremu učencu pokvaril odliko, mnogim srednje nadarjenim pa celó prepredil redno napredovanje. Tudi tisti mnogoštevilni »zadostni« redi, ki so jih pri nekaterih profesorjih matematike dobivali slabotni in bolj nadarjeni učenci skoraj brez razlike, so veselje do matematike bolj ubijali ko poživljali. Jaz sem si prizadeval temu lepemu predmetu, ki najbolj pospešuje logično mišljenje in ako se prav goji, tudi pravilno izražanje v besedi, pridobiti boljše ime ter strah pred njim spremeniti v zanimanje in ljubezen. Kolikor toliko se mi je posrečilo. Dasi nisem malo zahteval, so mi pridni učenci, ako le niso bili popolnoma nezmožni, lahko sledili in v vsakem razredu sem mogel dati več ali manj dobrih in tudi prav dobrih redov. Matematične ure se dijaki niso bali, ampak so se je celó veselili. To sem spoznal zlasti, kadar sem prišel v katerikoli razred nadomestovat bolnega ali zadržanega tovariša. Vselej so pokazali svoje veselje, če sem rekel: »Bo pa danes matematika namesto grščine ali zgodovine.« Ni povsem resnično, da je matematika sama po sebi najtežji predmet. Za nekatere je najlažji. Večinoma pa nastanejo težave le, če se profesor premalo trudi, da bi položil za znanje učencev trden temelj ter prehod od preprostih nalog do težjih problemov premostil s primernimi vajami; ali pa če so učenci tako zvani »kvartalni študentje«, ki lekcije lahkomišelnó izpuščajo, potem pa nastalih vrzeli ne morejo več izpopolniti. Važno je, da se zahteva znanje raznih matematičnih pravil in točno izražanje z besedami, ker sta beseda in misel tesno združeni med seboj. Mnogo časa in truda sem žrtvoval pismenim šolskim nalogam, da sem jih primerno izbral

in vestno pregledal ter pravično sodil. V raznih zbirkah je mnogo neprimernih nalog; zato jih ni dobro kar na slepo srečo jemati iz njih. Na vsak način jih je treba poprej izdelati, da se vidi, kako dolge so in kake težave so v njih. Jaz sem jih večinoma sam sestavljal, in sicer tako, da so vodile do kakega lepega končnega rezultata. Tak rezultat učenca razveseli, ker mu vzbuja zavest, da je prav računal. Naloge ne smejo biti ne prelahke, pa tudi ne pretežke in zlasti ne predolge. Moj mentor v Gradcu, dr. Maurer, pri katerem sem bil poskusni kandidat, mi je dal navodilo: »Sestavite šolsko nalogo tako, da boste mogli dati vse rede od najboljšega do najslabšega.« Samoumevno je, da se naloge ne smejo ocenjevati samo po rezultatih, ampak da je treba zasledovati in presojsati pomote, iz katerih izvirajo napačni rezultati.

Zadnje leto v Alojzijevišču.

Leta 1895 je ravnatelj Tomo Zupan zapustil Alojzijevišče. Reklo se je, da po nekem ministrskem odloku mesto ravnatelja na zavodu ni združljivo s profesuro na gimnaziji, na katero hodijo gojenci zavoda. Škof Jakob Missia je Zupana odslovil brez pripoznanja njegovih velikih zaslug za zavod. Tem više pa so te zasluge cenili in jih še danes hvaležno priznavajo njegovi številni gojenci, ki zavzemajo najodličnejša mesta med našo inteligenco duhovskega stanu in raznih svetnih poklicev. Moj tovariš, prefekt dr. Perne, je bil že leto poprej odšel za kaplana k Sv. Jakobu v Ljubljani, kmalu potem pa je postal profesor verouka na gimnaziji v Kranju. Jaz sem po Zupanovem odstopu ostal še eno leto prefekt. Leta 1894 pa sem prosil, da sem smel zapustiti Alojzijevišče, v katerem sem bival kot gojenec šest let in kot prefekt trinajst let in tri mesece. Škof Missia me je takrat imenoval za duhovnega svetnika. Preselil sem se v stolno župnišče in odtod leta 1896 (po potresu) v sedanje stanovanje na Vodnikovem trgu št. 4.

Gojenke višje deklinške šole sedanjega liceja v Ljubljani. Pri mizi na levi ravnatelj dr. Lovro Požar in profesorica Sernečeva, pri mizi na desni pa gđc. Wessnerjeva in dr. Svetina.

Na višji dekliški šoli.

Ker sem bil po izstopu iz Alojzijevišča samo profesor na gimnaziji, sem imel več časa; zato sem lahko sprejel ponudbo ravnatelja dr. Lovra Požara, naj prevzamem verouk na mestni višji dekliški šoli, ki se je ustanovila leta 1896. To službo sem poleg profesure na gimnaziji opravljal trinajst let, dokler se ni višja dekliška šola spremenila v dekliški licej, ki je dobil samostojnega profesorja za verouk. V tej dobi sem poučeval nekatera leta po 24 do 25 ur na teden, pa je bilo še dosti lahko, ker sem bil, hvala Bogu, izvzemši kako malenkost vedno trdnega zdravja, tako da mi v 52 letnem službovanju ni bilo treba nobenkrat prositi daljšega dopusta zaradi bolezni. Le enkrat sem bil zaradi majhne operacije tri dni v Leonišču.

O višji dekliški šoli so ob njeni ustanovitvi izrekli bojazen, da bo v verskem pogledu škodljiva; pa ni bila. Ravnatelj dr. Lovro Požar, nadzorovalna dama in učiteljica Marija Wessner ter katehet smo delali v lepem soglasju in tudi druge učne moči so bile večinoma prav dobre, tako da se delovanja na tem zavodu z veseljem spominjam. Gojenke so se verouka večinoma prav rade učile in verske dolžnosti lepo izpolnjevale — z redkimi izjemami, ki jih je zakrivila napačna domača vzgoja.

Še nekatere opomnje.

Dvojna služba, ki sem jo opravljal na gimnaziji in v Alojzijevišču, potem na gimnaziji in višji dekliški šoli, je bila vzrok, da zase nisem mogel toliko delati, kakor bi bil rad, zlasti ker po svoji naravi nisem zmožen za dolgo ponočevanje. Laže sem zjutraj zgodaj vstajal kot zvečer pozno v noč delal. Mislim, da je to tudi zdravju bolj koristno. V političnih društvih nisem deloval, pač pa precej v Družbi sv. Cirila in Metoda in potem v Slovenski Straži, dokler ni vojska in tudi brezbriznost drugih delovanja vsaj začasno ustavila. Štiri in dvajset let, t. j. od leta 1891 do 1915, sem bil učiteljem in učiteljicam pri izpitih za učiteljsko usposobljenost izpraševal iz verouka (cerkvene zgodovine).

Svoji dve šolski knjigi: verouk za peti gimnazijski razred in dogmatiko za realko, učiteljišče in dekliški licej, kakor tudi tretjo (etiko), ki ostane bržkone v rokopisu, sem spisal večinoma v počitnicah, ki sem jih redno preživljal doma na Gorenjskem. Leta 1891 sva z bratom na vrtu stare hiše sezidala novo, ki se imenuje »Svetinova gostilna«. V tej hiši imava moja sestra Reza in jaz do smrti stanovanje v prvem nadstropju. Semkaj sem z dijaki vred redno hodil in še vedno hodim na počitnice. Tu sem lahko zase delal več kot med šolskim letom v Ljubljani. Pa tudi tukaj so me znali najti in me prosili, da sem včasih kakemu dijaku kaj pokazal, včasih prevzel kak cerkven govor ob novih mašah in drugih prilikah. Ker na Breznici veliko let ni bilo kaplana, sem ob nedeljah in praznikih radevoljno prevzemal njegovo delo na prižnici in v spovednici, in to ne le v velikih, ampak tudi v manjših počitnicah: o Božiču in veliki noči.

Edini »šport« v počitnicah mi je bila turistika, ki sem jo pa tudi le bolj zmerno gojil. Stol, Golica, Svete Višarje, Triglav so mi bili navadni cilji, včasih pa tudi mesta: Dunaj, Salzburg, München, Benetke in enkrat Rim ter enkrat Lurd. Obetal sem si, da bom mnogo

popotoval, ko stopim v pokoj. A dolgotrajna svetovna vojska je to preprečila in tudi gibčnost v človeku pojema sorazmerno s starostjo.

Leta 1910 sem postal častni kanonik. V septembru 1915 sem prosil za upokojitev, ki so mi jo dovolili 22. novembra 1915. Verouk pa sem supletorično še poučeval do imenovanja naslednika, gospoda dr. Perneta, in sicer do konca februarja 1914.

Ker je bilo zaradi vojske več profesorjev vpoklicanih v vojaško službovanje, sem na prošnjo deželnega šolskega sveta — že stalno upokojen — prevzel supletorično poučevanje matematike prvič leta 1915 in potem drugič leta 1916/17, obakrat na I. državni gimnaziji.

Sedaj sem le še v »Ljubljanski dijaški ljudski kuhinji« v dotiki z dijaki. Ker je mnogoletni načelnik tega dobrodelnega zavoda, gospod profesor Anton Kržič, letos zaradi bolezni odstopil, je občni zbor dne 7. junija 1919 mene izvolil za načelnika; dotlej sem bil njegov namestnik.

IZ ZGODOVINE PISALNEGA STROJA

Frančišek Pengov

Med odličnimi iznajdbami zadnjih desetletij, ki so velikega pomena za naše gospodarstvo, zlasti trgovsko, stoji na zelo vidnem mestu pisalni stroj. Ker pa večina ljudi, tudi strojepiscev in tipkaric, ne pozna niti najvažnejših dejstev iz zgodovine tega stroja, zato začrtajmo na tem mestu glavne poteze iz zgodovinskega razvoja pisalnega stroja.

Pisalni stroj, ki res popolnoma ustreza vsem praktičnim namenom, je otrok najnovejšega časa; saj sega njegovo rojstvo komaj do leta 1890 nazaj; takrat je namreč šel prvič preko sveta pisalni stroj Underwood-Standard. Vse druge iznajdbe so le bolj ali manj posrečeni poskusi na tem področju.

Prva vest o pisalnem stroju izvira iz leta 1714. Takrat je dobil Anglež Henrik Mill patent na stroj, s katerim lahko pišeš posamezne črke ali besede na papir tako jasno in razločno, da jih ne ločiš od tiskanih. Temeljna misel te iznajdbe je bila gibljiva značka, ki jo šteje strokovnjak za najvažnejši del pisalnega stroja. Ideja je bila spočeta; a dolga je bila pot in težki so bili boji, preden si je priboril pisalni stroj pravico do življenja.¹

Celih sto petdeset let so si ubijali glave mnogi Francozi, Američani, Italijani, Nemci in Danci, kako bi nadomestili navadno ročno pisavo, ki požre toliko časa in truda, z mehaničnim strojem. Tudi so mnogi rokopisi pravi hieroglifi, tako težko jih razvozlaš. Tesnopis (stenografija) je sicer Angležem že izdavnja olajševal pisavo, a kaj, ko pa ta pisava ni enotna po vsem svetu, se je težko naučiš in je za trgovsko dopisovanje premalo natančna. Naš čas zahteva ne samo lahkotno, ampak tudi lepo, pregledno pisavo, ki se je hitro naučiš in pri kateri z enkratnim temeljnim pisanjem lahko dobiš več prepisov (kopij). Močno pobudo je dajala iznajditeljem predvsem želja, da bi omogočili pomilovanje vrednim slepcem ne le branje, temveč tudi pisanje. Take poskuse imamo iz leta 1780 — Pingeronov, in iz leta 1784 — L'Herminajev pisalni aparat za slepce.

¹ Za slovensko izrazoslovje je pomembna knjiga Maksimira Rožmana: »Strojepisje«, Ljubljana 1931.

Prvi praktično rabljivi pisalni stroj za ljudi z zdravimi očmi je izumil leta 1828 francoski tiskar Ksaver Progin iz Marseja. Imenoval ga je »črkopisno pero«. Leta 1855 je izdelal italijanski pravnik J. Ravizza pisalni stroj »Cembalo scrivano«, ki je vseboval že važne sestavine današnjega stroja: lovko, valj, barvni trak in prestavko. Izboljšal je tudi črkovnico s tem, da je razporedil po sredi tiste znake in črke, ki jih rabimo najpogosteje. Že prej (1849) pa je izumil slepi Francoz Peter Foucault precej poraben »rafirograf«, to je pisalni stroj za slepce, ki je imel samo deset tipk, pri katerem se je pa po vsakem odtisku značke pomaknil papir avtomatično za širino črke naprej. Isti Foucault je sestavil pozneje tudi pisalo za zdrave ljudi, ki je imelo šestdeset, v štirih vrstah razmeščenih tipk. Temeljno načelo rafirografa je porabil leta 1865 danski pastor Malling-Hansen, ravnatelj gluhonemnice v Kopenhagenu, pri svoji »pisalni krogli«.

Možje različnih narodov so poskušali sestaviti uporabljiv stroj za slepce. Še bolj številna pa so bila prizadevanja za iznajdbo pisalnega stroja za splošno uporabo; vršila so se v različnih deželah neodvisno drugo od drugega.

Najnovejši pisatelji imenujejo Tirolca Mitterhoferja očeta pisalnega stroja. Prvi njegov model je iz leta 1864. Stroj je imel lesene tipke kakor klavir. Če si pritisnil na tako tipko, je udaril vsak vzvod s svojim znakom proti sredini določenega kroga. Ob času, ko je razkazoval Mitterhofer na Dunaju svoj izum, je študiral na ondodni politehniko ameriški mehanik Karel Glidden. Ta je postal pozoren na iznajdbo. Jadrno je odbrzel v domovino in tamkaj v zvezi s tiskarskima stavcema Krištofom Sholesom in Souléjem v Milwaukee izdelal leta 1868 stroj, s katerim si lahko pisal pisma. To leto je torej rojstno leto pisalnega stroja in Sholes, ki je imel pri njegovi sestavi glavni delež, je izumitelj »type-writerja«, kakor Angleži imenujejo pisalni stroj. Tipke so štirioglate, postavljene v dveh vrstah in razvrščene po abecednem redu. Naslednji modeli pa imajo že okrogle tipke, postavljene v štiri vrste, trak za barvanje in črkovnica sta urejena po načinu modernega stroja.

Leta 1875 je prevzela izdelovanje pisalnega stroja »Milwaukee« puškarna Remington, ki je bila sposobna izvrševati fine mehanične izdelke. Za pisalni stroj je napolnila nova doba v trenutku, ko je prišel iz skromne delavnice v živahni obrat veletovarne. Že v treh letih ga je Remingtonova tovarna tako izpopolnila, da se je leta 1876 prikazal na trgu kot prvi, v resnici uporabni pisalni stroj »Original-Remington-Standard« in nastopil svojo pot po svetu. Sholes je umrl leta 1890. Njegov stroj je izhodišče za celotno izdelovanje pisalnih strojev. Prvi Remingtonovi stroji so pisali samo velike črke, navadne številke in glavna ločila. Imeli so stajalo kakor šivalni stroj; s stopalcem si premikal sanke (voz) po popisani vrsti proti desni in obračal valj za naslednjo vrsto.

Že leta 1878 je ustvaril Yost nov model Remingtona, ki je imel krasno novost: prestavko. Ta je omogočala pisanje malih in velikih črk in najraznovrstnejših znakov. Cela desetletja je služil Remington kot vzor pisalnega stroja, ki so ga drugi tovarnarji sicer posnemali, a nihče ga ni prekosil. Imel je pa še veliko napako: njegova pisava je bila nevidna. Ko

so izumili pisalne stroje z vidno pisavo, je morala tudi tovarna Remington popolnoma preurediti ustroj in delovanje pisalnih strojev. To se je zgodilo šele l. 1908.

Jurij Yost, ki je dolga leta vodil izdelovanje Remingtonovih strojev, je izstopil iz tvrdke in ustanovil leta 1880 z Desmorejem in Sholesom novo družbo »Caligraph Patent Co.«. Novi stroj Kaligraf (lepopisec), ki ga je postavila ta družba na trg, nima več prestavke, zato pa nosi vsaka tipka samo po en znak. Kaligraf je prvi stroj s popolno črkovnico, t. j. z 78 tipkami.

Ker pa Američani še vedno niso bili popolnoma zadovoljni, je izdelal Wagner po Yostovih navodilih leta 1888 nov model, ki je zelo ustrezal. Da bi bila vrsta črk popolnoma ravna, je namestil tik pred odtiskom — lovko. Barvni trak je nadomestil z barvno blazinico, na kateri stalno počivajo značke. Vzvodi značk ne visé več navzdol, ampak stojé pokoncu. H Kaligrafovi skupini s popolno črkovnico spada poleg Yosta tudi stroj Smith Premier.

Vsi doslej imenovani stroji razen poslednjega spadajo k skupini z vzvodnim košem. Ker udarjajo značke na spodnjo stran valja, je njihova pisava nevidna; če hočeš videti, kaj si napisal, moraš dvigniti voz, ali bolje valj. To je velika napaka, ki je poleg sovraštva tiskarnarjev in pisačev proti »igrački« mnogo pripomogla, da se pisalni stroj ni hitreje razširil, celó po Ameriki ne. Leta 1880 je bilo prodanih 1000, leta 1882 2500, leta 1885 šele 5000 strojev.

Potreba pa je nujno zahtevala pisalni stroj s takoj vidno pisavo. Poskusov ni manjkalo; posrečili so se pa le deloma, kakor n. pr. pri stroju Bar-Lock, pri katerem so udarjale značke zgoraj na valj in ki je prišel v promet leta 1888. Nedvomno pa gre čast prvega pisalnega stroja s popolnoma vidno pisavo stroju Underwood, ki ga je izumil ameriški Nmec Franc Wagner. Mož je bil sodelavec že pri Remingtonovem stroju in glavni sestavljalac Kaligrafa in Yosta. Po dolgih poskusih se mu je slednjič ob najskromnejših sredstvih posrečilo, uresničiti priljubljeno zamisel: ustvariti stroj, ki bi od začetka pa do konca vrste pisal z vidno pisavo. Glavna njegova zasluga je, da je zbral vse vzvode značk na skupni plošči ali letvi, na tako zvanem segmentu (odseku). Vse te vzvode je namestil v polkrogu spredaj pod valjem v segmentu. Zvezni, kolenčasti vzvod, ki posreduje med vzvodi tipk in značk, pa je menda zamisel Wagnerjevega sina Hermana. Značke udarjajo na sprednjo stran valja. Za barvanje je uporabil Wagner barvni trak, ki ga je napeljal skozi viličasto trobje. Vzvodi tipk ležé vodoravno. Pisalni stroji te vrste tvorijo underwoodsko skupino, ki je izdelana po segmentnem sestavu.

Ker Wagner ni imel denarja, je prodal patent bogatemu Underwoodu, ki je začel izdelovati novi stroj na veliko. Stroj se je urno razširil po vsem svetu. Nekaj števil! V januarju leta 1914 je bilo vkljub veliki tekmi samo modela »V« v rabi nad 600.000 strojev! Wagner je umrl leta 1907.

Danes izdelujejo pisalne stroje po vsem svetu, največ v Ameriki, kjer izdelajo samo štiri največje tovarne vsako leto nad 100.000 strojev. Tovarn je bilo pa tam že pred svetovno vojsko okrog sto! V Evropi zlasti Angleži, Francozi in Nemci prav občutno tekmujejo z Ameriko.

Nadškof Jeglič s prvimi gojenci šentviške gimnazije leta 1915 v Lurdu. Sede (od leve proti desni): spiritual dr. C. Potočnik; † dr. Svetina; škof Gnidovec; nadškof Jeglič; profesor V. Hybašek; profesor † dr. Fr. Perne. V drugi vrsti od leve: † Kern; † Jenčič; † Kočevar; Ferjančič, duhovnik na Primorskem; profesor Mali; Semič; † Žagar; Fr. Blažič, župnik v Štangi; dr. Kovačič, tajnik bana dr. Natlačena; Val. Bidovec, starešina sodišča v Radovljici; Fr. Bizjak, šef trgovine Radio v Ljubljani; primarij dr. Val. Meršol. Zadaj stoje (od leve): Anton Gornik, dekan v Šmartnem pri Litiji; Jeglič; vseuč. prof. dr. Zorè; Cerar; Kastelic.

Leta 1888 je v zgodovini pisalnega stroja znamenito tudi zato, ker je takrat zbor strokovnjakov v Torontu (v Severni Ameriki) sprejel razvrstitev črk Remingtonove črkovnice kot »univerzalno tastaturo« in tako odstranil samovoljnost in zmedo, ki sta vladali dotlej v tem pogledu.

Od leta 1888 nimamo bistvenih izboljšav pisalnega stroja. Naprave kakor: tabulator, stikalo za prosti tek valja, menjalni stik, priprava za razprto pisanje, za menjavanje barvnih trakov in podobno sicer olajšujejo delo, na drugi strani pa zamotavajo ves ustroj, otežujejo rabo in pisalni stroj podražujejo, ovirajo torej njegovo uporabo za splošnost.

SLOVENSKO NARODNO BLAGO

Vinko Möderndorfer

NAMER

Nàmer je zli duh, ki prinaša tudi kožne bolezni, katerim ne vemo imena; po navadi dobi človek in žival po telesu izpuščaje. Tedaj rečejo »sem se nàmeril na nekaj«. Kogar se loti nàmer, naj sleče spodnjo obleko, jo obrne in obesi tri noči na vrh strehe. Nàmer bo potem izginil in človek ozdravel. Perica prepreči ob pranju nàmer s tem, da napravi z živim oglom križ čez oni del pepela, katerega ima v čeburu. Ko gospodinja popari in osnaži kokoš, prekriža z živim oglom vodo, s katero je kokoš poparila, da tako prepreči in odžene nàmer (1).

V okolici Tolmina prej in slej imenujejo nàmer »rožepila«, ki je posebno rad na glavi, in napravijo na oteklini »sračjo nogo«, to je znamenje mòre v pentamtru. Soroden je tudi s tolminskim nazivom »àbu«. Vsak bolnik, ki ima zateklino ali rano, si ta del dobro zavije, da ne bi prišel vanjo àbu. Najlaže pride v telo na prepihu. Izganjajo ga z zagovorom. (Učitelj Šavli Andrej.) Tudi »govčič«, katerega imenuje Pleteršnik kot podkožne ogrce od muhe Hypoderma bovis, bo soroden z nàmerom, sodeč po naslednjem zagovoru: »Ti hudi govčič, jaz tebi zapovem: ti moraš iti iz tega goveda. Če si na krvi, spravi se na drob; če si na koži, če si v koži, spravi se v dlako, ven iz tiste dlake v skalovje, kjer nobena krščanska stvar ne zaide.« (Janko Barle v Nar. starina.) Prav tako bo soroden »metljaj«, to so neki mozolji, ki se delajo človeku na nogah, pa tudi »kukec«, to je prstni črv. Tudi te zagovarjajo: »Ti hudi metljaj, jaz tebi zapovem v imenu svetega Mihaela, jaz tebi zapovem, da se moraš spraviti iz tega krščenega človeka v hude gošče, kjer nobena krščanska stvar ne zaide, kjer se megle narede, kjer božji petelinc ne poje.« (Iz Vedeža in dohtarških bukev iz leta 1720 po Janku Barletu: Prinosi slovenskim nazivoma bilja; Zbornik za nar. život, XXX, str. 181 do 229; izdala Akademija znanosti v Zagrebu.) V Beli Krajini pa točno ločijo »jarbolec« od nàmera. Če ima žival jarbolec (bulo, mozolj), križajo z brusom, ki je ležal na sveti večer na mizi, in razgovarjajo: »Jaz ti velim z božjo pomočjo, imaš se razajt (raziti) kot oblak na nebu. Jaz ti velim z božjo pomočjo, imaš

se razajt kot megla na polju. Jaz ti velim z božjo pomočjo, imaš se razajt kot pena na vodi« (1). Kdor hoče z uspehom »razgovarjati«, mora biti zelo pošten človek in ljubitelj živali in ne sme nobene ubiti (1).

NOČNINA — MRAČNINA

Če je otrok mračen, ga ščiplje v trebuhu, od njega gre zeleno blato (1) in nima spanja in teka (16). Mati ga pokadi s kumino in s prahom, ki ga je pometla izpred praga, oboje strese na žerjavico in drži nad dimom otroške plenice (1); drugod ga mati pokadi s tremi treskami od treh oken in treh pragov, katere denejo še pred sončnim vzhodom na žerjavico (16). Nočnina se prenese po plenica in tudi po tistem, ki pride o mraku v sobo. Radi tega mora vsakdo, preden stopi v sobo, pred vrati nekaj odložiti ali pa položiti v sobi na stol pred oknom in tudi sestri (16). Otroka, kateremu je naškodil mrak, pokadijo »z mravinčjim grozdiščem« (homulica Sedum) in ga kopljejo v vodi, v kateri so kuhali lahkotnice (Ballota nigra). Kopeli pridenejo tudi cerevo oglje (Quercus cerris; 1).

Mračnjak je velik mož, črn in kosmat s širokim klobukom. Noč za nočjo gnjavi človeka, ki si pa ne more pomagati. Odženemo ga z narobe obrnjeno copato, ki jo vržemo vanj (1). Mračnino dobi otrok, če ga mati nese ob mraku izven hiše, ali pa če pozabi plenice zunaj hiše, da pade mrak nanje (16). Mrake dobi otrok, če bi prišel tujec v hišo in ga prijel, še preden je vzel luč v roke (18). Mraki pridejo v drob, kjer trgajo in sušijo človeka (18). Mraki se pokažejo tudi s tem, da človeku šumi v glavi, mu kruli v želodcu in čuti onemoglost v udih. Stari ljudje so mrake tudi videli, to so bili trije mladi »dečareci« (mladi fantki, 20). Neko staro ženo, ki je zagovarjala mrake, so klicali za »vragovo mamico«. Ta je zabičevala ljudem, da ne smejo v prvem mraku razoglaviti iz hiše, ker bi dobili mrake. Če jih je pa kdo že dobil, si mora ob zvonjenju avemarije naliti vode v krničko (leseno posodo), iti pod žleb, se zmočiti z vodo po obrazu, jo viliti preko glave na streho, jo zopet ujeti v posodo, ko priteče s strehe, in se zopet namočiti kot prvokrat. To je treba ponoviti trikrat. Ko jo zlije tretjič na streho, vode ni treba več prestreči, bolnik naj le takoj hiti v posteljo (20). »Vragova mamica« je še takole odganjala mrake: »prečitala«, to se pravi govorila je nad bolnikovo glavo: »Mraki! Mraki! Vi ste junaki! Pojdite iz te (N.N.) žegnane glave, iz tega žeganega telesa, tu nimate mesta, tu nimate obstanka! Če ste iz kurnjeka (kokošnjaka), idite na kurnjek; če ste s smetnjaka, idite na smetnjak; če ste iz vode, idite v vodo; če ste izpod kapelice, idite pod kapelico; če ste iz loga, idite v log; če ste iz gore, idite v gore; če ste s proda, idite na prode; če ste s pepelišča, idite na pepelišče! Tam kljukajte, tam škrablajte, tam šumite, tam jokajte, tam sekajte, tam rušite, tam sušite zeleno drevje, tam tulite, tam cvilite, tam brečte (jokajte), tam rušite kamenje, tu nimate obstanka; zapustite to žegnano (N.N.) glavo, to žegnano (N.N.) telo, tu nimate mesta. Če vas je 99, naj vas bo 90 itd. (odšteva je 9) do: če vas je 9, naj bo 1; če si 1, naj vas ne bo ni kaj!« Vso zarotitev ponovi devetkrat. Ako »vragova mamica« ne more priti k bolniku in tudi bolnika ne morejo pripeljati k njej, tedaj ta izgovarja zagovor na vodo, kis ali mast in s temi rečmi potem pripravijo bolniku jed (20).

ŠEN

Na šen položijo moder ovojni papir od sladkorja v stožcih, katerega pa so poprej na drobno prebodli s šivankami. Kadijo ga tudi s konopljeno prejo. Konoplje so sploh talisman zoper razne duhove. Zažgejo smodnik in na tem ognju segrejejo ponvico. Z očrnelo ponvico mažejo šen in govorijo: »Šen, ti hočeš biti lep, pa grd bodi, ti hočeš biti črnjev (to je rdeč), pa črn bodi!« »Bog Oče ga razženi, Bog Sin ga razženi in Bog sveti Duh ga razženi« (16). Tudi tale zarotitev je znana: »Nehaj, nehaj, ti huda, hudobna kri! Tebe preganja prava živa Kristusova kri. Kristus je bil prej kot ti!« Odmolijo še trikrat: »Pomagaj Bog Oče...« in trikrat izpljunejo (16 in 20). Skrajšana je zarotitev: »Ah, ti hudobna kri, tebe preganja Jezusova kri, sveta Rešnja Kri je bila prej na svetu kakor ti! Amen« (23).

N A Š E S L I K E

K delom slovaških umetnikov. Ne le po številu, temveč tudi po žilavosti in junaškem boju za obstanek so nam močno podobni bratje Slovaki, ki svojemu žensstvu pravijo »Slovenke« in govore, kakor sami pravijo, »slovenski« jezik. Do prevrata je bila vsa njihova narodna delavnost osredotočena na en cilj, na ohranitev narodne samobitnosti, na obrambo pred nasiljem tujega naroda, ki jim je odrekal pravico do obstanka. Po prevratu se je z ustanovitvijo češkoslovaške države pričela nova doba procvita in napredka za sicer maloštevilni, pa zdravi in napredujoči slovaški narod. V kulturnem prizadevanju Slovakov je zlasti upodabljaljoča umetnost po vojski pokazala nepričakovano lepe plodove.

Že leta 1895 so slovaški rodoljubi ustanovili v Turčianskem Sv. Martinu slovaški narodni muzej, v katerem je bil določen oblikujoči umetnosti poseben oddelek. Leta 1907 so z drugimi zbirkami prenesli tudi slike in kipe v lastno muzejsko poslopje, kjer so zbirke ostale do leta 1953, ko je bila v okviru otvoritvenih svečanosti odprta »Národná galéria slovenská« v novem poslopju slovaškega narodnega muzeja v Turčianskem Sv. Martinu, slovaški kulturni prestolnici. Slovaška narodna galerija je s podporo vsega slovaškega naroda zbrala doslej že kar prav lepo število slikarskih in kiparskih del, starejših in najmlajših tvorcev, ki zelo dobro predstavljajo mlado oblikujočo umetnost tega nadarjenega slovaškega naroda. Naj pripomnim le, da je Slovak tudi slavni slikar Józsa Uprka, živopisni mojster slovaškega pestrega ljudskega življenja.

Danes objavljamo dela štirih mlajših slovaških umetnikov. V januarski številki smo že prinesli čustveno toplo »Madono slovaških gora«, sliko Karla Ondreičke, rojenega leta 1898 v Dubnici nad Váhom. — Slikar Martin Benka, čigar dvoje del objavljamo danes, se je rodil v Kiripolci leta 1888. Je predvsem pokrajinar in deluje v Pragi. Značilne so zanj kompozicije iz slovaških krajev, kjer tvori pokrajina prav za prav le slikovit okvir nekam dekorativno pojmovanim žanrskim prizorom iz slovaškega kmečkega življenja. — Janko Alexy je slikar, pokrajinar in figuralist, doma iz Liptovskega Sv. Mikuláša, kjer se je rodil leta 1894. Njegova slika »Dekle«, ki jo objavljamo, ga kaže kot dekorativno usmer-

jenega umetnika s poudarjenimi narodnostnimi značilnostmi. — V Štub. Teplicah se je rodil leta 1895 slikar Mikuláš Galanda, ki je študiral v Pragi. Zdaj je profesor na umetniški šoli v Bratislavi. Objavljena slika »Ladvice« ga predstavlja kot čisto sodobnega slikarja. — Kipar Ladislav Majerský se je rodil leta 1900 v Hliníku nad Hronom. Študiral je v Pragi in je zdaj profesor na obrtni šoli v Bratislavi. Njegov »Apaš«, to je velikomestni zlikovec, je dobro in izrazito delo, spominja pa od daleč na šolo njegovega učitelja, znanega praškega kiparja Španiela.

V kratkem bomo predstavili našim bralcem še nekatere mlajše slovaške umetnike, da bomo imeli Slovenci vsaj površen pojem o delu in uspehih sodobne slovaške oblikujoče umetnosti, ki se tako lepo razvija.

K. D.

NOVE KNJIGE

Enrica von Handel-Mazzetti: **Jese in Marija**. Roman. I. del. Prevedel dr. Ivan Pregelj. Leposlovna knjižnica 24. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani, 1936. Opremil arh. Jože Mesar. Str. 296. — Roman, ki je mojstrsko delo pravega ljudskega občestva, je splošno priznan kot najboljša umetnina slovite nemške pisateljice. Pravkar smo zvedeli, da je roman izšel v Nemčiji za 65. rojstni dan pisateljice kot ljudska, jubilejna izdaja v enem zvezku. Nemški literarni krogi imajo avstrijsko pesnico za najsilnejšo žensko moč katoliške književnosti. Njeni glavni romani obdelujejo katoliški barok. O pisateljici imamo Slovenci študijo dr. Jakoba Šilca v predvojnem Domu in svetu. — Z lepim epskim slikanjem riše njen najboljši roman, ki smo ga Slovenci dobili v klasičnem prevodu prav za 50letnico prvega izida, boj protireformacije, razkol med duhovnim svetom protestantizma in katolicizma; godi se sredi 17. stoletja, v času medvladja v starem Pechlarnu ob Donavi. Slikanje je človeško pravično, ljubeznivo, pesniško, brez tendence in oznanja strpnost. — Krepko so risani v romanu značaji: škofovski oskrbnik Weinmaister, logar Schinnagel, župnik provizor Wolf, Janez Adam, predvsem pa oba glavna junaka, njegov brat Jese Helfried Kristof Velderndorff in logarica Marija, ki predstavljata nasprotujoči si verstvi, dalje ljubka Ana Marija Zofija Zigemund, s katero se Jese lutrovski poroči. — Na meji med Nemčijo in Avstrijo se je okrog 1658 zopet začela širiti evangelijska vera: prva služba božja se je vršila ob Jesejevi poroki. Jesej pridobi kmalu zase logarja, a v logarici najde »močno ženo«. Lutrovec se bojuje najprej z njo, potem pa z Marijo, ki jo okoličani častijo na Čelu. Logar je v dušni stiski ter se v obupu radi denarja zapiše hudiču in izda svojo Rešiteljico kot Judež. S to stisko, ki je nastala v tisti dobi, je ponazorjen boj v človeku in razkol med evangelijsko-nemško in rimsko versko stranko. Neusmiljena je verska nestrpnost na obeh straneh, zdrava je prav tako pri obeh kmečka erotika, ki se na deželi tako čudno meša z vero. Stiska naraste do vrha, ko ostanejo vse katoliške priprošnje (za vreme, zdravje, dobro letino) neuslišane, ko strejo ljudi nadloge sveta. Tedaj Marija izprosi komisijo za krivoverce v Podonavje. Tu preneha prvi del. (Škoda, da nista izšla oba hkrati.) — Za baročno opremo zgodbi služijo latinski pregovori, ki jih razumejo tudi preprosti, in star jezik, kar je Pregelj izvrstno podal

s starim slovenskim tekstom, potem popis vraž in drugih narodnih navad, evangelijska cerkvena igra o Jožefu itd. Snov romana nam je blizu tudi iz naših pisateljev: Kersnika, Tavčarja, posebno pa prevajalca Preglja samega (prim. Plebanus Joannes, Bogovec Jernej), ki je roman z ljubeznijo prevedel: jezik je sočen, žal le, da marsikateri izobraženec nekaterih izrazov ne bo razumel. Nekaj pravopisnih drobnarij: odražati se (str. 22), pridižnica (58), folijant (109); plešo (3. os. mn. str. 181) je sicer starejša dovoljena oblika, a ni lepa, tudi spavajoči otroci (55) mi ne zvenijo.

Leopold Stanek.

Davorin Petančič: **Naša apostola**. Farna igra pod milim nebom. Tiskarna sv. Cirila v Mariboru, 1936. Str. 71. — Že nekaj let sem deluje Ljudski oder s časopisom in izdajanjem ljudskih iger za izboljšanje našega podeželskega igranja. Brez dvoma se je prav pod vplivom tega obnovitvenega gibanja v marsičem, zlasti vsebinsko, popravila in dvignila raven naših podeželskih odrov. Mnogo je ostalo poskus in načrt, mnogo stvari naši odri niso sprejeli, ker so bile preveč nenavadne in nove za naš sedanji podeželski čas, toda pot do uspeha vodi le preko tveganih uspehov in poskusov. Nek tak poskus predstavlja tudi farna igra, katero je pri nas začel širiti in pisati D. Petančič. Za mariborske slavnostne Slomškove dneve v lanskem poletju je napisal tako farno igro o sv. Cirilu in Metodu. Tu je po eni strani podal resnične in zlagane kristjane, po drugi pa Slovence in tujce ter tako v igri združil versko in narodno tendenco. Oblika te igre pa je nova: občestvena. Tu namreč ne nastopajo posamezni igralci, temveč sodeluje in živi v igri vsa fara. Farna igra je tista igra, katere ne igrajo igralci, ampak vsi farani. Farna igra, kot pravi pisatelj, ima namen, »da bi se (v igri in pri igri) zbrala vsa fara kot družina okrog farne cerkve, svoje matere, in župnika, svojega očeta« (str. 66). Jedro igre je pouk: »nam gre le za misel, idejo« (67), ne za zunanji videz: »Mi nočemo zgodovino učiti... naše igranje ni realistično... zato so anahronizmi za izvedbo te igre naravnost bistveno potrebni« (na str. 67 in 68). Da pisatelj jasneje izlušči iz igre nauk in misel, je pritegnil v igro govorni zbor, ki te nauke podčrtuje in »iz vse zunanje navlake v igri... izvaja... življenjski nauk« (str. 66). Po teh navedenih stavkih je mogoče soditi o bistvu te igre o Cirilu in Metodu. Literarnemu merilu se ta igra izrečno odteguje. Kako je z igro v igralski izvedbi, je vprašanje. Potreben ji je poseben režiser, a tudi gledalci morajo biti zanjo vzgojeni. Zato ostane odprto vprašanje, koliko bo igra imela uspeha.

V. S.

Dolores Wieser: **Pevček**. Prevedel Janez Pucelj. Izdala Jugoslovanska knjigarna, 1936. — V vsekozi odličnem, blestečem prevodu smo dobili to povest pisateljice Wieserjeve iz koroške davnine. Koroška je vsa polna bridke preteklosti, polna gradov in mest, pravljic in bolečin, toda od Miklove Zale do Pregljeve povesti Umreti nočejo so slovenski pisatelji malo pisali o tej naši zemlji. Slučaj ali kaj je hotel, da imamo iz te naše dežele tako malo literarnih del, ki bi opisovala to deželo ter črpala iz njene sodobnosti ali preteklosti. Nemci so ta svet literarno bolj izrabili in prav Wieserjeva je ena izmed koroških pisateljev. V preteklih stoletjih se godi ta zgodba o dečku siroti, ki mu umre

oče in ki za mater sploh ne ve. Kot ministrant, godec in pevček na koru dobi zavetje v šentviškem samostanu in tu zraste v svetega, le Bogu živečega fantiča, ki Bogu tudi umre. Njegova duhovna rast v zunanjih in notranjih bojih je podana v tej knjigi, ki je čudovita po svoji nežnosti, dobroti ter iskreni, otroški vernosti. Iz vsake besede veje nekaj kot iz sončne pesmi sv. Frančiška. Knjiga nudi tudi užitek kot življenjepis prelepega mladega božjega popotnika in kot koroška povest. Delo je tudi v imenih in krajih popolnoma poslovenjeno. Prelepa knjiga v prelepi besedi.

Viktor Smolej.

Obredni priročnik. Sestavil Anton Luskar, salezijanec. Založila Družba sv. Mohorja v Celju, 1937, v obliki Mohorjeve knjižnice. Str. 280. — Za lepimi izdajami Obrednika v slovenskem jeziku smo s to knjigo dobili nujno potrebno dopolnilo. Luskarjeva knjiga je slovensko nadomestilo za Erkerjev Euchiridion Liturgicum (Liturgični priročnik), ki je na knjižnem trgu pošel. Vsi ljubitelji liturgičnega gibanja bodo Priročnika iz srca veselili, saj bo olajšal delo duhovniku, bogoslovcu, cerkovniku, vohče vsem, ki imajo z liturgijo opravka ali pa se zanj zanimajo. — V prvem delu podaja Priročnik navodila o vedenju, obleki in strežnikih klerikih pri božji službi. V drugem govori o strežnikih pri svetih opravilih med letom. Tretji del velja mašniku, kako mašuje, posvečuje hostije, opravlja peto mašo itd. Četrty del uči o slovesni maši in blagoslovu z Najsvetejšim. Peti govori o škofovski maši, v šestem beremo o posebnih opravilih v cerkvenem letu: blagoslov sveč, pepela, oljk, o obhodih, o opravilih velikega tedna, o prošnjih procesijah. — Cerkevna določila tolmači lepo in pregledno. Dobrodošla bo ta knjiga zlasti duhovnikom ob izrednih prilikah, da bodo brž našli potrebne določbe in jih obnovili. — Naj temu poročilu dostavim nekatere skromne pripombe! Slovenci sveta opravila iskreno spoštujemo. Gotovo pa ni potrebno, da tako pogosto uporabljamo pridevnik »svet«, kakor bi si hoteli neprerano v spomin klicati svetost bogoslužnih opravil. Zakaj pa misale in obrednik, ki imata oba dostavek »rimski«, tega ne uporabljata? Če rečemo »sv. obhajilo izven sv. maše« (str. 79 in podobno kar naprej), je tako izražanje že okorno in kar nič potrebno; menda ni nič manj spoštljivo, če rečemo kratko »obhajilo izven maše«, kakor pravijo latinske knjige in tudi naše ljudstvo. Zakaj bi se ne držali zdravega domačega izročila, ki je nastalo pač pod vplivom duhovščine in njenih latinskih obrednih knjig. Navada, povsod dostavljati »svet«, je prišla k nam iz nemških knjig, razširili pa so jo največ samostani in — Knjiga o lepem vedenju. Če pa imamo pridevnik »svet« za nujen dostavek, moramo dosledno govoriti in pisati tudi »sveti mašnik« (ne: mašnik), »svetomašna« (ne: mašna) knjiga, »svetoobhajilne« (ne: obhajilne) molitve itd. Ali ne gre takale opreznost malce predaleč? — Beseda »obredničar« bi bila najbolj primerna za človeka, ki piše obrednike, ceremoniariju pa gre izraz »obredar«, ker vodi obrede, ne obrednike. Avtorjeva zasluga pa je, da se je za slovensko liturgično izrazoslovje zelo trudil in tako slovenski obrednik v marsičem popolnil.

Anton Anžič.

LEPOTA IN MODA

Po angleškem priredila Krista Hafner

Moda se bavi prav za prav s samimi malenkostmi ali ničnostmi, ki za resno delo in življenje nimajo pomena. Modna vprašanja pomenijo v računu našega življenja same ničle. Toda pri računstvu je takole: ničla je ničla in je brez vrednosti, če stoji sama zase. Če pa stoji v zvezi s številko, lahko vrednost te številke silno poveča ali zmanjša; njena vrednost je odvisna od tega, kje stoji. Če stoji številka, ki je celota, spredaj, ničle pa zadaj, se vrednost te številke zveča z vsako ničlo, ki stoji za njo. To je en pomen, ki ga imajo ničle v računstvu. Drugi pomen dajo ničle številki, ki ni celota, ampak le desetinski ulomek; vsaka ničla pred to številko zmanjša vrednost številke in čim več je ničel pred tako številko, tem manjša je njena vrednost.

Prav tako je tudi z ničlami v modi. Če stoje ničnosti mode za osebo, ki je celota in osebnost, se vrednost te osebnosti zveča. Samo paziti moramo, da je res osebnost spredaj, malenkosti in ničnosti mode pa zadaj. Oseba pa, ki ni osebnost, ampak le prazna, domišljava gos, zgubi z vsako ničnostjo na vrednosti in osebnosti — od desetinke celote se vrednost številke zmanjša na stotinko in tisočinko z vsako modno ničnostjo, ki stoji pred njo. Sicer bi lahko ničle postavili tudi pred celoto ali za desetinsko številko, kjer bi bile pa brez pomena. Pa je v življenju prav tako kakor v matematiki: pred celote ne postavljamo ničel in za desetinske številke tudi ne. Osebnosti ne postavljajo modnih ničnosti na prvo mesto pred svojo duševno vrednost, prazni duhovi pa vedno. Taka je matematika življenja.

Takšen je torej pomen modnih malenkosti in ničnosti v našem življenju. Same zase ne pomenijo nič, v zvezi z osebo pa veliko. Računati je treba z njimi in paziti, kam jih postavljamo. Kjer nekaj ničel manjka ali jih je nekaj preveč, se račun več ne ujema. Vsekakor pa dandanes mode, te iz ničel sestavljene vrednosti, ne moremo prezirati. Francoski modrec La Bruyère je že pred stoletji zapisal: Filozof gre h krojaču, da mu ta napravi obleko; in tisti, ki modo prezira, je prav tako smešen kakor tisti, ki je njen hlapec.

Ena izmed velikih modnih ničnosti je gotovo lepota. Lepota je dragocen zaklad, ki se ga nihče v življenju ne brani, ki ga vsak išče in ki pomeni v modi tisto ničlo, ki vsej osebnosti vrednost silno poveča, ako stoji za njo.

Kaj je lepota v modi? Odgovor na to je kratek: Lepota je vprašanje okusa neke dobe.

Preglejmo bežno vse menjajoče se oblike, v katerih se nam je prikazovala v teku stoletij. Kaj bi rekli k vitkim starodavnim prikaznim z Botticellijevih

slik, če bi se nenadno prikazale med nami v svojih plapolajočih tančicah? Kako bi sprejeli močne, zajetne ženske z Rubensovih slik, če bi nenadno oživele? Na slikah jih občudujemo, prekrasne so; toda to je tisto: samo na slikah. Žive nas bi odbijale. Ali mislimo njih nasprotje, na suhe, hrepeneče žene romantike. Kako bi jih sprejeli, če bi hotele zopet kraljevati v naši družbi? Ob pogledu na njihove jetične, blede postave bi zmajevali ramena in ne bi vedeli, kam z njimi, in še manj, kam z njih brezumno navado, da so pile jesih, samo da bi se približale svojemu idealu. Toda stalno nemirna magnetna igla mode ni dolgo kazala v to smer in se je kmalu nagnila zopet k nasprotnemu polu: sredi prejšnjega stoletja nam lepotice v trdih koščenih steznikih kažejo svoje razkošne posebnosti, ki jih danes ne razumemo več, prav tako kakor nimamo več smisla za lepoto priznanih lepotic, raznih kraljic in markiz iz tiste dobe. Kaj pomeni danes gospa Castiglione in vse druge poklicne lepotice tistih časov v naših očeh, bolje, kaj bi pomenile, če bi v svojih oblekah in v svoji našemljenosti zopet živele in hodile med nami?

Vse to ni po našem okusu. Nobena izmed njih, če je bila v svojem času še tako slavna in oboževana, danes ne more biti in tudi ni vzor ženi, ki se hoče lepo oblačiti in vesti, kakor zahteva moda.

Ustvarili smo si pač svoj tip žene, ki ga pozna le sedanja doba, ki se prilega le današnjemu okusu in pojmovanju lepote. Celó v klasičnih Atenah in v Rimu, ki sta nam, kar se tiče telesne lepote, še vedno vzor, je le mož stremil, če je hotel ugajati, po vzoru, ki je danes nujen vzor tudi vsake žene, ki se hoče ravnati po lepotnem okusu današnje dobe. Žena mora svoje telo vežbati, njeno telo mora biti vitko in gibčno kakor damaščanska sablja, odporno, neobčutljivo za vse vremenske spremembe, če hoče biti sodobna. Dih po svežosti in zdravju naj veje danes od ženske, pa naj je stara ali mlada. Ta svežost mora biti mehka, voljna, ne pa robata in mišičasta.

V splošnem: vzor današnje ženske je športna žena.

Tako mora dandanes ženska, ki ji ne zadošča, da le okusi čarobno modno pijačo, ampak hoče kupico izpiti do dna in zadostiti vsem zahtevam, ki jih sedanja doba stavi na modno lepotico, nenehno telo vaditi. Predvsem mora napovedati neizprosno boj zamaščenoosti svojega telesa in se zoper njo bojevati dan za dnem. Zdaj ne zadošča več, kakor smo to menili še pred nedavnim časom, da se žrtvuješ na oltarju zdravja in ničemurnosti le nekaj poletnih mesecev; zdaj se je treba žrtvovati skozi vse leto. Pozimi se smučamo in drsamo, poleti pa hodimo v gore — to je zdaj najnovejša moda — ali pa se kopljemo na zraku in soncu ter v vodi, ki nam kakor svetel šampanjec draži živce.

Prav do zadnjih let je bilo morje velika moda. V tistih časih je vse hitelo k morju. Vse leto smo stradali, si pritrgovali in varčevali, da smo lahko vsaj za nekaj tednov šli z valom, ki je zanašal svet k morju, k tej veliki kadni kopeli, ki je večja kot polovica zemeljske oble. Ne zato, ker je v tej veliki kopeli za vse dovolj prostora, ampak predvsem, ker je tako ukazovala neizprosna gospodovalka moda. Kako pa bi se tudi upali pokazati v družbi in kako naj bi se zabavali v njej, če ne bi v splošen pogovor o lepo

preživelih počitnicah mogli vplesti tudi zanimivih zgodb, resničnih in izmišljenih, ki smo jih sami doživeli v slani vodi? Ob tem prijetnem pripovedovanju in splošnem občudovanju pa smo skoraj prezrli resnične dobrote, ki jih morje hrani v sebi, na to, da je slana morska voda neke vrste vir življenja in mladosti ter da ima v sebi neprecenljivo moč pomlajevanja.

Mršavi postanejo v tem vrelec bolj okrogli, debluharji pa vitkejši. Tistemu, ki od življenja prekipeva, dá morje potrebno utrujenost in ga umiri. Onemu, ki je truden in mu je hoja v breme, morje zopet podkuri pod nogami. Morje je neke vrste čudodelno zelišče, o katerem stoji v starih knjigah takole zapisano: Ozdravlja zlomljene ude in trde ozeblina, prepodi krče, revmatizem in kar je še podobnih nadlog.

Zdravniki radi predpisujejo svojim bolnikom kopanje v morju. Toda vsa zdravniška navodila in priporočila ne bi nič pomagala, če ne bi zdravniškemu receptu prišla še moda na pomoč. Odkar je moda odkrila to učinkovito pomlajevalno sredstvo, ga človeštvo uporablja, brez priporočila mode bi morje najbrž še danes samevalo, kakor je pred to modo.

Vsekakor pa morje ni več zadnja moda. Najnovejša moda so gore in planine. Če je še pred vojsko veljal v svetu izrek: Gora ni nora, tisti je nor, ki gre gor, se moderna deklica danes baha le še s tem, koliko skal in previsov je preplezala. Moda?

Jasno je, da morje in gore niso mogle priti do veljave, dokler je moda cenila le medlo lepoto rož iz cvetličnjakov, lepoto gospodičen, ki so se bale sonca in njegovih pomlajevalnih žarkov in niso šle iz hiše brez sončne strehe nad seboj. Dandanes je beseda sončnik skoraj že izginila iz našega slovarja, le kolesarjenje, hribolastvo in morje je moda. Tako je svet šele spoznal, da lepota deklice na soncu in zraku nič ne izgubi, ampak le pridobi.

Seveda, današnja modna gospodična in gospa nista več videti tako estetsko zanimivo blede kakor nekdanj; pa ravno to nam je danes všeč. Pred tridesetimi leti se je modna napuhnjanka komaj upala ob sončni luči na sprehod, danes pa leže v pesek in na skalne čeri ter se pusti žgati od sonca. Pri tem se veliko bolje počuti kakor so se njene prednice s sončnikom in tančico; zakaj sonce je in bo ostalo naš največji prijatelj. Sonce daje koži svežo, toplo barvo in pomlaja tudi dušo. V tem pa je največja lepota.

OTROCI BREZ DOMA

Dr. B. Dragaš

Starši so se včasih naravnost bali, kako bo, če bo otrok imel počitnice. Čeprav so imeli otroka zelo radi, niso vedeli, kako naj ga doma zaposlijo. Otroci so tekali po sobah in marsikaj staknili. Današnji otroci so pa tudi sami nesrečni, če nimajo šole; vsaj pretežni del je tak. Mati in oče pa se jezita, da otroku bivanja doma ne moreta urediti tako, da bi imel otrok veselje. Celó ob navadnih nedeljah se otrok doma dolgočasi. Otroci so sitni in ne vedó, kaj bi začeli z odraslimi in sorodniki. Starši so obupani, ker morajo zmeraj slišati, kako lepo je v šoli in kako pusto doma.

Seveda se doma otroci ne počutijo tako dobro ko v šoli in med sošolci, ker doma nimajo družbe enako starih otrok; te družbe jim odrasli ljudje ne morejo nadomestiti. »V šoli je lepše in bolj veselo«, pravi otrok. Tam ni treba neprenehoma poslušati opominov, tam ni vsa hiša pokonci, če otrok kaj prevrne ali ubije. In tam je vse prikrojeno tako, da je za otroka prav. Klop je primerna njegovi velikosti, stoli tudi. Vse ročnosti more otrok sam izvršiti, sme imeti v rokah nož in škarje. Med odmorom se otrok lahko zaposli tako, kakor sam želi. Z otrokom ravnajo tam kakor z odraslim človekom in tam so ljudje, ki imajo za to smisel in ravnajo z njim ljubeznivo po njegovi volji, tako da otrok niti ne ve, da ni samostojen človek. Če pa starši doma poskušajo po tem sistemu ravnati z otrokom, se otrok strašno dolgočasi. Nima vseh pripomočkov za zaposlitev, kakor jih ima v šoli, nima pravega vodstva ter pravega človeka, ki bi mu dajal navodila. Če hoče oče ali mati na ta način skrbeti za otroka, ga začne sam nevede neprenehoma opominjati: »Tega ne smeš, tu se boš urezal, tu boš padel« itd. Zato ni čudno, če postane otrok doma siten in dolgočasen. Matere, ki pošiljajo svoje otroke v dobre šole z dobrimi učitelji, so naravnost ljubosumne, če otroci zmeraj tožijo: »Koliko je v šoli lepše kakor doma.« Pri tem pa ne pomislijo na svojo krivdo, ne mislijo, da morajo otroku bivanje doma tako urediti, da mu bo prijetno, udobno, da se bo otrok doma dobro počutil. In spet moram reči, da gre zlasti otrok edinček rajši v šolo, ker je doma osamljen, v šoli pa ima kopico sošolcev, s katerimi teka, se igra. Najboljša igrača zanj je namreč — tovariš za igro. Naj bi starši ob dneih, ko ni šole, povabili enega sošolcev, da bi njihov otrok imel družbo. Na žalost tega čisto nočejo, ker pravijo, da že tako otroka nič nimajo sami, ker je vedno v šoli.

Učiteljem pa priporočam, naj skrbé, da bodo otroci svoj prosti čas prijetno prebili, naj jim ne dajejo preveč nalog, ker to je spet delo, ki dela otroku skrbi. Otroku nima miru, ker hoče dobiti dobro oceno iz domače naloge. Dalje naj starši in učitelji priredé večkrat skupne večere. Tam bi se dalo najbolje pogovoriti, kako naj otroka doma zaposlimo. Pri tej priložnosti bi se tudi pogovorili in poglobili v otroške potrebe, kakšne igre bi bile n. pr. za otroka primerne, zakaj učitelj čisto boljše pozna otroka kakor oče in mati. Na takem večeru bi se tudi dalo pogovoriti, kako naj hodijo starši z otroki na izlete ali sprehode, da bi se pri tej priliki z njimi pogovarjali. Pogoj za skupno sodelovanje z otroki je, da starši najdejo za to čas, ne

pa da se izgovarjajo: »Za otroka pa nimam toliko časa.« Ako za otroka ne najdemo časa, se nam ni treba čuditi, da so otroci rajši v šoli kakor doma. Otroku čuti zelo dobro, ali se zares zanj zavzamemo in se hočemo z njim ukvarjati, ali pa ga imamo samo zato, da se z njim zabavamo in ga gledamo.

IGRAČE ZA PRVO LETO

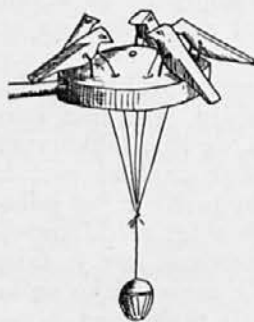
Jelica in Niko Kuret

Prva otrokova igrača je lastno telo. Začenši z drugim mesecem pa potrebuje naš malček že igrače. Do devetega meseca ločimo igrače v dve vrsti: v igrače za gledanje in igrače za prijemanje.

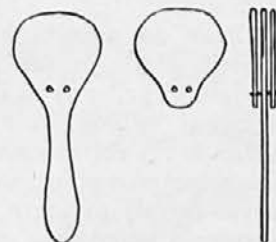
Z drugim mesecem se pojavijo pri otroku odnosi do vnanjega sveta. Začenja opazovati gibanje, začenja prisluškovati glasovom. Glavico obrača za prvimi šumi in za svetlimi predmeti. Posebnih igrač za ta čas dojenček še nima. Prav za prav se še nihče ni potrudil, da bi začel izdelovati primerne igrače za to prvo dobo. Na srečo jih najde dojenček sam: vsa njegova okolica mu nudi priložnosti za te začetke otroškega igranja.

Prav je, če damo otroku v drugem mesecu prvo igračo. To igračo bo dojenček samo gledal. Dovolj visoko nad košaro, v kateri leži, mu obesimo kaj pisanega, kar se lahko tudi premika, niha, ali daje celó glasove. Tako obešeno igračo mora dojenček brez napora videti in z lahkoto opazovati. Pri tem se ne bojmo, da se bo utrudil.

Priporočljivo je, da obesimo nad ležišče pisano zastavico, pisan balonček, šop pisanega papirja. Našemu sinčku je podarila mala sestrična drobno punčko iz celuloide, tetka mu je dala prav takšnega drobnega kužka. To smo mu obesili na niti na prečnico pri košari. Nitko smo pozneje podaljšali, da smo mu podaljšek dali v roko. Kmalu se je navadil otepati z ročico, pri čemer sta se kužek in punčka veselo zibala. — Neki oče se je domislil svojevrstne igrače za najmlajšega. Poiskal je pisano škatlo iz lepenke, ji predrl pokrov in dno, potegnil skoz obe luknji vrvcu, zavezal ter pritrdil nit na kavelj pod stropom. Nastalo je dolgo nihalo. Če si ga sunil, je nihalo dolgo sem in tja. Malček je imel s to igračo svoje največje veselje. — Drugod izdelujejo za to dobo tudi posebne igrače. V Nemčiji, zlasti v krajih v Rudogorju (Erzgebirge), živi močna in samonikla domača obrt, ki izdeluje »zobajoče ptičke« (glej sliko 1), »gugajoče se živalce«,

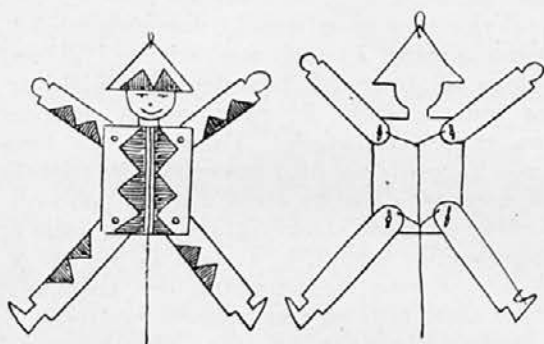

Sl. 1. Zobajoči ptički.

Sl. 3. Preprosta lesena ropotulja.

»krožeče možiclje«, vse preprosto iz lesa narejeno in zato, da se obesijo nad zibel. Dojenček grabi za pisano kroglo na koncu niti, s katero premika igračo nad sabo; prav spočetka se zadovoljuje samo z gledanjem pisanih predmetov, ki se gugajo, če potegne sapa ali kdo stopi mimo. Takih igrač pri nas žal ne poznamo. Neznana nam je tudi »vetrovna harfa« (Windharfe), ki jo je spravila na trg nemška industrija igrač. Ta je iz žičnega obroča, na katerem vise steklene paličice kot nihalca. Pri najmanjši sapi ali dotiku se zadržajo druga ob drugo in dajejo čudovito ubrane glasove. To obesimo otroku nad ležišče. Mavrično lesketanje stekla in rahli glasovi so za razvijajoče se dojenčkove čute kot nalašč. Pač pa se dobé tudi pri nas že posebne ropotulje za obešanje, ki imajo vdolane zvončke z zelo lepo ubranimi glasovi. — Priporočajo se za to dobo tudi možicelji capljači (Hampelmann), ki jih prav tako obesimo nad ležišče. Takega možicelja kaže slika 2. Napravljen je lahko iz lepenke. Izrezati mo-

Sl. 2. Možicelj capljač.

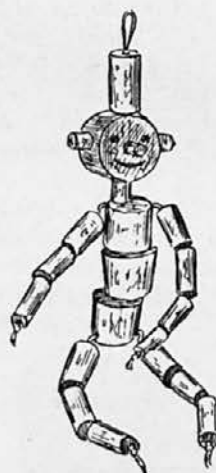
ramo trup z glavo, posebej pa še obe nogi in obe roki. Če namestimo ude po naznačeni razvrstitvi, vtaknemo skozi luknje pisarniške sponke, ki jih na drugi strani razkročimo, ter posamezni dvojici udov z nitjo zvezemo in od teh dveh niti speljemo daljšo nit s kroglico ali obročkoma na koncu, bi bil možicelj lahko narejen. Ker pa se bo gotovo vrtel in bo včasih pokazal zadnjo plat s svojim »mehanizmom«, izrežemo lahko še en trup z glavo ter ga namestimo tako, da prideta roki in noga z nitmi med oba dela. Pozneje, v drugem letu, dobi otrok večjega možicelja capljača, ki ga lahko izrežemo iz vezane plošče ali navadne tanjšje deske. O njem ob tisti priliki!

V četrtem mesecu začne dojenček grabiti za predmeti, začne jih otipavati. Predmete, ki smo mu jih obesili nad ležišče, spravlja sam v gibanje, če pritrdimo nit s kroglico na koncu. Potrebuje pa zdaj že tudi igrač, ki mu jih damo v košaro, da jih prijeme in si tako uri tip. Paziti nam je samo na to, da se dá vsak tak predmet dobro umiti in da se otrok z njim ne more raniti.

V tej dobi dobi otrok igračo iz gume, kakršne se dobé tudi po naših trgovinah. Glejmo le na to, da igrača ni barvana (lakirana). Če bi bila nevarnost, da otrok izlušči iz take gumaste igrače piščal, ki je po navadi vanjo vdolana (igrača zažvižga, ko jo otrok stisne), piščal rajši odstranimo. — Hkrati dobi otrok tudi prvo ropotuljo. Ropotulje so poznali že najstarejši narodi. V piramidah so našli prve ropotulje, ki imajo obliko krokodilčka. Naše matere si lahko

kupijo ropotulje vseh oblik iz celuloida v trgovini. Prva ropotulja naj bo kar se da lahka in živo pisana. Ročaj naj bo tak, da ga otrok lahko prime. Sestava ropotulje naj bo preprosta, noben delec naj ne bo tak, da bi se mogel odlomiti ali odkrhnuti. Ropotuljo lahko tudi obesimo na elastiko nad ležišče, tako da ostane otroku dosegljiva.

Od četrtega do osmega meseca je treba dokupiti še nekaj nujno potrebnih igrač: živalce iz blaga, lahko žogo, različne ropotulje, posebno take, ki so sestavljene iz nanizanih delov. — Pri živalcah iz blaga, če jih dobimo v trgovini, je treba paziti na prvovrstno kakovost. Pri manj vrednih izdelkih pazimo na oči igrače, ki bi jih utegnil otrok požreti, zato jih rajši pravočasno odstranimo. Lahko pa si živalce naredimo tudi sami iz ostankov blaga. — Žoga naj ne bo lakirana, ker se lak odlušči in dela otročičku, ki vse obliže, lahko težave v želodcu. Premer naj ne bo čez 12 cm. — Pri ropotuljah, primernih za to dobo, pri nas v trgovinah ni nikake izbire. Zato pa imajo očetje priliko, da pokažejo svojo ročnost. Najpreprostejša ropotulja, ki je za otroka, kadar otepa z igračo, bo pač tista, ki jo kaže slika 5. Iz vezane plošče izrežemo po vzorcu na sliki srednji del z ročajem ter oba stranska dela. Na naznačenih mestih preluknjamo vse tri dele, potegnemo skoznje vrvco in zavežemo. Razume se samo po sebi, da moramo robove zgladiti in zaokrožiti. Ropotulje nič ne pleskajmo in ne lakirajmo, pač pa od časa do časa umijmo. — Prave ropotulje za to dobo pa so ropotulje, ki so iz nanizanih delov. Slehera mati bo lahko nekaj tulcev od sukanca nabrala na vrvco, kakor kaže slika 4. Prav posebno hvaležni so tudi

Sl. 5. Možic iz zamaškov.

Sl. 4. Nanizana ropotulja (tulci od sukanca).

Sl. 6. Načrt za možic iz gumbov.

zamaški, ki z njimi naberejo na vrvco celega možička, kot ga kaže slika 5. Enako nam pridejo prav debeli leseni gumbi, ki jih dobimo v raznih barvah. Slika 6 nam kaže možicelja iz gumbov. Priskrbimo si n. pr. najprej velik tanjši gumb kot klobuk (5 cm v premeru), nato najbolje leseno kroglo, ki bo služila kot glava, nadalje 24 gumbov s premerom 1,5 cm za roke, 10 gumbov s premerom 2 cm za život, spet 24 gumbov s premerom 1,5 cm za noge. Vzemimo nato močni niti ali elastiki (najbolje okrogli), ki jima na

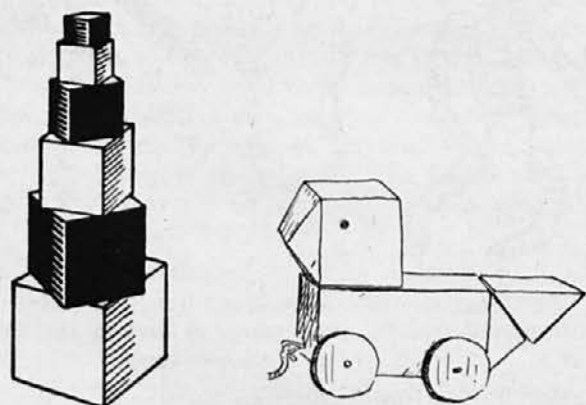
enem koncu zavežemo močan voz. Na vsako naberemo po eno nogo, na obe skupaj naberemo trup, narkar obe niti zopet oddelimo in na vsako naberemo po eno roko. Ko je nabranih na vsaki niti 12 gumbov, dodamo na vsaki strani leseno koraldo, nato pa speljemo vsako nit skozi vseh 12 gumbov spet nazaj do života, kjer se obe niti spet združita. Na obe skupaj naberemo še vrat, glavo in klobuk, kakor kaže slika, naposled pa naredimo zanko. V tem načinu se nudi spretnim materam, sestricam in tetkam veliko možnosti. Odlična nemška založba za otroško slovstvo, »Kleine Kinder« (Dresden), je izdelala in spravila na trg zanimivega kuščarja iz lesenih korald (glej sliko 7).

Sl. 7. Kuščar iz lesenih korald.

V starosti devetih mesecev je pa dojenček že toliko razvit, da potrebuje še novih igrač. Hoče se mu brkljanja, vtikanja predmetov drugega v drugega, spoznavanja medsebojnih mehanskih zavisnosti v zunanjem svetu, ropotanja. Otrok pri igranju zdaj že sedi. Igrače premika, prestavlja, vzdiguje. Že vé, da predmet na vrvcu lahko potegne k sebi. Pravo veselje do ropota pa se pojavlja pri otroku šele ob koncu prvega leta. Tej stopnji in načinu razvoja primerne morajo biti igrače za to dobo, ki mu jih dajemo popostoma.

Poprejšnje igrače v tej dobi še niso ob veljavo. Gumaste igrače, žoga, ropotulje raznih oblik in načinov dobivajo novo nalogo in niso več samo za vid, sluh in tip, ampak dobivajo drugačen in globlji smisel. — Na novo kupimo otroku votle kocke (glej sliko 8), ki se vtikajo druga v drugo. Otrok v tej dobi hoče vtikati en predmet v drugega, deva kak predmet v drugega, votlega (škafca). Za to so izvrstne

Sl. 8. Votle kocke. [Sl. 9. Račka iz mizarskih odpadkov.

navedene kocke. Važne so tudi zato, ker služijo otroku tudi kot stavbno gradivo tja do tretjega leta. Žal so te vrste kocke v izvedbi, kot jih prodajajo naše trgovine, nerabne. Zlepljene so namreč iz tankih, mehkih deščic in prelepljene s papirjem, ki se na njem košati proslula plaža iz »otroških slikanic«. Prvič te slike otroku v tej starosti nič ne povedo, drugič so ne-

smiselne za pozneje, tretjič pa kocke same pri količkaj živahnem otroku gotovo ne trajajo več kot štirinajst dni. Leipziški »Fröbelhaus« pač prodaja take kocke v idealni izvedbi (enobarvno pleskane), pri nas pa je treba naročiti take kocke pri mizarju, ki naj jih napravi iz vezanih plošč; posebno v vogalih naj bodo trdno in trpežno sestavljene. Kocke je treba enobarvno prepleskati, tako da se dado umivati. Že v tej dobi so votle kocke idealna igrača: otrok z njimi postavi stolp, polaga jih drugo ob drugo, vtika drugo v drugo, tolče drugo ob drugo. — Takih igrač za vtikanje je še več vrst: jajca (odpirajo se in eno je manjše od drugega), sodi, celó figure. Vendar so za to dobo večinoma pretežavne, ker otrok še ne zna odpirati in zapirati. — Hkrati s temi kockami mu lahko kupimo prvi stavbni material (masivne kocke), ki je lahko surov ali pleskan les; vsekakor se mora dati umivati. Pri nas se dobe vozički, na katerih je naloženih nekaj takih kock. Ta igrača je za to dobo kot nalašč, ker se hoče otroku potezati predmete k sebi. (Vrhu tega so ti vozički domač izdelek.) — Za tem damo otroku žival na kolesih, najsi bo že iz blaga ali lesena. Z navedenimi vozički se dobe pri nas tudi konjički, ki so dovršena in umetniško izdelana igrača za otroke. Paziti pa je treba pri nakupu teh živali, da niso prevelike in pretežke ter da ni nevarnosti, da bi se otrok z njimi pobil ali ranil. Manjvredne so razne druge igrače, ki se dobé pri nas pri suhorobarjih: labudi, ki kimajo, če jih otrok vleče po tleh, in podobno. Naša umetna obrt poskuša v zadnjem času priti tudi na tem važnem področju do resnične kvalitete, vendar bo treba še mnogo prizadevanja, učenja in vzgoje, dokler se bomo lahko brez škode osvobodili tujega trga, zlasti nemškega. Omenjam pri tem sijajno tipizirane izdelke nemških »Waldorfspielzeuge« (Stuttgart), zlasti njihovo leseno račko, ki je ustvarjena nalašč za to dobo. — Spreten oče bo napravil tudi sam tako živalco iz mizarskih odpadkov, ki jih zlepi z mizarskim klejem. Tak izdelek nam kaže slika 9. Račka je napravljena iz več kosov lesa, ki ne potrebujejo niti pleskanja.

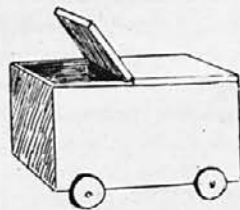
Prav je, če dobi otrok v tem času tudi prvo punčko, ki pa naj bo taka, da jo je lahko umivati (izvrstne in nedosežene so punčke, ki jih izdeluje Nemka Käthe Kruse). Porcelanasta punčka sploh ne prihaja v poštev, tudi ne manjvredne (japonske) celuloidne punčke, medtem ko so kvalitetne celuloidne punčke predrage spričo nevarnosti, da jim otrok vtare glavo. Najboljše so usnjene, dasi so sorazmerno drage. Kdor si lahko privošči medveda (Teddy), bo otroku dal lepo in trajno igračo. Pri tem je treba seveda spet svariti pred manjvrednimi izdelki (priporočljivi so Steiffovi plišasti medvedi v raznih velikostih). Matere, ki si lahko pomagajo s svojo spretnostjo, bodo napravile otroku punčko ali vsaj pajca iz ostankov blaga. To je najcenejše in za otroka gotovo v enaki meri hvaležno kakor kupljena roba. Naposled je treba zadostiti še otrokovi želji po ropotu. Idealne igrače za to še ni. Že imenovana založba »Kleine Kinder« je izdelala in spravila na trg posebno kocko, v kateri je spravljen zvonec (Klingelwürfel »Pardautz«, glej sliko 10). Po naši vednosti te kocke pri nas sploh ni dobiti. Naše matere si lahko pomagajo z navadnim zvončkom, ki pa ima to slabo stran, da ga je težko

redno snažiti. Bolj ali manj pa ustrezajo v drugi vrsti skoraj vse dosedanje igrače tudi za ropotanje, ki je za otroka v tej starosti naravnost nujno.

Otrok dorašča, najbrž je tudi že shodil. Igrač se mu je že nekaj nabralo. Ima svoj kot, kjer je sam zase in se lahko nemoteno igra. Potrebna mu je omara, kjer vse svoje igrače spravlja. Omisliti mu je treba kmalu tudi mizico in stolček. Namesto omare lahko služi tudi vreča (zlasti za koeke in drugo stavbno gradivo), košara ali zaboj. Zaboj priredimo lahko tudi po sliki 11. Dodamo mu kolesa, predenj postavimo konjiča in igrača za drugo leto je pripravljena.

Sl. 10.
Votla kocka
z luknjicami.
V njej je
kraguljček.

Sl. 11. Zaboj za igrače.

Med igrače spada gugalnik le deloma. Stalno se priporoča za dojenčka, ko lahko že sam sedi, tako imenovani Epsteinov stolček, ali boljše gugalnik. Zgodi se pa, da otrok takrat, ko shodi, ne mara več zanj, dasi bi mu bil spričo svojega važnega vpliva na hrbtenico in celotno mišičevje prav zdaj zelo potreben. V poznejšem času dobe dečki gugalnega konja, takrat pa, ko otrok shodi, se nadomesti Epsteinov gugalnik lahko z gugalnikom, kakršnega kaže slika 12

Sl. 12. Ortopedični gugalni konj.

in kakršnega izdeluje v Nemčiji tvrdka H. Roithner & Co. v Schweidnitzu. Ta »ortopedični gugalni konj« si je v kratkem času utrl pot kot zelo koristna in dragocena iznajdba, ki je primerna za otroka od enega do štirih let.

Vprašanje igrača zahteva podrobnega poznavanja vseh stopenj otrokovega telesnega in duševnega razvoja. Tega vprašanja tudi v prvem letu, ko »otrok še nič ne vé«, ne smemo in ne moremo zanemarjati!¹

¹ Pri tem in pri poznejših člankih uporabljeni glavni viri: Hetzer, »Spiel und Spielzeug für jedes Alter«, 1955, ter razni letniki revij »Kleine Kinder« (Dresden), »Heim und Kleid« (Nürnberg).

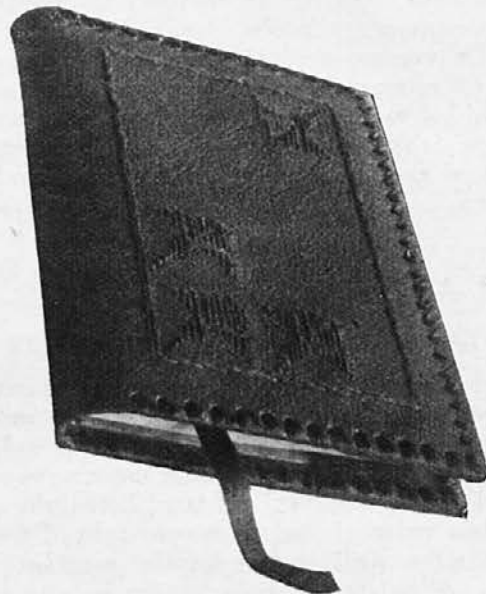
OVOJ IN ALBUM

Eliza Skalický

Dostikrat smo v zadregi, ko je treba komu dati darilo. Prav to je često najteže izbirati. Najti za vsakogar primerno darilo je umetnost, ki jo ne zna in ne zmore vsakdo.

Ovoj za knjigo ali album pa je nedvomno vedno primerno in lepo darilo.

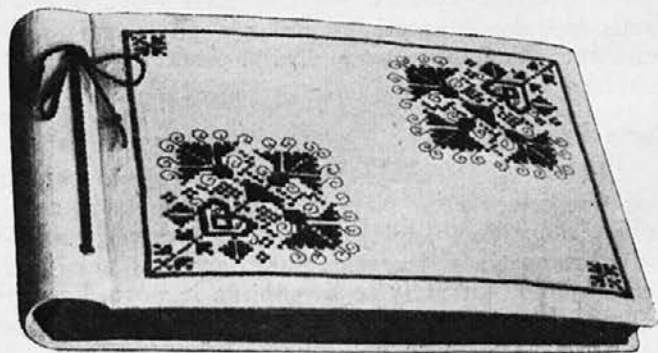
Da pri takih delih najrajši uporabljamo narodne motive, je zelo umestno. Naši narodni vzorci se dajo

prav lepo sestaviti in praktično uporabljati. Prikladni so zlasti geometrični vzorci; nikdar ne zgubé svoje mičnosti, vedno so novi in vedno bolj nam ljubi.

Ovoj za knjigo je izdelan iz temnorjavega usnja in obrobljen z rdečimi, usnjenimi trakovi. Vzorec iz nageljnov je zelo preprost. Izdelamo ga z rdečo prejico DMC številke 5. Vzorec in kraj sta narisana na naši krojni poli v tej številki.

Usnje vrežemo po kroju. Za vezenje si napravimo luknjice s šilom. V vsak kvadrateg vzorcu po en sam

vbod. Pri usnju ne smemo vbode napraviti na gosto, ker se nam sicer usnje pretrga. Vbodi leže vsi navpično. Vodoravno delamo v vsak kvadrateg po en vbod, navpično pa vzamemo vse kvadratke v enem samem vbodu od konture do konture.

Ovoj nam lahko izdelata torbar ali pa ga naredimo sami. Usnje podložimo z močno svilo. Znotraj, kamor vtaknemo knjigo, je rob prav tako podložen s svilo. Zunanji in notranji rob ovoja nam lahko obšije čevljar. Ko je notranji del prišit in obšit tudi ovoj, nam čevljar napravi majhne luknjice, približno 5 mm v premeru, katere obpletemo z rdečim usnjenim trakom, širokim 1 cm.

Album je izdelan iz belega domačega platna. Vzorec je sestavljen po motivu iz Sičeve zbirke.

Ta vzorec, ki ga prerišemo na platno, izdelamo lahko s križci ali pa s ploščnatim vbodom, in sicer s prejico DMC številke 16, v rdeči in modri barvi. Križce napravimo z rdečo, druge črte pa z modro prejico. Če vezemo s ploščnatim vbodom, napravimo v vsak kvadrata pet vbodov. Vbodi so delani vsi v isti legi. Če bi bil vbod predolg, kakor pri srčku na našem vzorcu, ga lahko razdelimo, sicer pa delamo vedno navpično od konture do konture. Album damo izdelati knjigovezu.

KUHARICA

Rumena juha.

Razgrej v kozi dve žlici surovega masla in prđeni nekaj koscev korenja in čebule, korenino peteršilja, zelene in košček kruha ali žemlje. Ko nekoliko zarumeni, prilij 2 do 3 l vode, nekaj koscev pora in soli ter kuhaj vse skupaj vsaj pol ure. Nato juho precedi in poljubno zakuhaj kakor govejo juho. Preden postaviš na mizo, prilij nekaj kapljic maggija.

Špinačni puding.

Mešaj dva rumenjaka z 2 dkg surovega masla ali masti in žlico kisle smetane, prđeni tri decilitre kuhane in odcejene špinače, dve mali, v vodi napojeni in ožeti žemlji, nekoliko soli, žličico zrezanega drobnjaka in sneg dveh beljakov. Stresi zmes v dobro pomazan model in kuhaj 45 do 60 minut.

Zapečeni šparglji.

Pol kilograma osnaženih špargljev enakomerno razreži in skuhaj v slani vodi. Kuhane odcedi in stresi v dobro pomazano in pred ognjem varno skledo. Nato zmešaj en rumenjaka, nekaj žlic kisle smetane, sneg enega beljaka in polij to mešanje po špargljih. Po vrhu deni žlico nastrganega sira in postavi v pečico, da nekoliko zarumeni.

Por s krompirjem.

Skuhaj štiri srednje debele krompirje in posebej 4 do 6 debelcev pora. Namaži skledo ali pekačo, naloži kuhan, olupljen in na listke zrezan krompir, osoli in vrhu krompirja daj zrezan por. Razmotaj nekaj žlic kisle smetane ter polij po krompirju in poru. Po vrhu pa polij dve žlici razpuščenega surovega masla in postavi v pečico, da se nekoliko zapeče.

Jajčna jed.

Mešaj dve žlici kisle smetane in en rumenjaka, prđeni sneg enega beljaka, nekaj zrn soli in malo žlico moke ter peci v tolkinih jamicah kakor navadno. Postavi jajčne hlebčke s špinačo ali gobami na mizo.

Vzišli tolki.

Deni v lonec 1 dkg drožja (kvasa), žličico sladkorja, ščep soli, $\frac{1}{4}$ l toplega mleka, en rumenjaka, $\frac{1}{4}$ l moke in $1\frac{1}{2}$ dkg raztopljenega surovega masla. Vse to dobro razmotaj, nato primešaj še sneg enega beljaka in postavi na toplo, da vzide. Medtem postavi na ognjišče ponev z jamicami; v vsako jamico deni za lešnik masla ali masti. Ko je ponev vroča, deni v vsako globino žlico vzišlega testa. Ko na eni strani zarumeni, obrni, in ko je vse pečeno, naloži na krožnik ter položi na vsakega pol žličice mezge. Potresi s sladkorjem in postavi tople na mizo.

Rogljici.

Mešaj četrť ure 10 dkg surovega masla, 8 dkg sladkorja, eno jajce, limonove lupine in konico sode. Vse pa pogneti s 50 dkg moke, napravi rogljice, pomaži z beljakom, potresi z drobno zrezanimi mandeljni in speci.

Sladke rezine.

Dan starim mlečnim žemljam (boncelnom) obreži skorjo in jih zreži na rezine, debele za mezinec. Vsako pomoči v raztopljeno surovo maslo, položi jih na pekačo in postavi v pečico, da nekoliko zarumené. Nato jih položi v skledo, a prej vsako namaži z mēzgo in polij z ohlajenim zavrelim vinom, ki si mu pridejala košček cimeta, limonove ali pomarančne lupine in nekoliko sladkorja. Pokrij in pusti nekaj minut na toplem, da se rezine napojé.

Pomarančne rezine.

Mešaj 2 rumenjaka s 7 dkg masti ter z 10 do 12 dkg sladkorja in pomarančne lupine. Nato primešaj polno žlico kakaa, $\frac{1}{8}$ l mrzlega mleka, 10 dkg moke, sneg dveh beljakov, še 15 dkg moke in pol pecilnega praška. Stresi mešanje v podolgasto pekačo, razravnaj za prst na debelo in speci. Pečene rezine pomaži po vrhu z mezgo, potresi s sladkorjem in zreži na poljubne kose.

Nadevana jajca.

Skuhaj dve jajci v trdo. Kuhani in olupljeni prereži podolgem čez polovico na dva dela, vzemi rumenjake iz njih in jih dobro zmešaj z žlico olja, žličico gorčice, nekaj zrn soli in 1 do 2 žlicama kuhane ali pečene sesekljanane ribe ali možganov. Prilij še nekaj kapljic limonovega soka in naloži to mešanje v beljake skledice ter postavi kot samostojno jed z zelenim peteršiljem in cvetkami karfijole ali mrzlega stročjega fižola na mizo.

Oevirkovi-kumnovi hlebčki.

Stresi na desko 20 dkg moke, 10 dkg mrzlih sesekljanih oevirkov, rumenjaka, dve žlici vina, ščep soli in 1 dkg drožja, ki si ga raztopila v 3 žlicah mlačnega mleka. Iz vsega tega napravi testo, ga na deski pokrij s toplo skledo in pusti, da pol ure vzhaja. Nato testo razvaljaj za mezinec debelo in izreži z obodcem za bobo okrogle hlebčke, ki jih pokladaj na pomazano pekačo in pusti 40 do 50 minut na toplem, da vzidejo. Vzišle pomaži z raztepenim beljakom in potresi s kumno, ki si ji primešala nekoliko soli, in jih speci v srednje vroči pečici.

M. R.

ČARODEJEVA DELAVNICA

OHIO

Ohio je izredno priljubljena igra s kockami, ki izvira iz Združenih držav, kot že ime razodeva. Navadno jo igrajo v številnejši družbi, toda izberejo si nekoga, ki jim posamezne mete zapisuje, na primer na tale način:

V posodo za kocke denemo šest kock. Vsak igralec ima pravico do sedemkrat po tri mete v sedmih krogih, torej vsakokrat do treh metov zapovrstjo.

Gre za to, da vseh sedem predalov izpolnimo s čim večjimi števili vrženih pik, kajti nazadnje posamezne rezultate seštejemo in najvišja skupna vsota določi zmagovalca.

Hostnik začne. Vrže 5 3 4 4 5 6. Odloči se, da bo poskusil doseči same »4«, zato znova dene kocke 5 5 6 v posodo za drugi met. Zdaj vrže 5 5 5 6. Seveda brž spremeni svoj načrt in poskusi doseči same »5«. Dene torej kocke 4 4 6 za tretji met. Zdaj vrže 5 4 5. S tem je spravil štiri kocke na pet pik in dobi v predalu 5 število 20. Zdaj kocka Jelenc 1 2 5 5 6. Zdaj bi lahko poskusil s petico, kjer ima že dve kocki, vendar pa to ne bi bilo dobro. Rajši poskusi doseči ohio, to je cesto (Street) 1 2 3 4 5 6, kajti treba mu je le z eno petico vreči 4. Če se mu to posreči v enem od obeh metov, do katerih ima še pravico, dobi v predalu ohio napisano število 40.

Recimo, da se mu to pot ne posreči. Najprej vrže 3, potem 6. Zdaj ima torej 1 2 3 5 6 6. Kaj naj zdaj stori? Naj si da vpisati v predal 6 obe doseženi šestici z 12? Ne! Upravičeno upanje ima, da bo v prihodnjih metih ta predal izpolnil z boljšim rezultatom ter si zato izbere manjše zlo in si vpiše svoje mete v predal 1-z 1.

Zdaj kocka Cestnik. Vrže 5 3 3 4 5 6. Ali naj zdaj poskuša doseči s tremi 3 enako število pik? Ali pa s 3 4 5 6 ohio? Težko je reči, kaj je bolje, na splošno se je treba ravnati po tem, kako daleč je igra že prišla. Če so drugi že vrgli ohio, mora brezpogojno tudi ta poskusiti doseči ohio. V tem primeru mora torej obe kocki s »3« položiti v posodo in z njima poskusiti nov met. V nasprotnem primeru pa skuša s kockami 4 5 6 doseči isto število pik, kot jih imajo ostale tri, torej 3.

Vsak krog mora biti zaznamovan v drug predal. Če kdo vrže z enim ali dvema metoma šest enakih števil, potem sme z vsemi kockami napraviti še en met. Teoretično bi torej lahko predale od 1 do 6 napolnil osemnajstkrat z njihovimi imenovalci in ohio, ki šteje 40, s trojnimi rezultatom.

Za pravilno igranje je treba precej vaje in predarka, ki ga pa človek malu dobi.

V Ameriki seveda povrh tega še stavijo kot pri kockarskih tekmah.

A NEK D O T E

Benjamin Franklin (1706—1790) je eden največjih mož, ki so kdaj služili napredku in svobodi. Bil je spočetka milar, potem tiskarski vajenec. Z zasebnim učenjem pa se je izobrazil in postal važen državnik ameriških Združenih držav in pisatelj. S svojimi spisi, koledarji in svojim časopisom je postal tudi »oče ameriškega tiska«. Življenje, polno uspehov in časti, je imel že za seboj, ko je tri in osemdesetleten izdelal svoj nagrobni napis, iz katerega določno odseva njegova veličina, prav posebno pa njegova skromnost:

TUKAJ POČIVA
ČRVOM V HRANO
TELO

BENJAMINA FRANKLINA
TISKARJA
KAKOR PLATNICE STARE KNJIGE,
IZ KATERE SO LISTI IZTRGANI
IN KATERE VEZAVA JE OBRABLJENA.
TODA DELO SE NI IZGUBILO,
KAJTI SPET SE BO PRIKAZALO,
TAKO UPA,
V NOVI NAKLADI,
KI JO BO PREGLEDAL IN POPRAVIL
SAM
PISATELJ.

*

Potemkin je pravkar stopal navzgor po marmornih stopnicah cesaričine palače kot novi ljubljeneček ruske cesarice Katarine II., ko je srečal grofa Orlova.

»Kaj je novega?« ga je vprašal.

»Nič posebnega,« je odgovoril Orlov, »razen tega, da grem jaz dol, vi pa gor.«

*

Ko je cesar Jožef II. obiskal svojo sestro, kraljico Marijo Antoinetto v Parizu, je dolgo ogledoval njeno pričesko in potem rekel:

»Draga sestra, ta pogled mi dobro de. Tvoja pričeska me spominja na stolp cerkve svetega Štefana na Dunaju.«

*

»Kaj pa ima spet tvoja žena?«

»Ah, kaj jaz vem! Najprej se je jezila na služkinjo, potem se je jezila name, ker se nisem jaz jezil na služkinjo, in zdaj se jezi, ker sem se jaz jezil nanjo, da se je ona jezila na služkinjo.«

*

Tu je e vpraša hotelskega vratarja: »Ali v tem mestu res nimate nobene zdravniške knjižnice?«

V r a t a r : »O pač! Pojdite na pokopališče — ondi so ovekovečena dela naših zdravnikov!«

*

S n u b e c : »Gospodična, res, premoženja nimam. Vse moje premoženje je moje znanje!«

G o s p o d i č n a : »Le potolažite se! Revščina ni nič sramotnega!«

*

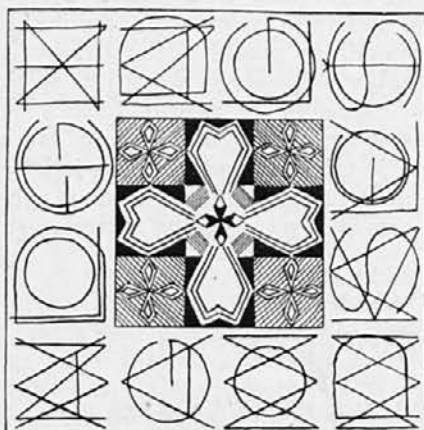
S n u b e c : »Tu v prahu ležim pred vami!«

O n a : »Kaj govorite o prahu! Pri nas ga vsak dan pobrišemo.«

UGANKE IN MREŽE — KDO JIH RAZVEŽE

Križ.

(S. O., Sele. — 5 točk.)

Krajevne koordinate.

(Prokijon, Ljubljana. — 21 točk.)

Kraj	g. širina	g. dolžina
Jeruzalem	s 31° 48'	v 35° 11'
Buenos Aires	j 34° 33'	z 58° 28'
Oxford	s 51° 46'	z 1° 14'
Bombay	s 18° 50'	v 72° 48'
Moskva	s 55° 44'	v 37° 33'
Rio di Janciro	j 22° 57'	z 43° 14'
Praga	s 50° 7'	v 14° 27'
Zanzibar	j 6° 9'	v 39° 10'
Mekka	s 21° 21'	v 40° 15'

Prebiralnica.

(J. G., Ljubljana. — 11 točk.)

s a e a j z t
n g u u m m a
p o i . š d l
b o k r o r l
v s m i l i e

Posetnica.

(Pepe, Kropa. — 15 točk.)

Teodor Kalin

Glan, št. 1.

Sestavljalnica.

(Mihelič M., Sodeveci. — 35 točk.)

1. z, l, t, k, b
2. n, s, u, d
3. j, p, r, i
4. e, g
5. a, o, m
II, V, III, III, III, IV, III, II, V, V, IV, V,
II, II, IV, I, III, III, V, V, V, IV, V, III,
III, I, II, V, II, I, V, IV, III, V, I, IV, V,
II, III, II, IV, III, V, V, I, III, V, IV —
1, 1, 1, 4, 7, 1, 2, 3, 2, 11, 2, 12, 5, 4, 3, 5,
10, 5, 6, 13, 3, 5, 4, 3, 11, 1, 2, 5, 7, 2, 7, 6,
6, 8, 3, 4, 14, 8, 8, 6, 7, 12, 15, 9, 4, 9, 10, 8

Številnica.

(France, Mošnje. — 19 točk.)

3, 13 — 8, 2 — 6, 12, 5, 3, 5 — 4, 5, 7
— 6, 11, 10, 4, 5 — 11, 13, 8 — 1, 5, 9,
12, 2, 3, 14, 13 — 8, 2 — 8, 2, 4 — 8, 9,
10, 11 — 11, 13, 8 = ?
1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 = moško ime
8, 9, 10, 11, 5 = drevo
12, 13, 14 = posoda.

Konjček.

(Efes, Bohinj. — 25 točk.)

n	s	r	i				
o	l	e	v				
z	p	n	e				
s	m	o	b				
s	e	j	a				
s	i	o	j				
č	a	v	e				
m	i	e	d				
p	a	l	r				
p	o	i	m	č	o	a	č
k	i	a	p	z	o	i	r
v	v	e	r	š	o	i	p
s	o	t	s	č	o	o	l

Besednica.

(Gorenje, Radovljica. — 13 točk.)

Nekdaj so hiteli junaki na boj
in lovci v goščave, na gore z menoj;
pa beri nazaj me, spoznal me boš koj —
zakrivil sem marsikateri uboj.

Pomlad.

(Radoš, Stari trg. — 9 točk.)

Naši velmožje.

(Janko Moder, Dol. — 23 točk.)

Kopitar,	Dr. F. Prešeren
Čop Matija,	Milčinski F.
Levstik,	Levec
Župančič,	Novačan
Bevk,	Žigon
Stritar,	Albrecht I.
Velikonja,	Trdina Janez
Tavčar,	Šerli
Valjavec,	Malavašič Fr.

Rek.

(Hostar, Ljubljana. — 7 točk.)

i d a l h
o a z e j
e s i b o
r d z e s
c e n o l

Skrit pregovor.

(France, Središče. — 17 točk.)

Tine G. Seneker

Apače.

Rešitev ugank v aprilski številki.

Številnica:

15 1
8 10
3 16 2 13
9 6 12 7
11 5
4 14

Šifrirana brzojavka. V abecedi pojdi za toliko mest nazaj od vsake črke v uganki, katero zavzema v svoji skupini. Dobiš: Slabe navade delajo dobre postave.

Vremenska uganka za april.

Dež v aprilu je res
božji dar iz nebes.

Rek. Začni v srednji vrsti spodaj, nato v isti vrsti zgoraj ter tako nadaljuj, da dobiš: Vera je luč, beseda materina pa ključ do prave narodne omike.

Hišica. Plot na risbi kaže, da je treba začeti na sredi in brati tri črke (tri deske) na desno, tri na levo: Ljubo doma, kdor ga ima!

Prvoaprilska potegavščina. Številke povedo črke iz naslova, da dobiš: Ta rešitev skoro gotovo ni pravilna, ker je čista prvoaprilska potegavščina.

Tolažba. Za delo — plačilo.

Križ. Opica, Dizma, barka, Janez Ev. Krek, Kajmakčalan, Veliki Gaber, mozeg, Risan, Livno, capin, Griže, basen, komar, Draga. — Izrek iz sv. pisma.

Resnice. Kdor ničesar ne ve in ne ve, da ničesar ne ve, je norec! Kdor ničesar ne ve in ve, da ničesar ne ve, je nevednež! Kdor ve, pa ne ve, da nekaj ve, spi! Kdor ve in ve, da nekaj ve, je modrec!

Sestavljalnica. Odločno odpovej se svoji sreči, goreče išči drugim jo doseči, živetí vrli mož ne sme za se!

Rešitve je treba poslati do 20. vsakega meseca na naslov: Janko Moder, Dol pri Ljubljani. — Zastavljalci ugank naj pošiljajo tudi vse rokopise na isti naslov.

LISTNICA UREDNIŠTVA

F. P., Ljubljana. Proza »Cvetoče breskve« ni slaba stvar. Jezik še dokaj gladko teče, daši slovnično (ločila!) ni brez napak. Vsebinsko pa mi črtica ne ugaja zaradi sanjave, mrtvičaste erotike. Medtem ko je to mladostno razpoloženje, ki je sicer mogoče dovolj globoko doživeto, a ne tako podano, se ti morda kdaj pozneje kaj krepkega posreči. Kar zamisli si kot visokošolec, kakšna bi bila številka »Mladike« s tvojo sentimentalno prozo! Dan na dan slišiš, da se vse bori proti sanjavi književnosti. Rokopis dobiš lahko v uredništvu.

J. G., Florenca. Jasno je, da si je iz poslanih sedmih pesmic pod skupnim naslovom »Brinje« težko ustvariti dokončno sodbo o mladem ustvarjalcu in njegovm delu. Poslano pa ni za priobčitev. V pesmih najdem premalo novih, originalnih prijemov; večina jih nima konca; tu in tam je pač stih ali nežna misel, ki zazveni. O izdelani obliki seveda ni govora.

M. J. V., Ptuj. Odkrite in stroge sodbe želiš! Ne boj se, da sem do kogarkoli neresničen ali krivičen. Tvoje pesmi so po večini nabožne, a me ne ganejo; tudi oblikovno so nedognane. Kar tiče vprašanje katoliške lirike, o kateri slišiš, da je imamo preveč, ti pravim, da ničesar dobrega nimamo preveč. Še premalo! Za izrečno nabožno liriko imamo druge liste, Mladika ni za to. Vprašanje je, če so tvoji proizvodi sploh zanj dobri.

MISLI

SLOVENSKA DRAMA

Strokovnjaki trdijo, da prva dejanja v slovenskih dramah napravijo lep vzlet, a da se naslednja razvlečejo do neokusnosti. Slovenska drama je torej podoba meteorja: njena slava hitro mine, nakar sledi še temnejša noč!

NOVE KNJIGE

Uvod in dodatek knjige sta dve slabosti, ki skušata podpirati tretjo: v uvodu pisatelj razodene svoje cilje, v dodatku napiše opravičilo, zakaj jih ni dosegel. Zadostuje torej, da prebereš v knjigi le začetek in konec! — Takšnih bralcev ni malo: mogoče je marsikateri pisatelj mislil prav nanje!

KRITIKA

Deli se v napad in zagovor. Napadalec in zagovornik razgaljata svojo slabost; prvi, ker novega ustvarjanja še ne doumeva, drugi, ker šele v zagovoru pojasnjuje svoje delo.

STARI IN MLADI

Vsaka doba je najbolj vesela, če do kraja obračuna s preteklostjo. Pri tem je tako zaverovana vase, da ne misli, da bo prihodnost z njo storila isto ali kakor pravi slovenski pregovor: Ti očeta do praga, sin tebe čez prag!

SHEMA

Zagovornik nove, »svobodne« umetnosti odklanja vsako zgradbo umetnin: zunanjo in notranjo. Pri tem je tako trdovraten in dosleden, da pada v trinoštvo nove sheme.

UMETNOST

Nova umetnost zanemara oblikovne in slogovne domisleke. Skušna se odmikati — človeku tako vrojenemu in privzgojenemu gledanju na življenje, katerega bistvo sta analiza in sinteza. Sprašujem se, če se ne bomo mogoče le privadili kaotičnemu gledanju na umetno sprožen kaos.

L. St.

NOVI »BON TON«

Če ti uprava pošilja list eno leto ali več, ne da bi ga ti naročil, in ga ob prvi številki nisi vrnil, ga sprejemaj mirne duše dalje — en izvod več zastonj, lista ne bo uničil. Če ti pa pošljejo ček ali celo grozijo, vrni list, saj si ga prebral, če ga nisi drugače porabil...

V družbi z znanci ali neznanci ne jej! Bolje je, če opraviš to skrivaj: mogoče je v družbi kdo, ki je lačen in bi mu moral kaj odstopiti...

Kadar kupuješ pri gledališki blagajni vstopnice, jih vzemi za vse sorodnike in prijatelje, ki stojé daleč zadaj v gosji vrsti; saj človek, ki stoji za teboj, pozna »bon ton« in bo potrpežljivo čakal...

Na javne prireditve pohiti, da »dobiš boljši prostor«, kajti bolje je, da ti lepše vidiš kakor kdo drugi.

V prometnih sredstvih ali sploh tam, kjer je naval, sedi na široko: prostor pod številko je namreč preozko odmerjen in — zakaj pa sprevednik sprejme več ljudi kot je »prostora«?

Če te berač na cesti lepo pozdravi, pogledj v izložbo na drugi strani ceste, kajti že te je stisnilo »pri sreču«, ki ga nosiš v notranjem žepu, ali pa se globoko odkriješ in se narediš »nesramnega«...

Če kje pobirajo s krožnikom, položi nanj denar, hoteč »zamenjati«. Pri tem si vzameš seveda debelejši denar, če si dovolj predrzen in dovolj »sodoben«!

Če ti gostilničar ali kavarnar drago zaračuna, vzemi kaj za spomin s seboj, najmanj pa seveda pepelnik...

V splošnem se ravnaj po pravilu: ljubi samega sebe bolj...

P. St.

UGANKARJEM

REŠILCI UGANK IZ APRILSKE ŠTEVILKE

Vseh 200 točk so dosegli: Jeglič Stanko, Kalan Luka, Zajec Alojzij, Kržišnik Helena, Kržišnik Angela, Demšar Viktor, Steiner Vilko, Počivalnik Danica, Saksida Serafin, Oblak Franc, Jeraša Janez, Gros Anica, Miklavčič Franja, Baša Lenčka, Petelin Francka, Petelin Mimica, Modrinjak France, Rošker Justina, župnijski urad Pišce, Kalan Minka, Kunstelj France, Tavčar Martin, Dobrovoljc Alojzij, Kapš Stanko, Cirilska knjižnica, Pipan Jelica, Kocmur Pavla, Lukovšek Ivanka, Samostan Stična, p. Alberik Švarc, Zorec Alojzij, Erjavec Amalija, Golnar Franc.

Rakovec Josip (160), Lipoglavšek Slava (160), Šušteršič Franc (128), Vodopivec Anton Alfred (108), Benedičič Jakob (102), Nartnik Marija (154), Aleš Franc (160), Humar Jožica (128), Trebše Alojzij (118), Imperl Peter (118), Gruden Fr. (102), Cuderman Ignacij (128), Balantič Franc (102), Jere Anton (108), Kiferle Danica (128), Videnšek Ana (160), Mlakar Jožef (128), Cesar Anton (128), Sodja Franc (128), Papler Julka (102), Bulovec Ivo (160), Debevec Krista (168), Zorman Viktor (160), Perkavec Albin (160).

Eržen Marija (82), Munda Vinko (82), Jugoslovanska strokovna zveza Maribor (82).

Langus Marjan (54).

Izrebanji so bili: Za 1. nagrado: Jeglič Stanko, stud. phil., Ljubljana, Vidovdanska 9. — Za 2. nagrado: Oblak Franc, tehnik, Črnuče 51, Ježica pri Ljubljani; Trebše Alojzij, zvan. drž. žel., Zidani most. — Za 3. nagrado: Videnšek Ana, Predovičeva 10, Moste pri Ljubljani; Nartnik Marija, učiteljica, Semič, Rožni dol; Benedičič Jakob, župnik, Strazišče, Šmartin.

POMENKI

Papler Julka, Doslovče. Uganko bom priobčil. **Ivan Tratar, Javorje.** Mogoče bom kaj izbral. Toda drugič privoščim vsaki uganki poseben list.

A. D., Ljubljana. Tvoja upravičena želja se bo izpolnila, kolikor je v moji moči.

Vsem. Legitimacij ni treba v pismih lepiti, saj se ne bodo zgubile.

RAZPIS NAGRAD ZA MAJ

Za 1. nagrado: ženska ročna torbica (če bo izrebanja ženska), denarna listnica (če bo izreban moški). Dobi se v podružnici Mohorjeve knjigarne v Ljubljani, Miklošičeva cesta. — Za 2. nagrado: Dve knjižni nagradi iz Mohorjeve založbe v vrednosti po 50 din. — Za 3. nagrado: Tri knjižne nagrade iz Mohorjeve založbe v vrednosti po 20 din.

Kaj pravi gospa Ivanka k temu?

Prav res je nespametno kaznovati takega revčka, če se zamaže. Zakaj pa imamo terpentinovo milo Zlatorog? Njegova obilna, gosta in bela pena odpravi prav hitro vsako ponesnaženje in perilo je zopet kakor novo, snežno belo in duhteče.

Zlatorog^{ovo} TERPENTINOVNO MILO

O kulturni, gospodarski, stanovski in politični samoupravi

o zlomu kapitalistične premoči, o zaščiti delavstva in drugih delovnih stanov, zlasti kmetov in obrtnikov, o socialnem zavarovanju, ženskem in uradniškem vprašanju ter o vseh drugih važnejših socialnih in gospodarskih vprašanjih naše dobe razpravlja dr. Andrej Gosar v svoji knjigi

Za nov družabni red I. in II.

Gosarjevo delo je v vsej poveljni literaturi največji in najpopularnejši strogo sistematičen spis o modernih socialnih problemih. Brez te knjige zato ne bo mogel biti nihče, ki se zanima za katerokoli področje in vprašanje modernega družabnega in zlasti še sodobnega javnega življenja.

Cena: I. del broš. 99 din (za neude 152), vez. 111 din (za neude 148); II. del broš. 174 din (za neude 252), vez. 192 din (za neude 256).

Naročila izvršuje

Družba sv. Mohorja v Celju

Nova mladinska knjiga!

V založbi Družbe sv. Mohorja je pravkar izšla zbirka 18 pripovedk pod naslovom: **Koroške narodne pripovedke**, I. zvezek. Pripovedke je po pripovedovanju starih ljudi napisal Vinko Möderndorfer, ilustriral pa jih je Franjo Stiplovec. Knjiga bo dobrodošla starim in mladim.

Broširan izvod stane 9 din (za neude 12), vezan 15 din (za neude 20).

Za mesec maj

Andrej Pirc, Šmarnice.

Šmarničar obravnava v knjižici vsa najvažnejša verska in vzgojna vprašanja (liturgija, župnijsko življenje, poklic, čistost, pohujšanje, verne duše itd.). Vsak govor je zase celota. Knjižica se uporablja tudi lahko kot molitvenik, ker vsebuje tudi sveto mašo z vsemi potrebnimi molitvami. — Cena: broš. 12 din (za neude 16), vez. z rdečo obrezo 20 din (za neude 28), z zlato obrezo 30 din (za neude 40).

Ludovik Škufca, Šmarnice.

Knjižica ima podnaslov: »Romanje v nebeško kraljestvo v Marijinem mesecu«. Pri vsakem dnevu je najprej premišljevanje, nato sledi zgled ter molitev in končno šmarnica, ki nam pove, v kak namen naj se ta dan posebno priporočamo majniški Kraljici. — Cena: rdeča obreza 18 din (za neude 24), zlata obreza 27 din (za neude 36).

J. Volčič, Šmarnice naše ljube Gospe presv. Srca.

Knjižica ima dva dela, namreč: premišljevanja za vsak dan Marijinega meseca in pa molitvenik, ki ustreza navadnim potrebam bogoljubnega kristjana. — Cena: vezanemu izvodu z rdečo obrezo 12 din (za neude 16).

Dr. Fr. Ks. Lukman, Majnik poje.

Štiri Marijine pesmi za mešani zbor z orglami. Pesmi se odlikujejo po nežnosti in melodioznosti. Partitura s spremljevanjem orgel stane 9 din (za neude 12), vsi štirje glasovi brez spremljanja orgel 5 din (za neude 4).

* * *

Kdor se zanima za našo lepo liturgijo, naj naroči Luskarjevo knjigo **Obredni priročnik**. Važen in neohodno potreben je zlasti duhovnikom, cerkovnikom in mašnim strežnikom. — Cena: broš. 50 din (za neude 40), vez. 59 din (za neude 52).

Knjige naročajte pri

Družbi sv. Mohorja v Celju

HRANILNICA DRAVSKE BANOVINE

CELJE • LJUBLJANA • MARIBOR

Obrestna mera za vloge znaša do 5%

Za vloge in obresti jamči Dravska banovina z vsem premoženjem in vso davčno močjo!